

**UCHWAŁA NR 332/XXXIX/21
RADY POWIATU GRODZISKIEGO
z dnia 16 grudnia 2021 r.**

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu
Grodziskiego na lata 2021-2025**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (j.t. Dz. U z 2020 r., poz. 920 ze zm.) oraz art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (j.t. Dz. U. z 2021 r., poz. 2268) Rada Powiatu Grodziskiego uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2025 w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Grodziskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Sławomir Kamiński

Załącznik do uchwały
nr 332/XXXIX/21
Rady Powiatu Grodziskiego
z dnia 16 grudnia 2021 r.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Grodzisku Mazowieckim

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2025

Grodzisk Mazowiecki 2021

Spis treści

Wprowadzenie	str. 4
Rozdział I Procedura tworzenia Strategii	str. 6
1. Uwarunkowania prawne	str. 6
2. Metodyka prac nad Strategią	str. 8
Rozdział II Charakterystyka powiatu grodziskiego	str. 10
1. Położenie i podstawowe dane powiatu grodziskiego	str. 10
2. Przedsiębiorczość w powiecie	str. 13
3. Lokalne zasoby mieszkaniowe	str. 15
Rozdział III Społeczeństwo powiatu	str. 16
1. Struktura demograficzna.....	str. 16
2. Poziom życia mieszkańców powiatu	str. 19
Rozdział IV Infrastruktura społeczna	str. 21
1. Oświata i wychowanie	str. 21
2. Rynek pracy	str. 23
3. Bezpieczeństwo	str. 24
3.1 Bezpieczeństwo publiczne	str. 24
3.2 Służba zdrowia	str. 25
4. Pomoc społeczna i polityka rodzinna	str. 26
4.1 Działania w obszarze pomocy społecznej i polityki rodzinnej	str. 26
4.2 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim	str. 27
4.3 Pomoc społeczna na poziomie gmin	str. 28
4.4 Domy pomocy społecznej	str. 29
4.5 Warsztaty terapii zajęciowej	str. 31
4.6 Środowiskowy dom samopomocy	str. 32
4.7 Placówka opiekuńczo-wychowawcza	str. 33
4.8 Mieszkanie chronione	str. 34
4.9 Nieodpłatne poradnictwo	str. 34
5. Organizacje pozarządowe	str. 37
Rozdział V Charakterystyka problemów społecznych zidentyfikowanych w powiecie grodziskim	str. 39
1. Diagnoza głównych problemów społecznych	str. 39
2. Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba	str. 43
3. Ubóstwo	str. 60
4. Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	str. 62
5. Bezrobocie	str. 68
6. Alkoholizm i narkomania	str. 72
7. Przemoc w rodzinie	str. 76

Rozdział VI	Analiza SWOT	str. 81
1.	Informacje ogólne	str. 81
2.	Analiza strategiczna	str. 81
Rozdział VII	Misja, wizja i cele strategiczne powiatu grodziskiego	str. 86
1.	Misja powiatu	str. 86
2.	Wizja powiatu	str. 86
3.	Cel główny	str. 86
4.	Cele strategiczne	str. 87
Rozdział VIII	Realizacja strategii	str. 92
1.	Finansowanie	str. 92
2.	Termin realizacji	str. 92
3.	Monitoring i ewaluacja	str. 93
Zakończenie	.....	str. 94
Wykaz rysunków	.....	str. 95
Wykaz wykresów	.....	str. 95
Wykaz tabel	.....	str. 96

Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Grodziskiego jest dokumentem programowym, który w sposób zaplanowany i celowy umożliwi realizację zadań powiatu w obszarze polityki społecznej w latach 2021 – 2025. Zadaniem strategii jest wytyczenie kierunków działań, które służyć mają rozwiązywaniu niekorzystnych zjawisk społecznych będących przedmiotem analizy w niniejszym dokumencie, a ponadto inspirować podmioty działające w obszarze pomocy społecznej do wyszukiwania rozwiązań trudnych problemów społecznych. Dokument jest kontynuacją przyjętej Uchwałą nr 178/XXII/16 Rady Powiatu Grodziskiego z dnia 25 sierpnia 2016 roku dotychczas obowiązującej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Grodziskiego na lata 2016-2020, a jednocześnie aktualizuje problemy adekwatnie do aktualnej sytuacji prawnej oraz socjalno-bytowej lokalnej społeczności. Stanowi narzędzie realizacji aktywnej polityki społecznej powiatu grodziskiego w pięcioletniej perspektywie programowania. Jest to szczególnie ważne w kontekście dynamicznie zmieniającej się sytuacji w wielu obszarach życia społeczno-gospodarczego w następstwie pandemii choroby COVID-19.

Strategia przygotowana została w oparciu o obowiązujące przepisy prawa, dokumenty programowe i sprawozdania z działalności jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego. Wpisuje się w dokumenty programowe szczebla krajowego, wojewódzkiego oraz powiatowego.

Dokument przygotowany został przez Dyrektora i Pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim. Przy jego opracowaniu wykorzystane zostały: sprawozdania MPiPS, dane GUS, sprawozdania i informacje własne PCPR oraz Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Grodzisku Mazowieckim, informacje przygotowane przez inne instytucje i organizacje, a także dane uzyskane w wyniku przeprowadzenia wśród pięćdziesięciu instytucji i organizacji pożytku publicznego z terenu powiatu grodziskiego ankiety dotyczącej problemów społecznych w obszarze wsparcia rodziny, przeciwdziałania przemocy, wspierania osób niepełnosprawnych oraz osób starszych. Analiza i weryfikacja danych umożliwiła zidentyfikowanie obszarów potencjalnie najsłabszych, w których konieczne jest podjęcie usystematyzowanych działań mających na celu minimalizację występowania zjawisk negatywnych w obszarze życia społecznego mieszkańców powiatu grodziskiego. Podejmowane działania, powinny przełożyć się na konkretne

efekty poprzez przeciwdziałanie patologiom, rehabilitowanie osób niepełnosprawnych, likwidację negatywnych zjawisk w dysfunkcyjnych rodzinach, czy też zapobieganie innym przyczynom wykluczenia społecznego osób i rodzin. Świadczenia z pomocy społecznej muszą być ostatnią formą pomocową, aktywną tylko wtedy, kiedy zostaną wyczerpane wszystkie inne możliwości. W końcowym efekcie podjęte działania powinny zatem spowodować, by jednostka lub rodzina nie uległa marginalizacji i nie była wyłączona ze społeczeństwa.

Rozdział I. Procedura tworzenia Strategii

1. Uwarunkowania prawne

Podstawę prawną przygotowania Strategii stanowi art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zgodnie z którym do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami. Na treść i realizację przedmiotowego dokumentu istotny wpływ mają obowiązujące akty prawne regulujące system pomocy społecznej takie jak m.in.:

1. ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268),
2. ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 920 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz.U. z 2021 r. poz.573),
5. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 685),
6. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 1119),
7. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249),
9. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1100 z późn. zm.),
10. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.),

11. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359.),

Obszary działań Strategii korespondują z dokumentami strategicznymi poziomu wspólnotowego, krajowego, regionalnego i lokalnego takimi jak m.in.:

1. „Zrównoważona Europa 2030” – Projekt strategii na poziomie wspólnotowym w którym omówiono czynniki horyzontalne, które muszą mieć decydujące znaczenie dla przejścia na zrównoważony rozwój, a wśród nich wskazano m.in. sprawowanie rządów i zapewnienie spójności polityki na wszystkich szczeblach;
2. „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” - Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, której celem głównym jest poprawa jakości życia Polaków, a jednym z celów uwzględnionych w celach strategicznych w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki jest rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” , gdzie w kierunkach interwencji wskazuje się problemy z zakresu polityki społecznej.
3. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 - Celem głównym Strategii jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce, a wśród celów szczegółowych wskazano m.in. wzrost i poprawę wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy oraz redukcję ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawę dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
4. „Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030” - Głównym celem programu jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne, a nakreślone w programie priorytety oscylują wokół przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, przeciwdziałania bezdomności, rozwijania usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, wspierania osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz działania podmiotów ekonomii społecznej, wspierania integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy.
5. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze, w której wśród kierunków działań w obszarze „Społeczeństwo” wymienione są: rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, przeciwdziałanie zjawisku

wykluczenia społecznego, integracja społeczna, podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej.

6. „Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027”, gdzie wśród celów strategicznych wskazano wzmocnienie i rozwój systemu pieczy zastępczej oraz wzmocnienie i rozwój systemu pomocy społecznej.

Ponadto Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2025 uwzględnia lokalne dokumenty programowe tj.:

1. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Grodziskim na lata 2021-2023
2. Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Grodziskim na lata 2021 - 2025
3. Powiatowy program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2020 - 2025
4. Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych pn. „Osoby niepełnosprawne i działania na rzecz ich integracji w społeczności lokalnej na lata 2021–2027”
5. Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2018 -2022.

2. Metodyka prac nad Strategią

Dla właściwej realizacji zadań z zakresu polityki społecznej stojących przed daną społecznością lokalną konieczne jest rozpoznanie problemów społecznych występujących na danym terenie. Przystępując do opracowania Strategii w sposób systemowy i kompleksowy zdiagnozowano problemy społeczne w skali powiatu. Diagnoza problemów społecznych sporządzona została w oparciu o dane będące w dyspozycji instytucji i organizacji działających na terenie powiatu grodziskiego takich jak m.in. Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Powiatowa Policji, ośrodki pomocy społecznej, a także organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy społecznej. Ponadto wykorzystane zostały informacje dostępne w Internecie, publicznie dostępne opracowania i oficjalne publikatory statystyczne.

Na wstępie z ośrodków pomocy społecznej zgromadzone zostały dane dotyczące przyczyn ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej przez mieszkańców powiatu grodziskiego, a także skali i rodzajów przyznanych świadczeń. Na podstawie uzyskanych informacji opracowana została ankieta zawierająca katalog przyczyn problemów społecznych najczęściej występujących w powiecie, które mają wpływ na życie takich grup społecznych jak: rodzina, osoby starsze, osoby niepełnosprawne oraz osoby dotknięte przemocą domową. Respondenci mieli także wskazać propozycje działań prowadzących do zminimalizowania negatywnych zjawisk obserwowanych wśród społeczności. W celu zaangażowania środowiska lokalnego w proces przygotowywania aktualnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ankieta została rozesłana łącznie do pięćdziesięciu instytucji i organizacji pozarządowych z terenu powiatu grodziskiego. Otrzymane odpowiedzi pozwoliły określić, które z problemów społecznych postrzegane są jako najistotniejsze i wymagają najszybszej interwencji.

Na etapie diagnozowania przeprowadzone zostało także rozeznanie potencjału, jakim dysponuje powiat grodziski tj. atutów związanych z położeniem geograficznym, zasobów instytucjonalnych w obszarze polityki społecznej, a także aktywności obywatelskiej wyrażającej się w działalności organizacji pozarządowych.

Dzięki analizie występujących lokalnie problemów, a także możliwego do wykorzystania potencjału opracowana została część strategiczna dokumentu, w której zawarto: misję powiatu grodziskiego, cele strategiczne i działania wskazane do podjęcia, celem prowadzenia skutecznej i efektywnej polityki społecznej. Następnie wskazani zostali realizatorzy, a także określone zostały ramy czasowe, źródła finansowania oraz wskaźniki realizacji podjętych działań.

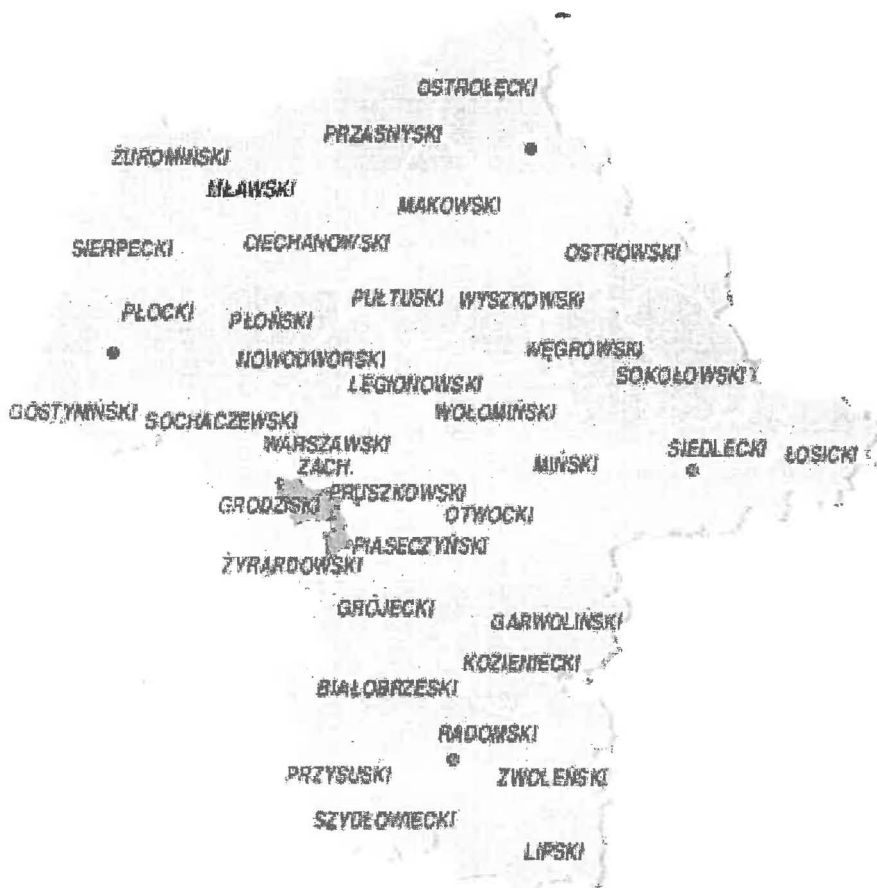
Na ostatnim etapie prac nad Strategią projekt dokumentu poddany został konsultacjom z właściwymi terytorialnie gminami powiatu grodziskiego.

Rozdział II. Charakterystyka powiatu grodziskiego

1. Położenie i podstawowe dane powiatu grodziskiego

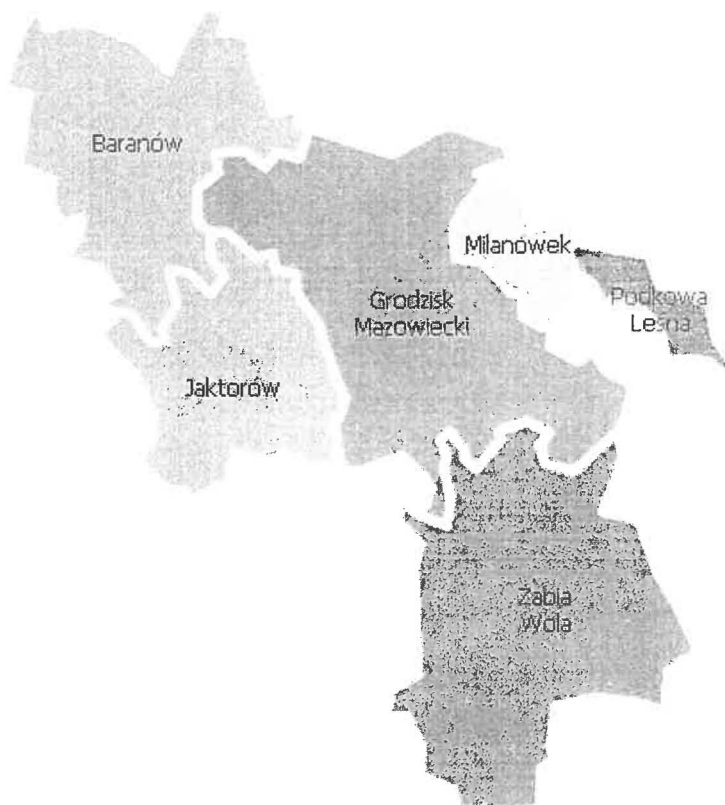
Powiat grodziski leży w granicach województwa mazowieckiego i jest jednym z 42 powiatów województwa. Usytuowany jest około 30 km na południowy zachód od Warszawy i należy do Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Sąsiaduje z powiatami: warszawskim zachodnim, pruszkowskim, grójeckim, żyrardowskim i sochaczewskim. Pod względem zajmowanej powierzchni powiat grodziski należy do grupy najmniejszych powiatów w skali województwa, albowiem jedynie powiat pruszkowski ma mniejszą powierzchnię. Obejmuje obszar 367 km², co stanowi 1,03% powierzchni województwa mazowieckiego. Zamieszkały jest przez 97,5 tys. mieszkańców.

Rys. 1 Położenie powiatu grodziskiego w województwie mazowieckim

Powiat grodziski tworzy sześć gmin w tym: dwie gminy miejskie - Milanówek i Podkowa Leśna, jedna gmina miejsko-wiejska - Grodzisk Mazowiecki oraz trzy gminy wiejskie - Baranów, Jaktorów i Żabia Wola.

Rys. 2 Położenie gmin w powiecie grodzkim

Miasto i Gmina Grodzisk Mazowiecki zajmuje powierzchnię 107 km². W jej skład wchodzi miasto oraz 35 wsi. Użytki rolne zajmują powierzchnię 72%, grunty leśne 9%, grunty zabudowane 16%, grunty pod wodami 1% i grunty pozostałe 2%. Ogólna liczba ludności wynosi 46,6 tys. Istotnym jest fakt, iż rokrocznie liczba mieszkańców w gminie stale rośnie i na przestrzeni lat 2016-2020 zwiększyła się o 3 332 osoby.

Gmina Baranów rozciąga się na obszarze 75,3 km² tj. ok. 20,5% ogólnej powierzchni powiatu. W jej skład wchodzi 24 miejscowości, które tworzą 21 sołectw. Liczba ludności gminy wynosi nieco ponad 5 tys. co stanowi 5,5 % ogółu ludności powiatu. Dochód z rolnictwa stanowi jedno z podstawowych źródeł utrzymania. Mieszkańcy gminy podejmują działalność gospodarczą innego rodzaju na niewielką skalę.

Gmina Jaktorów zajmuje powierzchnię 55,3 km² tj. 15,1% ogółu powierzchni powiatu, w tym użytki rolne - 4 290 ha, (co stanowi 78%), lasy i grunty leśne - 485 ha (8%) oraz pozostałe grunty - 749 ha (14%). Na jej terenie, w 14 sołectwach, mieszka 12,6 tys. mieszkańców. Gmina ma charakter rolniczy, przy czym jest silnie zurbanizowana w rejonie Jaktorowa i leśnej osady Międzyborowa.

Gmina Żabia Wola zajmuje powierzchnię 105,4 km², co stanowi 28,7% powierzchni powiatu, w tym 7 135 ha stanowią użytki rolne, zaś 2 369 ha lasy i grunty leśne, dzięki czemu gmina zaliczana jest do „zielonych ekologicznych gmin” naszego kraju. Na jej terenie znajdują się 42 miejscowości połączone w 32 sołectwa, na obszarze których mieszka ponad 9 tys. mieszkańców. Teren gminy obejmuje duże powierzchnie leśne, stanowiące cenne ekosystemy i obszary chronionego krajobrazu tj. rezerwat leśny „Skulskie Dęby” i krajobraz – leśny rezerwat „Skulski Las”.

Gmina Milanówek rozciąga się na obszarze 13,4 km². Obszar zamieszkuje ponad 16 tys. osób. Jest to gmina miejska o charakterze miasta-ogrodu. Odznacza się niskim udziałem użytków rolnych oraz silnie rozwijającą się gospodarką usługowo-produkcyjną.

Podkowa Leśna to gmina miejska położone na terenach leśnych, których powierzchnia wynosi 10,1 km². Pod względem administracyjnym w skład Podkowy Leśnej wchodzi: miasto – ogród (część zabudowana ok. 410 ha – 41%) oraz kompleks Lasu Młochowskiego (około 600 ha, 59% powierzchni). Podkowa Leśna jest najmniejszą gminą na terenie powiatu grodzkiego zamieszkałą przez 3,8 tys. mieszkańców.

Powiat grodziski usytuowany jest w dogodnym miejscu jeśli chodzi o krajową infrastrukturę transportową. Od roku 2012 można korzystać z autostrady A2, której wjazd znajduje się 4 km od Grodziska. Poruszanie się między dużymi miastami ułatwia także dostęp do trasy S8 Warszawa – Katowice. Osoby preferujące transport publiczny korzystać mogą z transportu kolejowego oraz usług Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej.

Rys. 3 Infrastruktura transportowa

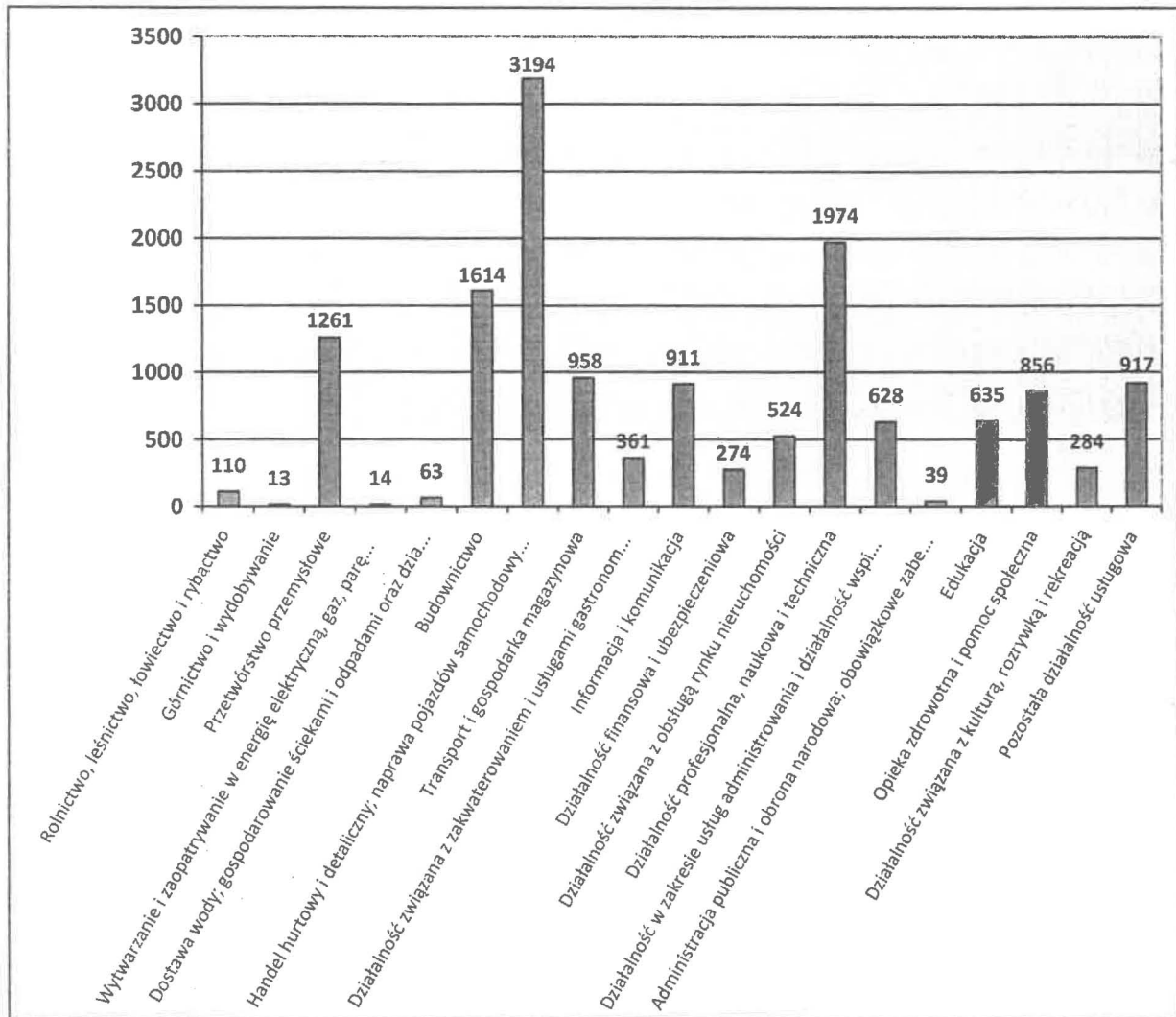
Bliskie usytuowanie względem Warszawy oraz mocne powiązania z nią czynią powiat grodziski atrakcyjnym dla różnych grup społecznych: przedsiębiorców, uczniów i studentów, a także osób dojeżdżających do pracy. Jednocześnie jest to teren spokojny, dający możliwość odpoczynku od wielkomiejskiego zgiełku. Ma to bezpośredni wpływ na życie lokalnej społeczności. Z powyższego wynika również fakt, iż stale wzrasta liczba mieszkańców powiatu, a warunki życia ogólnie postrzegane są jako dobre.

2. Przedsiębiorczość w powiecie

Według oficjalnych danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie powiatu grodziskiego na koniec roku 2020 w rejestrze REGON zarejestrowane były 14 632 podmioty gospodarki narodowej (o 639 więcej niż w roku 2019 i o 1 354 więcej niż w roku 2018), z czego 11 355 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (14 267) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników, kolejną grupę stanowią małe przedsiębiorstwa zatrudniające 10-49 osób (294). Średnich przedsiębiorstw zatrudniających 50-250 osób jest 64 natomiast dużych zatrudniających powyżej 250 pracowników jest zaledwie 7 z czego 2 zatrudniają powyżej 1000 osób. Spośród wszystkich zarejestrowanych podmiotów, zaledwie 1% firm działało w sektorze publicznym, natomiast aż 99% to sektor prywatny. Dominuje działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego w połączeniu z szeroko rozumianymi naprawami pojazdów samochodowych i motocykli. Następne w kolejności

grupy odnoszą się do działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, budownictwa oraz przetwórstwa przemysłowego. Szczegółowe zestawienie struktury działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu grodziskiego wg stanu na dzień 31.12.2020 r przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 1 Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podst. danych GUS (stan na 31.12.2020)

Blisko 51% podmiotów gospodarczych działających na lokalnym obszarze znajduje się w gminie Grodzisk Mazowiecki, gdzie swoje siedziby ma kilka dużych przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym (znajdują się tu 2 firmy zatrudniające powyżej 1 000 pracowników oraz 4 firmy, w których pracuje od 250 do 999 osób). Najmniej natomiast zarejestrowanych jest na obszarze gminy Baranów bo zaledwie 4% spośród wszystkich z terenu powiatu i są to małe firmy zatrudniające maksymalnie do 9 osób.

Analizując oficjalne dane Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2018-2020 zauważyć można stałą tendencję wzrostową właściwie w każdym typie prowadzonej działalności gospodarczej na lokalnym obszarze. Skutkuje stabilnym rozwojem gospodarczym regionu, zwłaszcza, że jednym z celów działania lokalnego samorządu jest ciągle ożywianie gospodarcze powiatu oraz dokładanie starań by zachęcić potencjalnych inwestorów do lokowania kapitału na tych terenach. Istotnym jest fakt, iż w powiecie grodziskim przypada blisko 1 501 podmiotów na 10 tys. mieszkańców co wskazuje, że jest jednym z najlepiej rozwiniętych powiatów pod względem gospodarczym na obszarze województwa mazowieckiego. Z danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych wynika, że przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie grodziskim w roku 2018 wynosiło 4 978,59 zł i w relacji do średniej krajowej było wyższe o 3%, w roku 2019 wzrosło do 5 395,42 zł, a w roku 2020 wynosiło już 5 761,51 zł i było wyższe od średniej krajowej o 4,3%. Powyższe fakty mają oczywiście przełożenie na sytuację socjalno-bytową lokalnej społeczności.

3. Lokalne zasoby mieszkaniowe

Z ostatnich dostępnych danych na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w roku 2011 w powiecie grodziskim znajdowało się 18 706 budynków mieszkalnych (w tym 8 577 w miastach i 10 129 na wsiach) i 29 383 mieszkania (z czego 18 561 w miastach oraz 10 822 na wsiach). Zdecydowana większość budynków i mieszkań wyposażona była w wodociąg i kanalizację oraz centralne ogrzewanie i gaz. Świadczy to o dobrych warunkach mieszkaniowych lokalnej społeczności. Ponadto stwierdzić należy, iż zasoby lokalowe w ostatnim okresie zwiększają się, albowiem według danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych w 2018 roku w powiecie było ogółem 36 905 mieszkań (22 273 w miastach i 14 632 na wsiach), a w roku 2019 już 37 707 mieszkań (22 680 w miastach i 15 027 na wsiach). Wskaźnik liczby oddanych mieszkań w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ma tendencję skokową gdyż w roku 2017 wynosił 72, w roku 2018 aż 107, a w roku 2019 spadł do 88, ale mimo to był wyższy od wskaźnika dla województwa, który wynosił 80. Wysokie wskaźniki oraz rosnąca liczba mieszkań stanowią zatem podstawę do wysnucia wniosku o dynamicznie poprawiającej się sytuacji mieszkaniowej w powiecie. Na podkreślenia zasługuje także fakt, że pod względem liczby oddanych mieszkań powiat grodziski zajmuje jedno z czołowych miejsc w województwie.

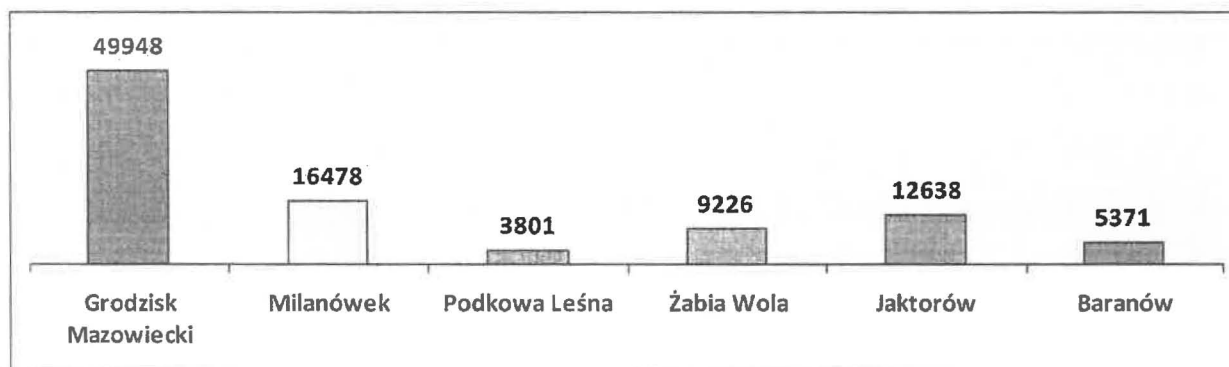

Rozdział III. Społeczeństwo powiatu

1. Struktura demograficzna

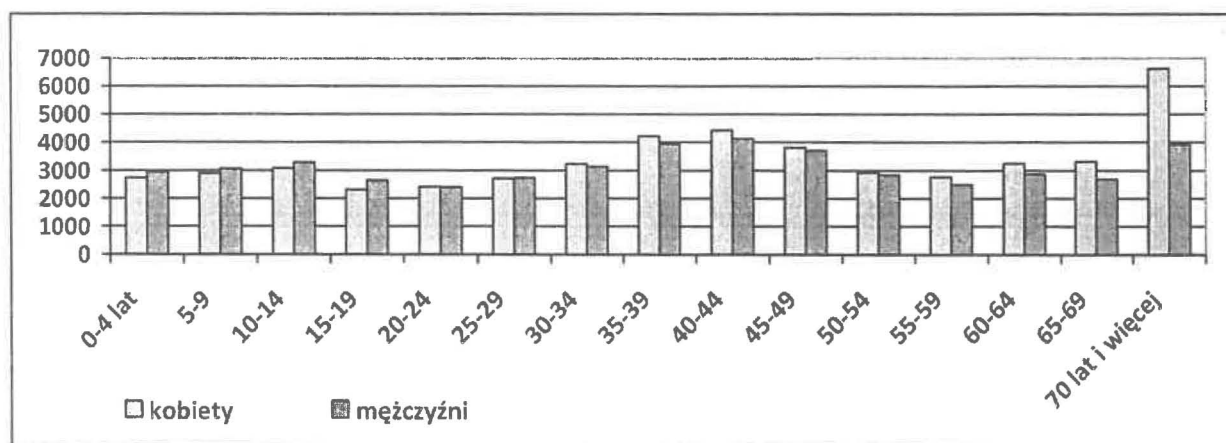
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2020 roku w powiecie grodziskim mieszkało ogółem 97 462 osoby, w tym 50 710 kobiet i 46 752 mężczyzn. Spośród lokalnej ludności w miastach mieszka 52 731 osób, natomiast na terenach wiejskich 44 731 osób. Zdecydowana większość mieszkańców skupiona jest na obszarze gminy Grodzisk Mazowiecki, gdzie zamieszkuje blisko 51% ogółu ludności całego powiatu. Najmniejszą liczebnością odznacza się natomiast Podkowa Leśna, gdyż jej mieszkańcy stanowią zaledwie 3,9% ogółu mieszkańców powiatu grodziskiego.

Wyk. 2 Ludność powiatu grodziskiego w podziale na gminy

Źródło: Opracowanie własne na podst. danych GUS (stan na 31.12.2020)

Wyk. 3 Ludność powiatu grodziskiego wg wieku i płci

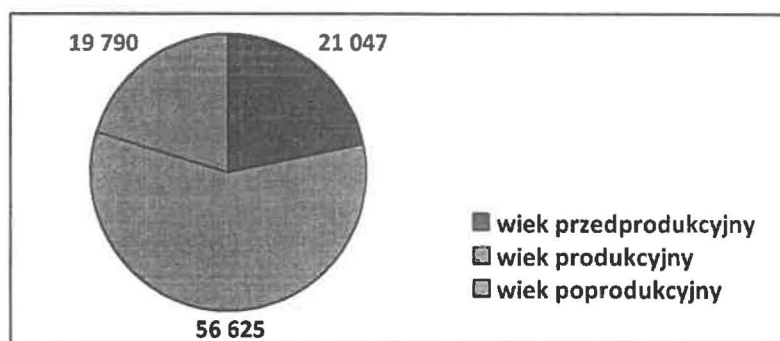
Źródło: Opracowanie własne na podst. danych GUS (stan na 31.12.2020)

Średni wiek mieszkańców wynosi 40,3 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego oraz do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Analizując strukturę lokalnej społeczności pod względem płci zaobserwować można, iż w powiecie grodziskim występuje nadreprezentacja kobiet w stosunku do mężczyzn. Współczynnik feminizacji wynosi 108 tj. na 100 mężczyzn przypada 108 kobiet. Rozpatrując strukturę wiekową obserwuje się, iż najliczniejszą grupę w powiecie stanowią osoby powyżej 70 roku życia, bowiem jest to 10 548 osób, czyli 10,8% ogółu mieszkańców. Drugą grupę, co do liczebności, stanowi ludność w wieku 40-44 lat (8 551 osób tj. 8,8% ogółu mieszkańców). Przy czym istotnym jest fakt, iż w drugiej z grup liczba kobiet i mężczyzn jest na podobnym poziomie, natomiast w grupie osób powyżej 70 roku życia wyraźnie widocznym jest, że kobiet jest zdecydowanie więcej. Zjawisko to jest potwierdzeniem ogólnej prawidłowości demograficznej tj. zwiększonej liczby samotnych starszych kobiet. Uwzględniając zatem ogólne trendy demografii (zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym oraz przyrost liczby osób w grupie senioralnej) koniecznym jest prowadzenie aktywnej polityki społecznej skierowanej pod adresem osób starszych.

Rozpatrując wiek ludności powiatu grodziskiego w podziale na przedprodukcyjny (0-17), produkcyjny (18-59 kobiety i 18-64 mężczyźni) i poprodukcyjny (kobiety 60 lat i więcej oraz mężczyźni 65 lat i więcej) stwierdzić należy, że najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym (58,1% ogółu mieszkańców powiatu), a zatem osoby o zazwyczaj ustabilizowanej sytuacji życiowej. Drugą co do wielkości jest grupa osób w wieku przedprodukcyjnym (21,6%), czyli dzieci i młodzież ucząca się. Najmniejszą spośród ogółu lokalnej społeczności stanowi grupa osób w wieku poprodukcyjnym (20,3%).

Wyk. 4 Struktura ludności wg grup wiekowych

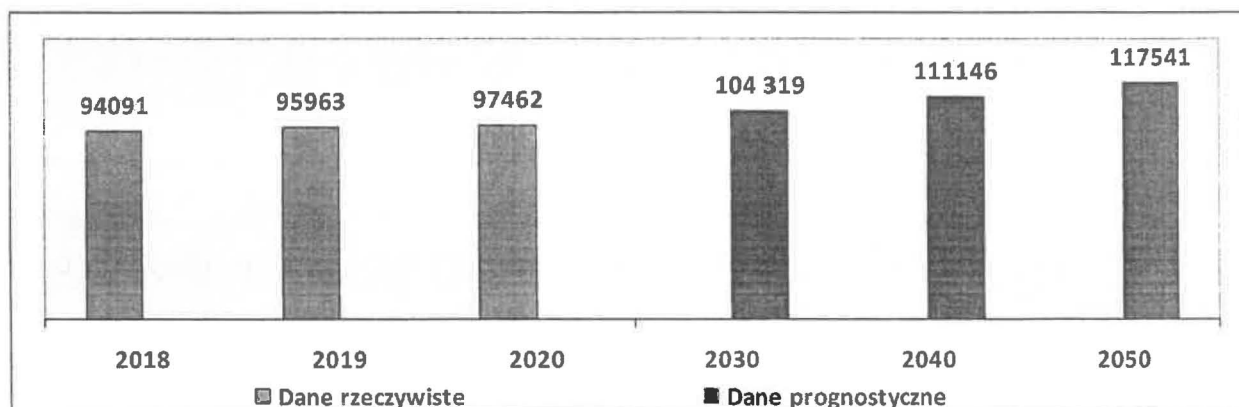
Źródło: Opracowanie własne na podst. danych GUS (stan na 31.12.2020)

Analizując dostępne dane GUS za lata 2018-2020 stwierdzić należy, że wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, a maleje w wieku produkcyjnym, albowiem w 2018 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 33,5 osoby w wieku poprodukcyjnym, a w roku 2020 już 34,9 co świadczyć może o starzeniu się lokalnej społeczności. Potwierdzeniem zjawiska jest także tendencja rosnąca współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi, który w roku 2018 wynosił on 24,5, w roku 2019 – 25,4, a w roku 2020 już 26,3. Problem starzenia się społeczeństwa dostrzegany jest także bezpośrednio przez mieszkańców powiatu, co stwierdzić można było na podstawie odpowiedzi udzielanych przez uczestników ankiety przygotowanej na potrzeby niniejszej strategii.

Pozytywnym jest fakt, iż powiat grodziski ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 127. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu równemu 1,34 na 1000 ludności (dla województwa – 0,4, dla kraju -0,9). Zdecydowanie wyższy współczynnik przyrostu na 1000 mieszkańców jest na wsi – 2,2 względem miasta gdzie wynosi on 0,7. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,97 i jest większy od średniej dla województwa (0,84) oraz dla całego kraju (0,74). Odnosząc się do wyżej przedstawionego stanu faktycznego wyciągnąć należy wniosek, iż istotną rolę lokalnych władz samorządowych jest prowadzenie aktywnej polityki związanej z rozwojem rynku pracy, a także rozwojem usług edukacyjnych.

Z uwagi na bardzo dogodne położenie powiatu grodziskiego stale wzrasta liczba jego mieszkańców. Według danych statystycznych z 31.12.2020 roku, w odniesieniu do roku 2018, przybyło aż 3 371 mieszkańców. Są to zarówno osoby nowo urodzone, jak również ludność napływowa, albowiem dynamicznie rozwijający się powiat przyciąga nowych mieszkańców stosunkowo dużą liczbą miejsc pracy, bogatym zapleczem edukacyjnym oraz korzystnymi uwarunkowaniami środowiska naturalnego. W zakresie dotyczącym dynamiki migracji w ruchu wewnętrznym w 2020 roku zarejestrowano 2 521 zameldowań oraz 1 088 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych dla powiatu grodziskiego wyniosło 1 433. W tym samym roku z zagranicy zameldowało się 41 osób, a 4 osoby wymeldowano za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 37. Zmianę liczby ludności w latach 2018-2020 (wg stanu na 31.12) oraz prognozę liczebności do roku 2050 przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 5 Ludność powiatu grodziskiego

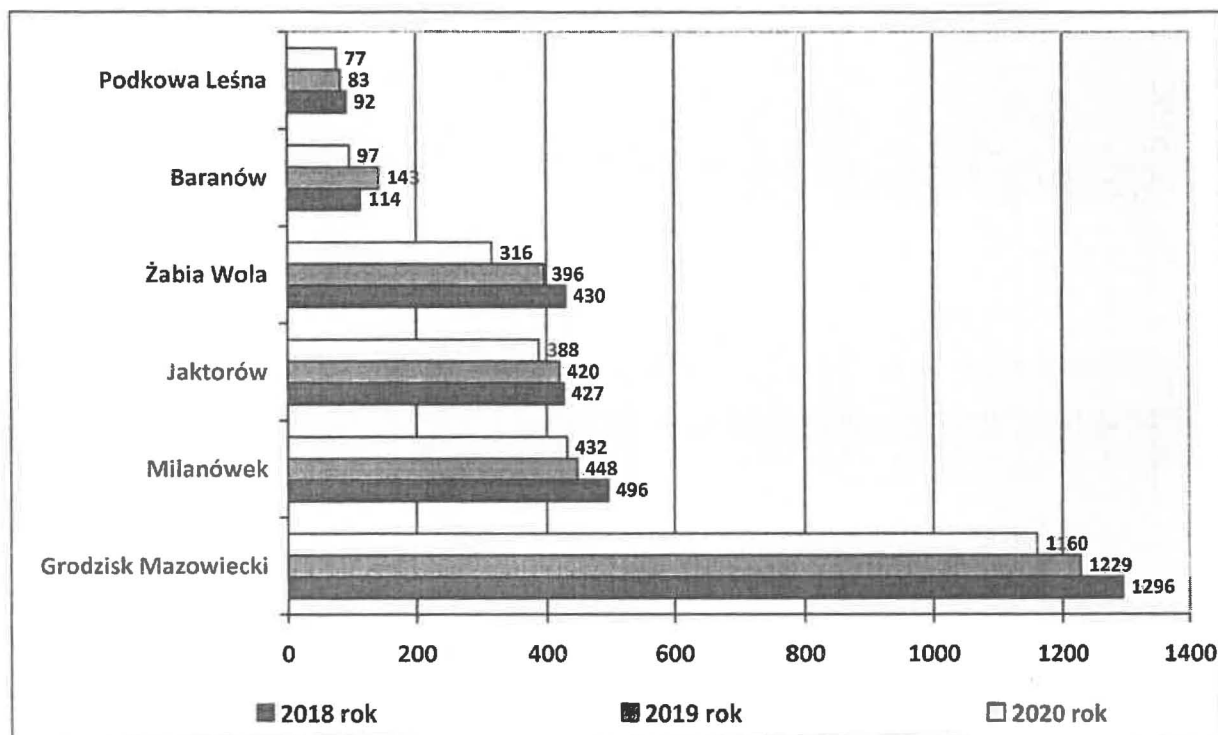

Źródło: Bank Danych Lokalnych oraz <https://www.polskawliczbach.pl>

2. Poziom życia mieszkańców powiatu

Poziom życia mieszkańców powiatu grodziskiego jest niejednorodny. Wskaźnikami najbardziej optymalnymi dla określenia poziomu życia ludności byłyby wysokość i struktura dochodów jednakże brak jest twardych danych pozwalających je jednoznacznie określić. Pośrednim wskaźnikiem muszą być zatem odpowiedzi otrzymane na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego. 41% uczestników ankiety określiło aktualne warunki życia mieszkańców jako dobre, 35% stwierdziło, że są one na poziomie raczej dobrym, 18% stwierdziło że warunki są bardzo dobre, a pozostali nie potrafili tego wprost wskazać. Ponadto zaledwie niecałe 18% respondentów wskazywało ubóstwo, jako czynnik utrudniający życie lokalnej społeczności. Jednocześnie z danych otrzymanych z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących w gminach przynależnych terytorialnie do powiatu grodziskiego wynika, że rokrocznie zmniejsza się liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia. W roku 2018 było to 4,35% ogółu ludności powiatu, w roku 2019 już 4,09%, a w roku 2020 liczba ta spadła do 3,81%. Biorąc zatem pod uwagę powyższe dane można z pewnym uproszczeniem przyjąć, że poziom życia mieszkańców powiatu grodziskiego jest zadowolający tj. że uzyskiwane dochody są wystarczające do zaspokajania potrzeb bytowych. Szczegółowe zestawienie liczby osób, którym w ostatnich trzech latach udzielono pomocy i wsparcia w podziale na gminy przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 6 Pomoc i wsparcie udzielone przez ops-y

Źródło: Opracowanie własne na podst. danych otrzymanych z ośrodków pomocy społecznej

Rozdział IV. Infrastruktura społeczna

1. Oświata i wychowanie

Do głównych zadań oświatowych należą:

- zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki, w tym profilaktyki społecznej w szkołach i placówkach oświatowych, dla których powiat jest organem prowadzącym,
- zapewnienie warunków działania placówek, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki,
- wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie,
- zapewnienie obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej placówek,
- wyposażenie placówek w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczych, prowadzenia sprawdzianów i egzaminów oraz wykonywanie innych zadań statutowych.

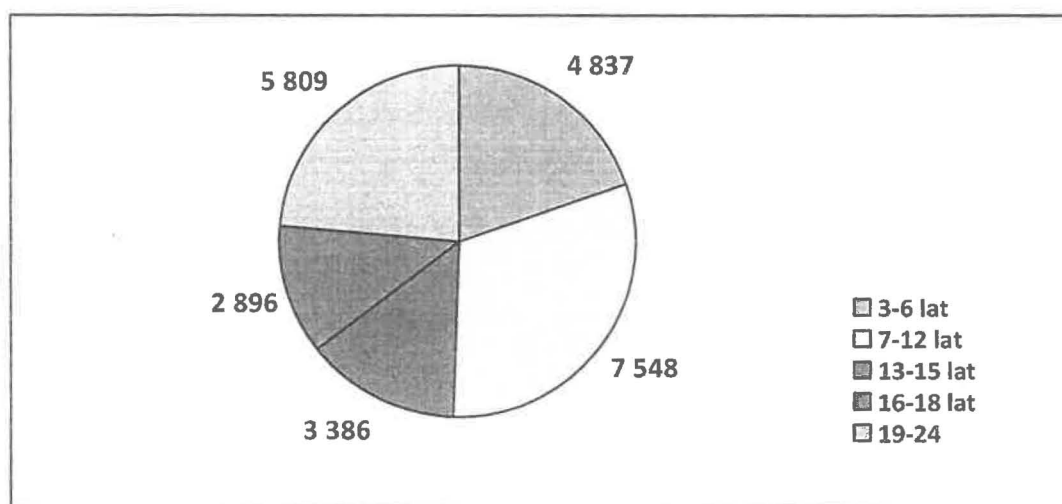
Infrastruktura społeczna w obszarze oświaty i wychowania to: żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne. Większość z nich to jednostki organizacyjne poszczególnych gmin powiatu, kilka prowadzonych jest przez samorząd powiatowy, organizacje społeczne i stowarzyszenia, a w przypadku przedszkoli - przez osoby prywatne. Aktualnie na terenie powiatu funkcjonuje 40 przedszkoli (z czego 8 prowadzonych jest przez samorzady gmin), 33 szkoły podstawowe (w tym 1 specjalna), 1 szkoła branżowa I stopnia, 8 liceów ogólnokształcących, 3 technika oraz 2 szkoły policealne. Powiat jest organem prowadzącym dla:

- 5 zespołów szkół publicznych:
  - Zespół Szkół Nr 1 w Grodzisku Maz. ul. Żwirki i Wigury 4,
  - Zespół Szkół Technicznych i Licealnych Nr 2 w Grodzisku Maz. ul. Kilińskiego 8c,
  - Zespół Szkół Nr 1 w Milanówku ul. Piasta 14,
  - Zespół Szkół Nr 2 im. gen. J. Bema w Milanówku ul. Wójtowska 3,
  - Zespół Szkół im. H. Szczerkowskiego w Grodzisku Maz., ul. Kilińskiego 21,
- Centrum Kształcenia Praktycznego w ZSTiL w Grodzisku Maz.,
- Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej
- Publicznego Ogniska Plastycznego.

Sieć szkół publicznych zabezpiecza bieżące potrzeby mieszkańców, a dodatkowo uzupełniona ofertą 11 szkół niepublicznych o uprawnieniach szkoły publicznej, stwarza możliwość korzystania z usług edukacyjnych dodatkowo dużej grupie uczniów i słuchaczy.

Wg danych GUS na dzień 31.12.2020 r. w powiecie grodziskim zamieszkiwało 24 476 osób w wieku potencjalnej edukacji (3-24 lata). Strukturę ludności w podziale na grupy wiekowe odpowiadające edukacji na poziomie przedszkolnym, podstawowym i ponadpodstawowym przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 7 Ludność wg grup edukacyjnych w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podst. danych GUS (stan na 31.12.2020)

Wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna jest dobrze przygotowana do pracy wychowawczej, dzięki czemu negatywne zjawiska występujące w dużych miastach nie stanowią dla szkół na terenie powiatu problemu. Pomocą dla nauczycieli w tym zakresie są zatrudnieni w szkołach specjaliści – pedagodzy i psychologzy. Władze samorządowe nie szczędzą starań na rzecz doskonalenia poziomu nauczania i osiągnięcia coraz lepszych efektów wychowawczych w podległych sobie placówkach.

Ze względu na bliskość Warszawy z niezwykle bogatą ofertą wyższych uczelni, a także ze względu na fakt, iż na terenie powiatu grodziskiego nie powstają tego typu placówki większość absolwentów liceów ogólnokształcących i techników kontynuuje naukę na stołecznych uczelniach. Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych podejmują pracę zarobkową oraz w coraz większym stopniu kontynuują naukę na wyższym lub równorzędnym szczeblu, co pozwala im zdobyć nowe, dodatkowe kwalifikacje i umiejętności, które dyktuje zmieniający się rynek pracy.

Wyzwania, jakie niesie XXI wiek wymagają podejmowania zdecydowanych kroków na rzecz dostosowania systemu powiatowej edukacji do szybko zmieniającego się rynku pracy i sytuacji demograficznej. Koniecznym jest też konsekwentne dążenie do likwidacji barier architektonicznych we wszystkich typach placówek oświatowych dla uczniów niepełnosprawnych fizycznie.

2. Rynek pracy

Z danych Urzędu Statystycznego w Warszawie wynika, że według stanu na dzień 31.12.2020 roku 2020 w powiecie grodziskim pracowało 22 369 osób, z czego 11 115 kobiet i 11 254 mężczyzn. Dla porównania w roku 2019 pracujących było 21 429 osób, a w roku 2018 pracowało 21 465 osób.

Jak podają źródła internetowe (www.polskawliczbach.pl) 8,7% aktywnych zawodowo mieszkańców powiatu grodziskiego pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 29,1% w przemyśle i budownictwie, a 29,2% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

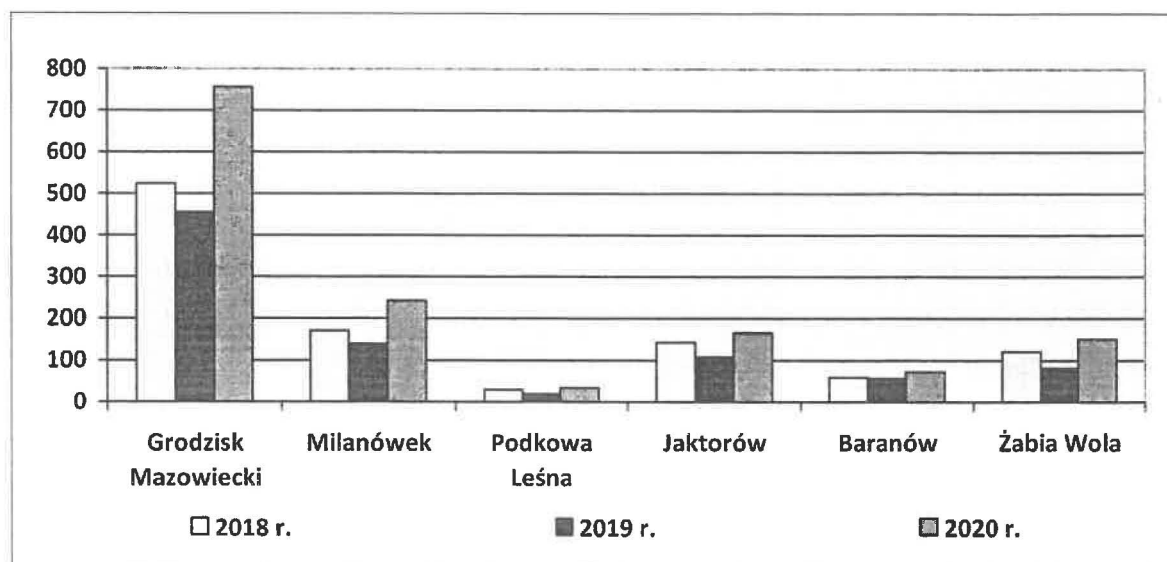
W przeliczeniu na 1000 mieszkańców na koniec 2019 roku pracowały 223 osoby i jest to znacznie mniej od wartości dla województwa mazowieckiego, gdzie na 1000 osób przypadało 316 pracujących.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, wg GUS-u, w powiecie grodziskim na koniec 2019 roku wynosiło 5 395,42 zł, co odpowiada 104,10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Stopa bezrobocia rejestrowanego na lokalnym terenie wg. stanu na dzień 31.12.2020 r. jest na poziomie 3,9% (z czego 4,3% wśród kobiet i 3,5% wśród mężczyzn) i jest zdecydowanie niższe w porównaniu do województwa mazowieckiego, gdzie stopa bezrobocia wynosi 5,2%. Strukturę bezrobocia w podziale na gminy przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 8 Bezrobotni w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podst. danych PUP w Grodzisku Maz.

3. Bezpieczeństwo

3.1 Bezpieczeństwo publiczne

Nad bezpieczeństwem publicznym mieszkańców w powiecie grodziskim czuwają następujące służby, inspekcje i straże:

- Komenda Powiatowa Policji w Grodzisku Mazowieckim z podległymi jednostkami tj. dwoma komisariatami (w Jaktorowie i w Milanówku) oraz dwoma posterunkami Policji (w Podkowie Leśnej i w Żabiej Woli)
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Grodzisku Mazowieckim,
- Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Grodzisku Mazowieckim,
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Grodzisku Mazowieckim.

Dokonywanie oceny zagrożeń porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców w powiecie należy do zadań Komisji Bezpieczeństwa i Porządku Powiatu Grodziskiego powoływanej przez Starostę Grodziskiego, w skład której wchodzi przedstawiciele powiatowych służb, inspekcji i straży a także instytucji działających na lokalnym terenie.

3.2 Służba zdrowia

Prawo do ochrony zdrowia jest prawem konstytucyjnym, a władze publiczne, niezależnie od sytuacji materialnej obywatela, mają zapewniać równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Z uwagi na możliwość najlepszego rozeznania potrzeb społeczeństwa w zakresie ochrony zdrowia najszerszy zakres obowiązków w zakresie prowadzenia polityki zdrowotnej spoczywa na gminnych jednostkach samorządowych. Z kolei samorząd powiatowy odpowiedzialny jest za opracowanie i realizację programów zdrowotnych w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej wynikających z rozeznaczonych potrzeb i stanu zdrowia mieszkańców powiatu. Powiatowi przysługuje prawo tworzenia i prowadzenia zakładów opieki zdrowotnej.

Na terenie powiatu grodziskiego działa Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Szpital Zachodni im. Jana Pawła II przy ul. Dalekiej 11 w Grodzisku Mazowieckim. Jest to jedna z najnowocześniejszych placówek medycznych na terenie województwa mazowieckiego. Szpital udziela stacjonarne całodobowe i ambulatoryjne świadczenia zdrowotne oraz prowadzi działania z zakresu ratownictwa medycznego. Jego podstawowym zadaniem jest podejmowanie działań służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia oraz innych działań medycznych wynikających z procesu leczenia. Ponadto według danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych za rok 2020 na terenie powiatu grodziskiego funkcjonuje 51 przychodni świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną oraz 29 aptek. Niestety pacjenci borykają się z trudnościami w zakresie korzystania z porad lekarzy specjalistów. Na uwagę zasługuje fakt, że od marca 2020 r. społeczeństwo dotknęła pandemia spowodowana rozprzestrzenieniem się koronawirusa SARS-CoV-2 wywołującego chorobę COVID-19. Koniecznym stało się podjęcie działań mających na celu ograniczanie rozprzestrzeniania się choroby oraz przeciwdziałanie skutkom jej wystąpienia. Utrudniło to znacznie dostęp nie tylko do lekarzy specjalistów, ale nawet do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej. Niejednokrotnie wizyty pacjentów są odwoływane lub przesuwane na odległe terminy, a porady odbywają się za pośrednictwem rozmowy telefonicznej (teleporady). Z uwagi na wysokie koszty leczenia i długi czas oczekiwania wiele osób rezygnuje z wizyt. Wzrasta natomiast liczba leków przyjmowanych samodzielnie, bez konsultacji z lekarzem. Jak wynika z danych GUS w roku 2020 z porad lekarskich udzielanych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w powiecie grodziskim skorzystało 678 116 pacjentów

(z czego w ramach podstawowej opieki zdrowotnej 472 064) podczas, gdy rok wcześniej z takich porad skorzystało 693 635 osób (w tym w ramach podstawowej opieki zdrowotnej 480 652). Utrudniony jest też dostęp do rehabilitacji. Uwarunkowania mentalne, obyczajowe, a czasem nawet prawne (w związku ograniczeniami z powodu pandemii COVID-19) decydują o tym, że uprawianie sportu, aktywnego wypoczynku, zdrowego stylu życia cieszy się wciąż małą popularnością.

Przemiany społeczno - gospodarcze w Polsce negatywnie odbiły się na kondycji zdrowotnej społeczeństwa, w tym również w zakresie zdrowia psychicznego. Występowanie niekorzystnych zjawisk takich jak: długotrwała i ciężka choroba, izolacja spowodowana pandemią COVID-19, rozpad więzi emocjonalnych powoduje pogłębienie problemów ze zdrowiem psychicznym. Z uwagi na to, że powiat grodziski nie dysponuje stacjonarnymi zakładami psychiatrycznej opieki zdrowotnej mieszkańcy korzystają w tym zakresie z zaplecza, jakie funkcjonuje na terenie województwa mazowieckiego, głównie w powiecie pruszkowskim. Opieka ambulatoryjna świadczona jest m.in. przez działającą na terenie Szpitala Zachodniego Poradnię Zdrowia Psychicznego, Przychodnię Specjalistyczną MEDI WEST w Grodzisku Mazowieckim, także Lecznicę Life-Med w Grodzisku Mazowieckim.

4. Pomoc społeczna i polityka rodzinna

4.1 Działania w obszarze pomocy społecznej i polityki rodzinnej

Pomoc społeczna jest jedną z dziedzin polityki państwa. Stanowi istotny element zabezpieczenia socjalnego społeczeństwa. W świetle obowiązujących przepisów działania instytucji publicznych w zakresie pomocy społecznej podejmowane są na 2 płaszczyznach tj. pomoc finansowa dla rodzin, które są niewydolne ekonomicznie oraz wsparcie w związku z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Transformacja systemowa w Polsce spowodowała konieczność zmierzenia się wielu rodzin z problemami nieznanymi w poprzedniej epoce społeczno – politycznej, w tym m.in. bezrobociem. Nowe zjawiska spowodowały spadek poziomu życia, rozszerzanie się sfery ubóstwa, a także pogłębienie marginalizacji i wykluczenia społecznego. Koniecznym zatem stało się podejmowanie działań w zakresie pomocy społecznej, mających na celu umocnienie poczucia bezpieczeństwa

socjalnego osób i rodzin oraz udzielanie im pomocy w przypadku trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie przezwyciężyć przy wykorzystaniu własnych środków, możliwości i uprawnień. Obowiązek realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej w zakresie przewidzianym ustawą o pomocy społecznej.

Polityka rodzinna koncentruje się na działaniach, które wspierają rodziny będące w trudnym położeniu życiowym lub niespełniające podstawowych funkcji wobec swoich członków. Instrumentami realizacji polityki rodzinnej są świadczenia pieniężne, mechanizmy umożliwiające godzenie obowiązków zawodowych i rodzinnych, ulgi podatkowe oraz usługi społeczne.

W powiecie grodziskim funkcjonują następujące jednostki organizacyjne realizujące zadania z zakresu polityki społecznej i rodzinnej:

- powiatowe centrum pomocy rodzinie
- 5 ośrodków pomocy społecznej
- 1 centrum usług społecznych
- 2 domy pomocy społecznej
- 2 warsztaty terapii zajęciowej
- środowiskowy dom samopomocy
- placówka opiekuńczo-wychowawcza.

4.2 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim jest jednostką organizacyjną wchodzącą w skład powiatowej administracji zespolonej, działającej na podstawie ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy o pomocy społecznej, a także innych ustaw. Stanowi jednostkę budżetową. Powołane zostało Uchwałą Rady Powiatu Grodziskiego nr 30/99 z dnia 25 marca 1999 roku. Przedmiotem działania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest realizacja zadań powiatu z zakresu:

1. pomocy społecznej (zarówno zadań własnych powiatu, jak i zleconych z zakresu administracji rządowej),
2. wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
3. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
4. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych,
5. ochrony zdrowia psychicznego,

Od 1 stycznia 2012 r., na podstawie Zarządzenia Nr 48/2011 Starosty Grodziskiego z dnia 29 listopada 2011 roku, PCPR wykonuje zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie działa Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Grodzisku Mazowieckim. Powołany został przez Starostę Grodziskiego na mocy Zarządzenia Nr 21/2000 z dnia 5 grudnia 2000 roku. Realizuje zadania z zakresu administracji rządowej jako organ pierwszej instancji w zakresie orzekania o niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności. Działania PZON obejmują teren powiatu grodziskiego oraz w ramach zawartych porozumień powiatu pruszkowskiego i warszawskiego zachodniego. Od 1 lipca 2014 roku Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności zajmuje się także wydawaniem kart parkingowych osobom niepełnosprawnym i placówkom zajmującym się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych.

4.3 Pomoc społeczna na poziomie gmin

Obszar terytorialny powiatu podzielony jest na sześć gmin. Zadania z zakresu pomocy społecznej na najniższym lokalnym szczeblu (zarówno własne gminy jak i zlecone z zakresu administracji rządowej) realizowane są przez ośrodki pomocy społecznej lub centra usług społecznych. Na terenie powiatu grodziskiego za realizację powyższych zadań odpowiedzialne są następujące jednostki:

1. Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzisku Mazowieckim
2. Centrum Usług Społecznych w Milanówku
3. Ośrodek Pomocy Społecznej w Podkowie Leśnej
4. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaktorowie
5. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baranowie
6. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żabiej Woli

Zadaniem pomocy społecznej na poziomie lokalnym jest współtworzenie godziwych warunków egzystencji i pracy dla grup dotkniętych wszelkiego rodzaju dysfunkcjami. Niedostatek środków do życia, niemożność znalezienia pracy, niepełnosprawność, uzależnienia są przykładami problemów, które zmuszają mieszkańców powiatu grodziskiego do szukania różnych form pomocy, w tym korzystania ze wsparcia udzielanego przez lokalne jednostki pomocy społecznej.

4.4 Domy pomocy społecznej

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić odpowiedniej niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Na terenie powiatu grodziskiego funkcjonują dwa takie domy:

1. Dom Pomocy Społecznej dla osób starszych w Izdebnie Kościelnym z filią w Grodzisku Mazowieckim,
  2. Dom Rehabilitacyjno– Opiekuńczy Katolickiego Stowarzyszenia Niepełnosprawnych Archidiecezji Warszawskiej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie w Milanówku.
- Głównym zadaniem domów pomocy społecznej jest świadczenie usług bytowych, opiekuńczych i edukacyjnych na poziomie obowiązujących standardów w zakresie indywidualnych potrzeb mieszkańców.

Pobyty w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca, który ustala Starosta Grodziski i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do 31 marca każdego roku. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnosi mieszkaniec domu, nie więcej jak 70% swojego dochodu, małżonek, zstępni przed wstępnymi, gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej.

Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i odpłatności wydaje ośrodek pomocy społecznej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby w dniu jej kierowania. Natomiast decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej na terenie powiatu, z upoważnienia Starosty Powiatu Grodziskiego, wydaje Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Do zadań Domu Pomocy Społecznej dla osób starszych (kobiet) w Izdebnie Kościelnym należy zapewnienie stałej opieki i pielęgnacji dla osób starszych. Dom zaspokaja potrzeby bytowe, społeczne i religijne, a także kulturalne i edukacyjne mieszkańców tego domu. Pensjonariusze korzystają z terapii zajęciowej, mają zapewnione poczucie bezpieczeństwa, możliwość kontaktu z rodziną, korzystają z wypoczynku w urokliwym ogrodzie. Dom Pomocy Społecznej mieści się w starym, zabytkowym dworku. W roku 2010 osiągnął niezbędną standaryzację.

DPS w Izdebnie kościelnym posiada filię w Grodzisku Mazowieckim, przy ul. 3 Maja 63. Mieści się w starej willi, która podobnie jak Dom w Izdebnie Kościelnym posiada standaryzację od stycznia 2010 roku. Jest to dom koedukacyjny. Mieszkańcy korzystają

z różnych form terapii zajęciowej. Całodobową opiekę nad osobami starszymi sprawuje wykwalifikowany personel: instruktor terapii zajęciowej, rehabilitant, a także duszpasterz. Zespół terapeutyczno-opiekuńczy ma na celu zachowanie jak najwyższej sprawności psychofizycznej mieszkańców. Dom zapewnia swoim mieszkańcom opiekę lekarza internisty, w razie potrzeby konsultacje lekarza psychiatry oraz dowóz do poradni specjalistycznych. Mieszkańcy mają możliwość korzystania z wyjazdów na turnusy rehabilitacyjne. Organizowane są także imprezy okolicznościowe, wycieczki, oraz wieczorki artystyczne. Mieszkańcy mają do dyspozycji pokoje 2-3 osobowe, świetlicę TV, sale terapii zajęciowej, biblioteczkę, kaplicę, sad owocowy, park z alejkami spacerowymi, altanę z miejscem na grilla.

Drugim domem pomocy społecznej jest Dom Rehabilitacyjno-Opiekuńczy Katolickiego Stowarzyszenia Niepełnosprawnych Archidiecezji Warszawskiej w Milanówku, ul. Piasta 5. Dom przeznaczony jest dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie i ma charakter koedukacyjny. Placówka zatrudnia wysoko wykwalifikowaną kadrę: psychologa, pracownika socjalnego, terapeutów, rehabilitantów oraz pielęgniarki, która zapewnia szeroki wachlarz usług specjalistycznych dla mieszkańców. Pensjonariusze korzystają z wypoczynku w otaczającym Dom ogrodzie. W budynku są zniesione wszelkie bariery architektoniczne, dzięki czemu korzystanie ze wszystkich pomieszczeń jest dostępne dla wszystkich mieszkańców. Dom w Milanówku spełnia wymogi standaryzacji.

Tab. 1 Wykaz domów pomocy społecznej z terenu powiatu grodziskiego

Nazwa DPS	Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w roku 2020	Liczba miejsc	Liczba pensjonariuszy wg stanu na 31.12.2020	
			Ogółem	w tym dotowanych ze środków wojewody
Dom Pomocy Społecznej dla osób starszych w Izdebnie Kościelnym z filią w Grodzisku Mazowieckim	4 350 zł	40	27	5
Dom Rehabilitacyjno-Opiekuńczy Katolickiego Stowarzyszenia Niepełnosprawnych Archidiecezji Warszawskiej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie w Milanówku	6 100 zł	58	55	27

Źródło: PCPR Grodzisk Maz.

4.5 Warsztaty terapii zajęciowej

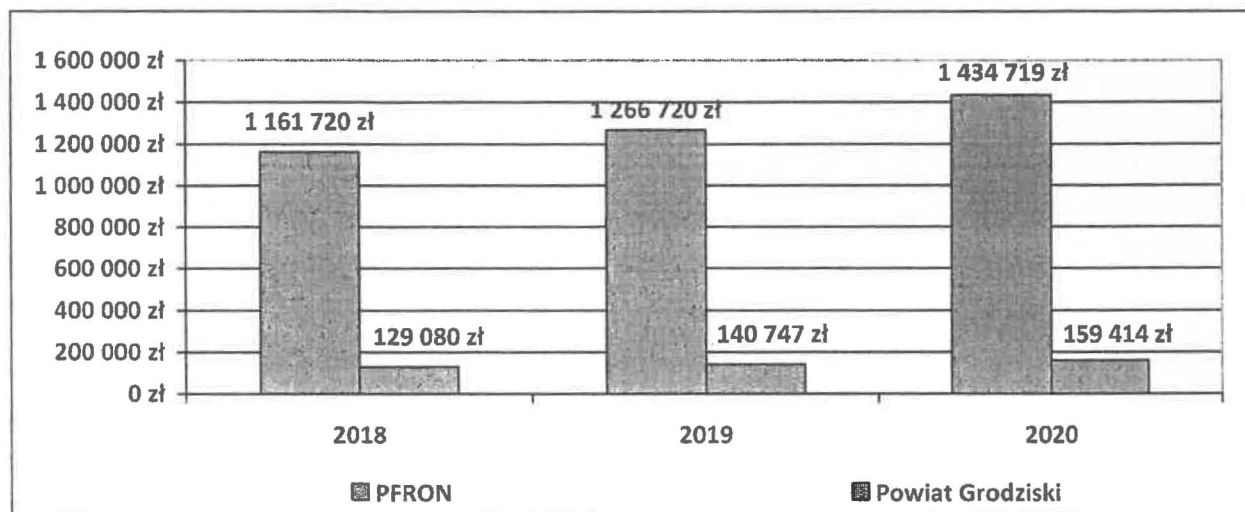
Warsztaty terapii zajęciowej są placówkami pobytu dziennego, gdzie prowadzona jest terapia zajęciowa osób niepełnosprawnych przy zastosowaniu różnych technik terapeutycznych. Warsztaty, osobom niepełnosprawnym, które są niezdolne do podjęcia pracy, stwarzają możliwości w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności wykonywania czynności dnia codziennego, przygotowania do życia w środowisku społecznym oraz nabycia umiejętności zawodowych. Warsztaty terapii zajęciowej są placówką wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo. Mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub inne podmioty i są współfinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środków samorządu powiatowego lub z innych źródeł. Działalność warsztatów jest działalnością o charakterze niezarobkowym, w przypadku uzyskania dochodu ze sprzedaży produktów lub usług dochód ten wspólnie z uczestnikami przeznaczają się na integrację społeczną. Koszty działalności warsztatów finansowane są w 90% ze środków PFRON i w 10% ze środków powiatu.

Na terenie Powiatu Grodzkiego działają dwa warsztaty terapii zajęciowej, które prowadzą rehabilitację dla 70 uczestników. Warsztat Terapii Zajęciowej w Milanówku obejmuje rehabilitację 30 uczestników, natomiast WTZ w Grodzisku Mazowieckim prowadzi zajęcia dla 40 uczestników. Rehabilitacja odbywa się w pracowniach m.in. plastycznej, komputerowej, dziewiarskiej, gospodarstwa domowego, funkcjonowania społecznego, ogrodniczej. Roczny koszt pobytu jednego uczestnika w warsztacie do końca 2020 roku określony został w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 października 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym na kwotę 20 496 zł, a od stycznia 2021 roku podwyższony został do kwoty 21 696 zł. Na rok 2022 i lata następne określono go na kwotę 22 896 zł.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na działalność warsztatów terapii zajęciowej w podziale na źródła finansowania w latach 2018-2020 przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 9 Finansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej

Źródło: PCPR Grodzisk Maz.

4.6 Środowiskowy dom samopomocy

Na podstawie umowy zawartej między Powiatem Grodziskim a Domem Rehabilitacyjno – Opiekuńczym Katolickiego Stowarzyszenia Niepełnosprawnych Archidiecezji Warszawskiej na terenie powiatu funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy KSN AW w Podkowie Leśnej. Od stycznia 2011 roku zapewnia osobom niepełnosprawnym intelektualnie możliwość korzystania z zajęć terapeutycznych i rehabilitacyjnych, kształtuje u osób niepełnosprawnych podstawowe umiejętności społeczne, odpowiednio dostosowane do ich potrzeb i możliwości. Prowadzone zajęcia mają na celu podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do możliwie jak najbardziej samodzielnego życia, wszechstronne usprawnianie psychoruchowe, rozwijanie zainteresowań otoczeniem oraz kształtowanie umiejętności funkcjonowania w nim. Celem zajęć jest również rozwijanie poczucia własnej wartości i pewności siebie, dążenie do pełnej integracji ze środowiskiem lokalnym poprzez uczestnictwo w życiu społecznym.

Rezultatem prowadzonych w Środowiskowym Domu Samopomocy pięć razy w tygodniu zajęć w godz. 8.00-16.00 jest zapewnienie grupie ponad 30 osób z niepełnosprawnością intelektualną (w roku 2018 – 35 uczestników, w roku 2019 – 33, a w roku 2020 – 32) możliwości korzystania z zajęć terapeutyczno-rehabilitacyjnych oraz nabycie przez te osoby umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, ukształtowania podstawowych umiejętności społecznych odpowiednich do ich potrzeb i możliwości, aktywizacja psychospołeczna, rozwój

poczucia własnej wartości i pewności siebie, osiągnięcie przez uczestników pełnej integracji poprzez udział w życiu społecznym i współpracę z instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej.

Działalność Środowiskowego Domu Samopomocy finansowana jest ze środków wojewody. Aktualnie obowiązująca umowa zawarta została na okres od 1 stycznia 2020 roku do 31 grudnia 2024 roku.

4.7 Placówka opiekuńczo-wychowawcza

Od 01 stycznia 2018 roku na terenie powiatu grodziskiego funkcjonuje placówka opiekuńczo-wychowawcza. Prowadzi ją na zlecenie powiatu Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży „Inspiracja” w Grodzisku Mazowieckim. Placówka mieści się w Wólce Grodzkiej i jest przeznaczona jest dla 14 dzieci. Celem placówki jest zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania oraz zaspakajanie niezbędnych potrzeb, w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych, a także zapewnienie wychowankom kształcenia dostosowanego ich wieku i możliwości rozwojowych oraz objęcie dzieci działaniami terapeutycznymi, w przypadku istniejących zaleceń i wskazań. Ponadto, w ramach realizacji „indywidualnych planów pracy z dzieckiem i rodziną” wykonywana jest dogłębna analiza sytuacji dziecka i jego rodziny, przy współpracy z asystentem rodziny. W tym zakresie między innymi są podejmowane działania zmierzające do powrotu dziecka do jego rodziny lub jeśli jest to niemożliwe, do regulowania sytuacji prawnej dziecka, a następnie rozważenia możliwości poszukiwania rodziny przysposabiającej.

W placówce przebywają tylko dzieci z terenu powiatu grodziskiego. Średni miesięczny koszt utrzymania wychowanka ustalany jest rokrocznie Zarządzeniem Starosty Grodziskiego. Zestawienie wydatków związanych z działaniem placówki w latach 2018-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tab. 2 Koszty funkcjonowania placówki

Rodzaj kosztów	2018	2019	2020
średni miesięczny koszt utrzymania dziecka	4 626,00 zł	4 732,40 zł	4 841,25 zł
ogółem koszty funkcjonowania placówki	757 328,66 zł	751 723,00 zł	818 296,00 zł

Źródło: PCPR w Grodzisku Maz.

4.8 Mieszkanie chronione

Zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej osoba, która osiągnęła pełnoletność w rodzinie zastępczej, oraz osoba pełnoletnia opuszczająca placówkę opiekuńczo-wychowawczą typu rodzinnego i socjalizacyjnego przy spełnieniu dalszych wymogów określonych w ustawie powinna zostać objęta m.in. pomocą w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym. Warunkiem uzyskania pomocy jest zobowiązanie się osoby usamodzielnianej do realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia, opracowanego wspólnie z opiekunem usamodzielnienia, zatwierdzonego przez dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Mieszkanie chronione jest świadczeniem niepieniężnym, formą pomocy społecznej przygotowującą osoby do prowadzenia samodzielnego życia. Ma ono zapewniać warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku i w integracji ze społecznością lokalną.

Starostwo Powiatu Grodzkiego posiada w swoich zasobach mieszkanie chronione z możliwością umieszczenia w nim do 4 osób zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 roku w sprawie mieszkań chronionych. Osoba usamodzielniana zamieszkująca w mieszkaniu chronionym jest obowiązana do ponoszenia częściowych kosztów utrzymania tego mieszkania proporcjonalnie do swoich dochodów. W uzasadnionych przypadkach starosta może jednak zwolnić ją z ponoszenia opłat.

W roku 2018 świadczenie w postaci przyznania miejsca w mieszkaniu chronionym otrzymała jedna pełnoletnia wychowanka placówki opiekuńczo – wychowawczej, w kolejnym roku dwie pełnoletnie wychowanki placówki opiekuńczo – wychowawczej, a w roku 2020 dwie pełnoletnie wychowanki pieczy zastępczej – jedna z placówki opiekuńczo – wychowawczej i jedna z rodziny zastępczej niezawodowej.

4.9 Nieodpłatne poradnictwo

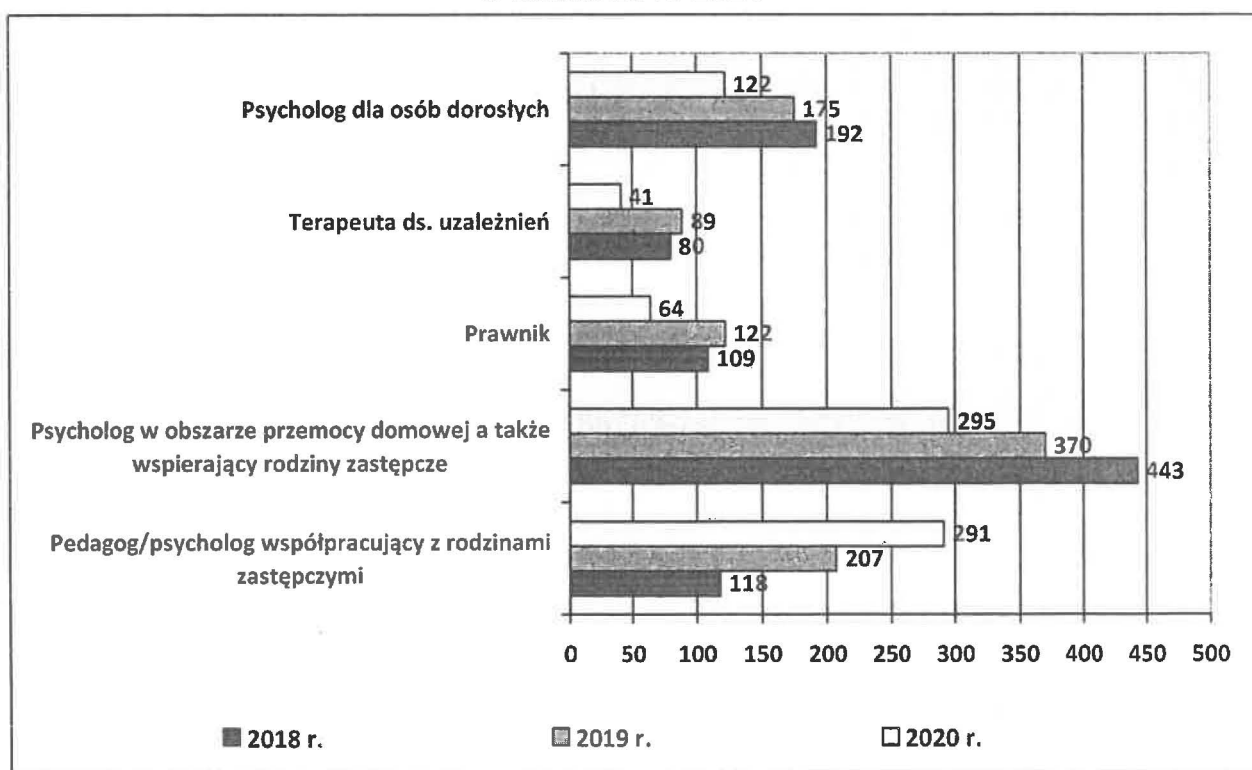
Zgodnie z art. 19 ust 2 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych powiatu należy prowadzenie specjalistycznego poradnictwa. Realizacją tego obowiązku są usługi specjalistycznego poradnictwa świadczone w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Jego celem jest wsparcie mieszkańców powiatu w rozwiązywaniu spraw związanych między innymi z:

- bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinnych,
- przemocą w rodzinie
- problemami wynikającymi z niepełnosprawności członka rodziny
- problemami natury psychicznej.

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne świadczone jest osobom i rodzinom mającym trudności lub wykazującym potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Zatem z prośbą o udzielenie wsparcia przez specjalistów, mogą zwracać się wszyscy mieszkańcy powiatu. Kryterium dochodowe nie jest brane pod uwagę, a jedynie potrzeba uzyskania pomocy.

Najwięcej osób korzysta ze wsparcia psychologicznego. Spowodowane jest to problemami w rozwiązywaniu codziennych sytuacji życiowych, brakiem perspektyw na zmianę sytuacji, w jakiej znalazły się osoby zwracające się o tego rodzaju pomoc oraz coraz większą świadomości społeczeństwa, że korzystanie z pomocy psychologa nie jest niczym wstydliwym. Dużym zainteresowaniem cieszy się także poradnictwo prawne. Wynika to z małej znajomości ciągle zmieniających się przepisów prawnych. W dużym stopniu spowodowane jest to także faktem, że porady prawne są bezpłatne, co przyciąga wiele osób dysponujących małymi zasobami pieniężnymi.

Wyk. 10 Zestawienie porad w ramach poradnictwa specjalistycznego w latach 2018-2020

Źródło: PCPR Grodzisk Maz.

Od 2016 roku na podstawie ustawy z dnia 28 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 945) na terenie powiatu grodziskiego funkcjonują punkty nieodpłatnej pomocy prawnej oraz punkt nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Z pomocy świadczonej w tych punktach może skorzystać każda osoba, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej i która złoży wymagane oświadczenie. Ponadto od 16 maja 2020 r. po zmianie ww. ustawy uprawnione są również osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą – niezatrudniające innych osób w ciągu ostatniego roku i które złożą ustawowo wymagane oświadczenia. Osobom ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się, może być udzielana nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie także poza punktem, albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość.

Niestety nie wszyscy mieszkańcy mogą skorzystać z tej formy pomocy, gdyż ustawodawca ściśle określił katalog spraw objętych poradnictwem.

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

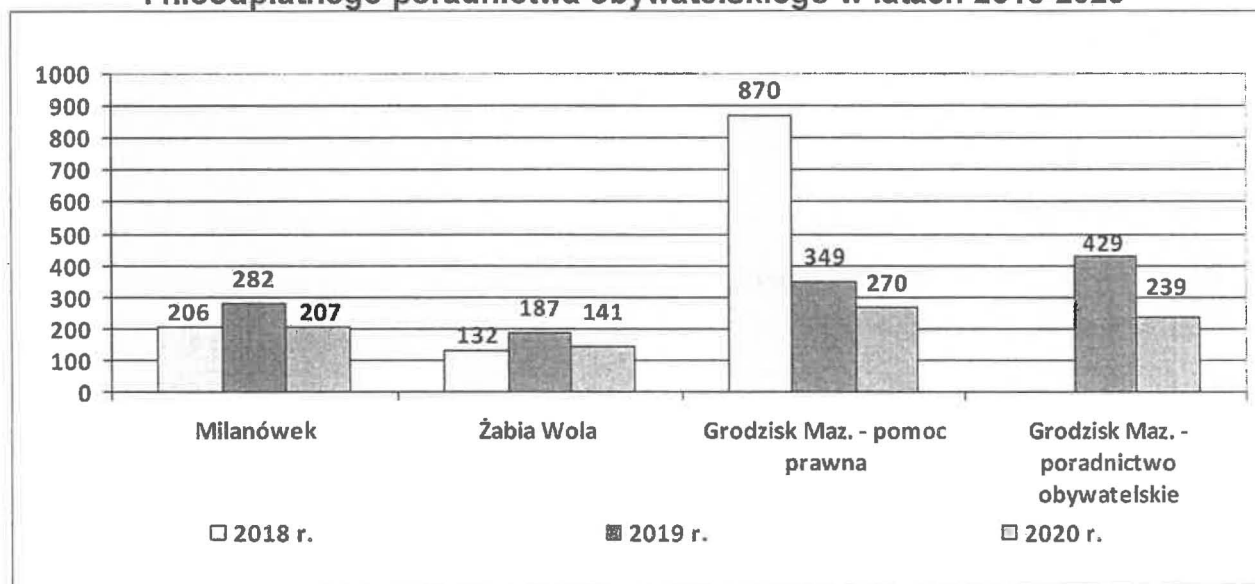
- poinformowanie osoby fizycznej o obowiązującym stanie prawnym oraz przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym;
- wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego;
- sporządzenie projektu pisma w zakresie niezbędnym do udzielenia pomocy, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym;
- nieodpłatną mediację;
- sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądownoadministracyjnym oraz poinformowanie o kosztach postępowania i ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową.

Na terenie powiatu grodziskiego taka forma pomocy jest świadczona w 3 punktach: w Grodzisku Mazowieckim, Milanówku oraz Żabiej Woli.

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej

osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji. Ta forma pomocy obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego, a także nieodpłatną mediację. Na terenie powiatu grodziskiego świadczona jest w punkcie mieszczącym się w Grodzisku Mazowieckim.

Wyk. 11 Zestawienie porad udzielonych w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w latach 2018-2020

Źródło: Raporty o stanie Powiatu Grodziskiego

5. Organizacje pozarządowe

Powiat realizuje część określonych ustawowo zadań publicznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Spośród form współpracy organizacji pozarządowych z powiatem wymienić można: zlecenie realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie, patronat Powiatu nad działaniami organizacji, współdziałanie organizacji pozarządowych w projektowaniu budżetu, w zakresie dotyczącym obszaru działalności organizacji, tworzenie banków danych o organizacjach pozarządowych, zakup nagród w konkursach organizowanych przez organizacje, wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków.

Stowarzyszenia rejestrowe i fundacje są rejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, a stowarzyszenia zwykłe są wpisywane do Powiatowej Ewidencji

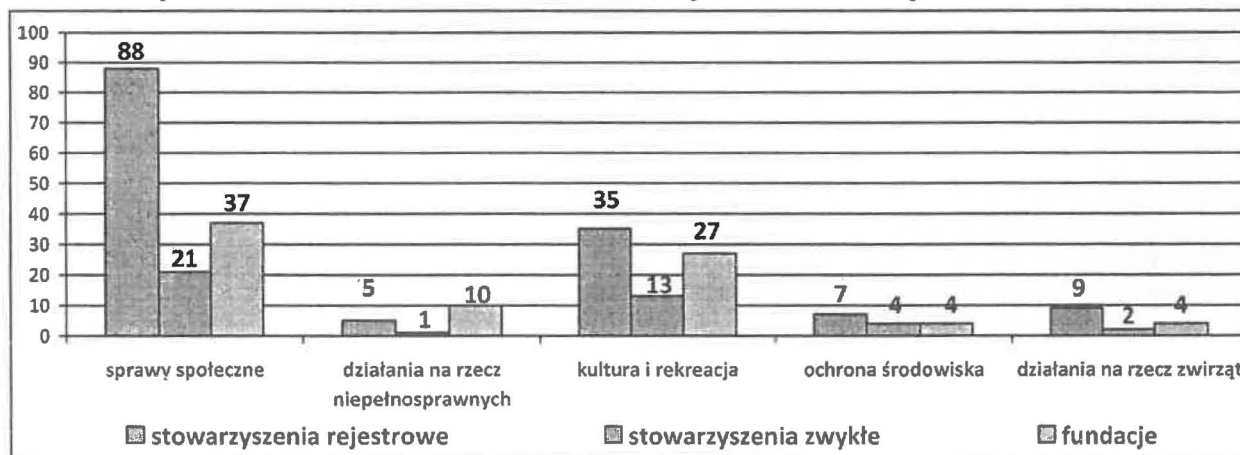
Stowarzyszeń Zwykłych w Starostwie Powiatu Grodzkiego. W powiecie grodzkim rejestrowane są stowarzyszenia lokalne, oddziały zamiejscowe stowarzyszeń krajowych oraz stowarzyszenia zwykłe, a także fundacje, które mają siedzibę na terenie powiatu. Prezentują one niezwykle szerokie spektrum statutowych celów jakie im przyświecają. Są wśród nich zarówno stowarzyszenia hobbystyczne, jak i takie, które koncentrują się na działaniach z zakresu kultury i rekreacji, ochrony środowiska, a także spraw społecznych. Większość organizacji funkcjonuje rzeczywiście, realizując w środowisku założone cele statutowe.

Na terenie powiatu grodzkiego w 2020 roku zarejestrowanych było 357 organizacji pozarządowych z czego:

- 144 stowarzyszeń rejestrowych, w tym 13 Ochotniczych Straży Pożarnych,
- 41 stowarzyszeń zwykłych,
- 50 stowarzyszeń sportowych, w tym 10 zarejestrowanych w KRS,
- 40 uczniowskich klubów sportowych,
- 82 fundacje.

Obszar działania wyżej wymienionych organizacji obejmuje powiat, teren całego lub części kraju. Badanie przeprowadzone w 2020 roku przez Starostwo Powiatu Grodzkiego na potrzeby Głównego Urzędu Statystycznego pokazuje, że zaledwie 43 % organizacji przejawia aktywność swojej działalności.

Wyk. 12. Zakres działalności stowarzyszeń i fundacji w roku 2020

Źródło: Starostwo Powiatu Grodzkiego

Jak wynika z powyższego wykresu najwięcej stowarzyszeń zwykłych i rejestrowych oraz fundacji swoje działania skupia na sprawach społecznych.

W celu dążenia do rozwoju współpracy z organizacjami powiat grodzki uchwała każdego roku Program współpracy Powiatu Grodzkiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami.

Rozdział V. Charakterystyka problemów społecznych zidentyfikowanych w powiecie grodziskim

1. Diagnoza głównych problemów społecznych

Problemy społeczne to niekorzystne zjawiska występujące w określonej społeczności i oceniane przez nią jako niepożądane, szkodliwe, zagrażające i wymagające interwencji. Działania pomocy społecznej odnoszą się zatem do udzielania wsparcia osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych oraz działań profilaktycznych, mających na celu zapobieganie konieczności udzielania pomocy poprzez eliminowanie przyczyn. Zaspokajanie potrzeb społecznych możliwe jest przy ścisłym współdziałaniu instytucji pomocy społecznej oraz społeczności lokalnej, w tym organizacji pozarządowych, które uzupełniają działania samorządów w realizacji zadań pomocy społecznej. Beneficjentami rezultatów są rodziny i osoby znajdujące się w trudnych sytuacjach życiowych, przy czym najczęściej w rodzinach występuje więcej niż jedna trudna sytuacja życiowa.

Jak wynika z oceny zasobów pomocy społecznej powiatu grodziskiego, z powodu trudnej sytuacji życiowej w roku 2018 pomoc i wsparcie przyznano 4 093 osobom, co stanowiło 4,35% ogółu ludności powiatu grodziskiego, w roku 2019 pomoc uzyskały 3 924 osoby tj. 4,09% wszystkich mieszkańców powiatu, natomiast w roku 2020 z pomocy skorzystało 3 717 osób, czyli 3,81% ogółu lokalnej społeczności. Wywnioskować zatem można, że sytuacja mieszkańców powiatu ulega systematycznej poprawie.

Analizując główne przyczyny ubiegania się o świadczenia z zakresu pomocy społecznej w gminach na terenie powiatu, można stwierdzić, że najczęstszymi powodami zwracania się o tego typu pomoc były: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, bezrobocie, potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm oraz bezdomność. Pozostałe powody pojawiały się sporadycznie jak np. sieroctwo, czy trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy. Należy jednak zaznaczyć, iż wiele osób wstydzi się mówić o swoich problemach i ukrywa je przed otoczeniem. Do takich problemów należy m.in. przemoc domowa. Osoby które przełamiają barierę wstydu niejednokrotnie zwracają się o wsparcie do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim, gdzie udzielana jest im pomoc poprzez poradnictwo specjalistyczne.

Tab. 3 Zestawienie świadczeń przekazanych na podstawie decyzji administracyjnej

Rodzaj świadczenia	Dane		
	2018	2019	2020
zasiłki stałe (liczba osób którym decyzją przyznano świadczenie)	564	570	526
zasiłki okresowe (liczba osób którym decyzją przyznano świadczenie)	377	339	310
zasiłki celowe i specjalne celowe (liczba osób którym decyzją przyznano świadczenie)	1407	1316	1247
posiłki dla dzieci (liczba dzieci którym decyzją przyznano świadczenie)	693	619	473
stypendia i zasiłki szkolne – liczba wypłaconych świadczeń	443	399	317
dodatki mieszkaniowe (liczba świadczeń w roku)	427	358	334
Świadczenia rodzinne (liczba rodzin stan na 31.XII)	2542	2346	1963
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka – liczba świadczeń wypłaconych w danym roku	633	519	429
świadczenia pielęgnacyjne (liczba świadczeń w roku)	1153	1204	1302
zasiłki pielęgnacyjne (liczba świadczeń w roku)	7434	7778	7780
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego (liczba osób stan na 31.XII)	424	382	341

Źródło: Dane pozyskane z ops-ów z terenu powiatu grodziskiego

Tab. 4 Zestawienie przyczyn ubiegania się o świadczenie z pomocy społecznej

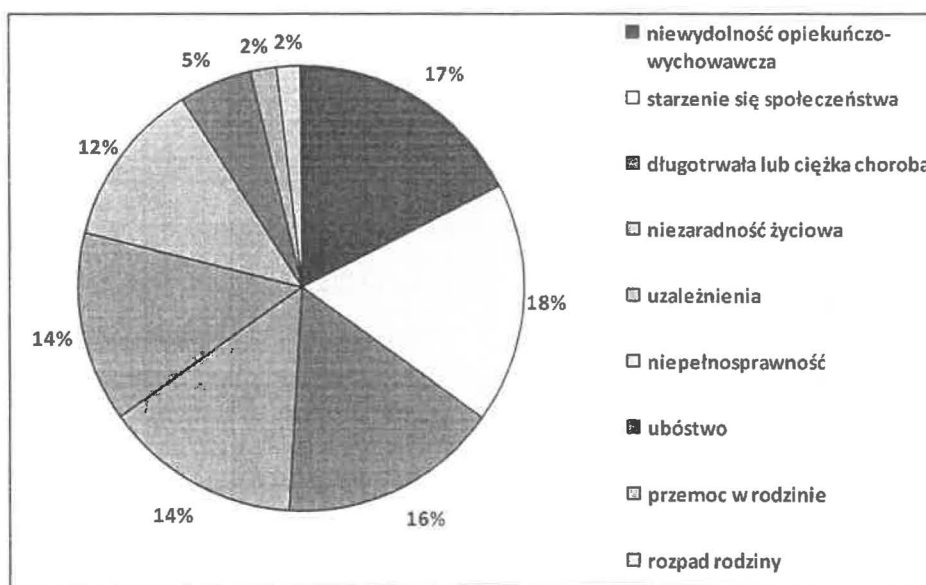
Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba osób = liczba rodzin		
	2018	2019	2020
Ubóstwo	1235	1057	993
Sieroctwo	10	1	0
Bezdomność	90	120	103
Potrzeba ochrony macierzyństwa	175	190	178
w tym wielodzietność	107	90	62
Bezrobocie	474	405	384
Niepełnosprawność	884	812	718
Długotrwała lub ciężka choroba	1163	1175	1065
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	376	453	415
w tym:			
rodziny niepełne	247	205	180
rodziny wielodzietne	114	80	82
Przemoc w rodzinie	34	28	23
Alkoholizm	181	170	136
Narkomania	20	19	16
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	30	29	27
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	4	2	5
Zdarzenie losowe	18	13	16
Sytuacja kryzysowa	29	28	25

Źródło: Dane pozyskane z ops-ów z terenu powiatu grodziskiego

Najdotkliwszym problemem dla mieszkańców powiatu grodziskiego, według informacji zebranych z ośrodków pomocy społecznej, stała się długotrwała lub ciężka choroba, kolejnym było ubóstwo, a trzecią z przyczyn ubiegania się o pomoc była niepełnosprawność. Należy jednak podkreślić, że długotrwała i ciężka choroba zazwyczaj wiąże się z ubieganiem się osoby o orzeczenie niepełnosprawności.

Celem uzyskania szerszego spektrum postrzegania różnych zjawisk społecznych występujących w powiecie, a także dla pełniejszego zdiagnozowania lokalnych problemów o ich określenie poproszeni zostali także uczestnicy ankiety przeprowadzonej na potrzeby niniejszej strategii. Respondenci, jako główne przyczyny problemów społecznych wskazali niewydolność opiekuńczo-wychowawczą, starzenie się społeczeństwa, długotrwałą lub ciężką chorobę, niezaradność życiową, uzależnienia oraz niepełnosprawność, niewielka grupa wskazała na ubóstwo, przemoc domową, ale także rozpad rodziny, nikt natomiast nie wskazał bezrobocia i bezdomności. Szczegółową strukturę odpowiedzi uzyskanych od uczestników badania ankietowego przedstawia poniższy wykres.

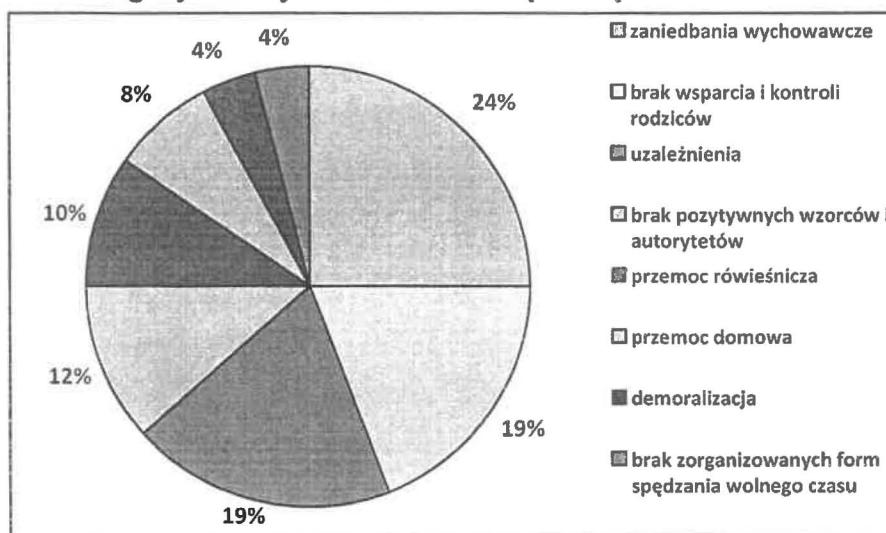
Wyk. 13 Struktura problemów społecznych wg. ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne

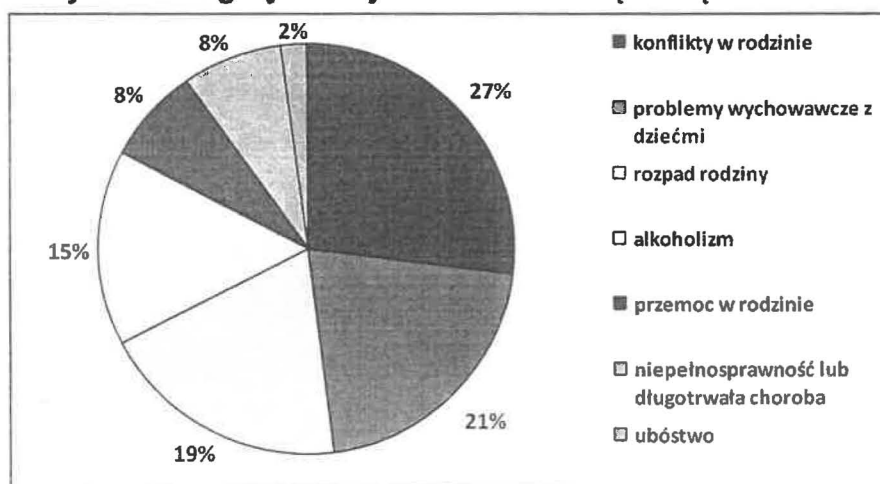
Przedstawione powyżej problemy dotyczą zarówno pojedynczych osób, jak również całych rodzin, osób młodych i ludzi starszych. Poniżej przedstawiony został obraz negatywnych zjawisk w odniesieniu do różnych grup społecznych sporządzony na podstawie odpowiedzi uczestników ankiety.

Wyk. 14 Negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży

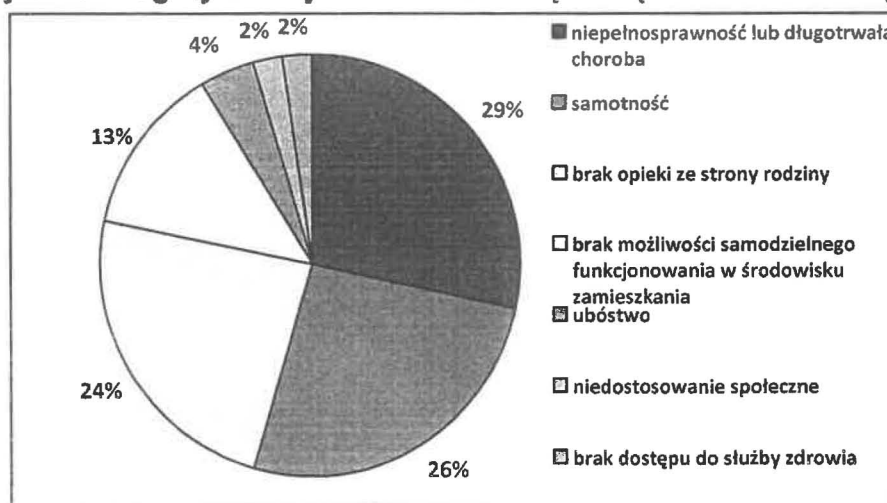
Źródło: Opracowanie własne

Wyk. 15 Negatywne zjawiska odnoszące się do rodzin

Źródło: Opracowanie własne

Wyk. 16 Negatywne zjawiska odnoszące się do osób starszych

Źródło: Opracowanie własne

Z danych otrzymanych z ośrodków pomocy społecznej za lata 2018-2020 wynika, że nasilenie problemów społecznych występujących na lokalnym obszarze pozostaje na porównywalnym poziomie. Istotnym zatem jest podejmowanie działań mających na celu rozwiązywanie, a jeśli jest to niemożliwe to przynajmniej minimalizowanie skutków zdiagnozowanych problemów społecznych, gdyż zadaniem pomocy społecznej na poziomie lokalnym jest współtworzenie godziwych warunków egzystencji dla grup charakteryzujących się długotrwałą chorobą lub niepełnosprawnością, dotkniętych ubóstwem, bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, borykających się z uzależnieniami lub przemocą w rodzinie.

2. Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba

Jednym z kluczowych problemów społecznych w powiecie grodziskim, a zarazem najdotkliwszym w ostatnich latach jest długotrwała choroba lub ciężka choroba, która utrudnia, a czasem uniemożliwia sprawne funkcjonowanie w środowisku.

Długotrwała choroba, zwana również chorobą przewlekłą, to jedna z bardzo częstych przyczyn trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin. Jak sama nazwa wskazuje nie jest to stan przejściowy, albowiem wiąże się z dolegliwościami, które nie mijają, ale utrzymują się przez długie lata, a często w miarę upływu czasu także nasilają. Dysfunkcja ta dotyczy bezpośrednio przede wszystkim osób starszych, jednak również osób w różnym wieku, w tym dzieci. Wpływa na funkcjonowanie człowieka niemal w każdej sferze życia, ponieważ dotychczasowe życie staje się podporządkowane chorobie. Negatywne skutki długotrwałej choroby powodują obniżenie sprawności fizycznej, pogorszenie samopoczucia, ograniczenia w podejmowaniu jakiegokolwiek pracy, także zawodowej jak również ograniczenia w kontaktach społecznych. Taki stan organizmu, utrzymujący się przez dłuższy czas wywołuje niepewność, bezsilność, frustrację i wiele innych negatywnych emocji, skutkiem czego są nierzadko zaburzenia w sferze psychicznej, prowadzące nawet do depresji. Towarzyszące długotrwałej chorobie dolegliwości zdrowotne wymagają zwykle dużych nakładów finansowych, potrzebę długoterminowej opieki lekarskiej, co nierozdzielnie wiąże się z pogorszeniem kondycji finansowej, w związku ze zwiększeniem wydatków na leczenie czy rehabilitację. Z długotrwałą lub ciężką chorobą łączą się także schorzenia związane z procesami starzenia się. Dłuższe życie osób powoduje, że w większości przypadków

wymagana jest długookresowa opieka nad tymi osobami związana ze starością i często różnymi chorobami. W wieku powyżej 85 lat, od 80% do 90% nie może samodzielnie funkcjonować w miejscu zamieszkania, gdyż wymaga pomocy w zaspokajaniu potrzeb podstawowych oraz opieki również całodobowej, zarówno medycznej jak i socjalnej.

Brak środków finansowych na pokrycie kosztów życia codziennego z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby jest najczęstszą przyczyną ubiegania się o pomoc i wsparcie z pomocy społecznej w powiecie grodziskim. W roku 2018 było to 41% ogółu osób ubiegających się o wsparcie w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu, a w roku 2019 oraz w roku 2020 odsetek ten wzrósł już do 43 %. Zauważyć należy, że bardzo często konsekwencją przewlekłych problemów ze zdrowiem jest uznanie osoby za niepełnosprawną.

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) osobą niepełnosprawną jest osoba, u której istotne uszkodzenia i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powodują uniemożliwienie, utrudnienie lub ograniczenie sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie, biorąc pod uwagę takie czynniki jak płeć, wiek oraz czynniki zewnętrzne. Wyróżnia się trzy główne rodzaje dysfunkcji: fizyczne, umysłowo-psychiczne, pozostałe i bliżej nieokreślone. Poza wymienionymi są jeszcze sprzężone schorzenia psychofizyczne określające znaczny stopień niepełnosprawności. W ustawie o pomocy społecznej niepełnosprawność określona została jako niezdolność do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych albo jako zaliczenie do grupy inwalidów lub legitymowanie się stopniem niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Natomiast zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne identyfikuje się także na podstawie kryterium prawnego, czyli posiadania przez nie stosownego orzeczenia prawnie potwierdzającego niepełnosprawność, wydanego przez odpowiedni organ do tego uprawniony. W społeczeństwie są także osoby niepełnosprawne biologicznie, czyli takie, które nie posiadają orzeczenia jednak uważają siebie same za niepełnosprawne, na podstawie samooceny zdolności do wykonywania czynności życiowych i pełnienia ról społecznych.

W Polsce orzeczenia o niepełnosprawności wydawane są do celów rentowych oraz pozarentowych. Pierwsze, na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń

społecznych, wydawane są przez lekarzy orzeczników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, komisje lekarskie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a także komisje podległe Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji. Do celów pozarentowych, zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, orzeczenia wydają powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Brak jest aktualnych informacji dotyczących liczby niepełnosprawnych mieszkańców powiatu grodziskiego. Dane te są tylko szacunkowe, gdyż informacje o rozmiarze niepełnosprawności otrzymuje się ze statystycznych badań ankietowych, które są rzadko aktualizowane. Ostatnie dostępne dane pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego przez GUS w roku 2011. Wynika z nich, że w powiecie grodziskim w czasie przeprowadzania badań mieszkało 8 668 osób niepełnosprawnych co stanowiło 10,12% ogółu liczby lokalnej ludności.

Niepełnosprawność jest problemem społecznym o dużym zasięgu i dotyka ludzi niezależnie od ich wieku, statusu społecznego czy materialnego. Za osobę niepełnosprawną uważa się osobę, która posiada orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony. Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych ustala się trzy stopnie niepełnosprawności, dla osób powyżej 16 roku życia: znaczny, umiarkowany, lekki. W przypadku dzieci od 0 - 16 roku życia ustala się tylko fakt niepełnosprawności.

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Problem niepełnosprawności w powiecie grodziskim w ograniczonym zakresie analizować można na podstawie danych otrzymanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Grodzisku Mazowieckim, który realizuje zadania z zakresu administracji rządowej jako organ pierwszej instancji w zakresie orzekania o niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności. Działania zespołu obejmują teren powiatu grodziskiego oraz w ramach zawartych porozumień powiatu pruszkowskiego i warszawskiego zachodniego. Zespół orzeka dla celów pozarentowych, ale także dla wpisu stosownych wskazań, których nie zawierają orzeczenia wydawane przez inne organy np.: wskazania do udziału w WTZ oraz wskazanie do Karty Parkingowej. Osoby posiadające orzeczenia kwalifikujące ich do stopnia niepełnosprawności lub niepełnosprawności mają prawo do składania wniosków o wystawienie legitymacji dla osoby niepełnosprawnej.

Z danych statystycznych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wynika, że w latach 2018-2020 rozpatrzono łącznie 6 997 wniosków złożonych przez mieszkańców powiatu grodziskiego. Poniżej przedstawiona została szczegółowa struktura rozpatrzonych wniosków.

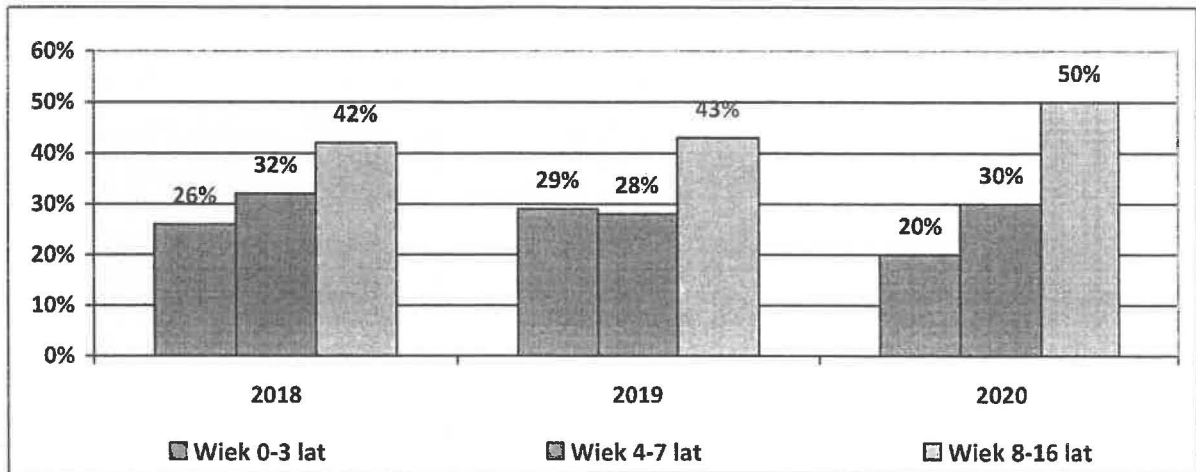
Tab. 5 Struktura wniosków rozpatrzonych przez PZON w latach 2018-2020

Rok	Wydane orzeczenia dla dzieci do 16 roku życia	Wydane orzeczenia dla osób powyżej 16 roku życia	Wydane legitymacje uprawniające do korzystania z ulg	Wydane karty parkingowe	Pozostałe: umorzenia, odstąpienia, zgony	Samokontrola odwoławcza	Razem
2018	190	993	742	381	63	-	2 369
2019	167	1 104	797	469	54	9	2 600
2020	176	921	448	427	26	30	2 028
Ogółem	533	3 018	1 987	1 277	143	39	6 997

Źródło: Dane statystyczne PZON

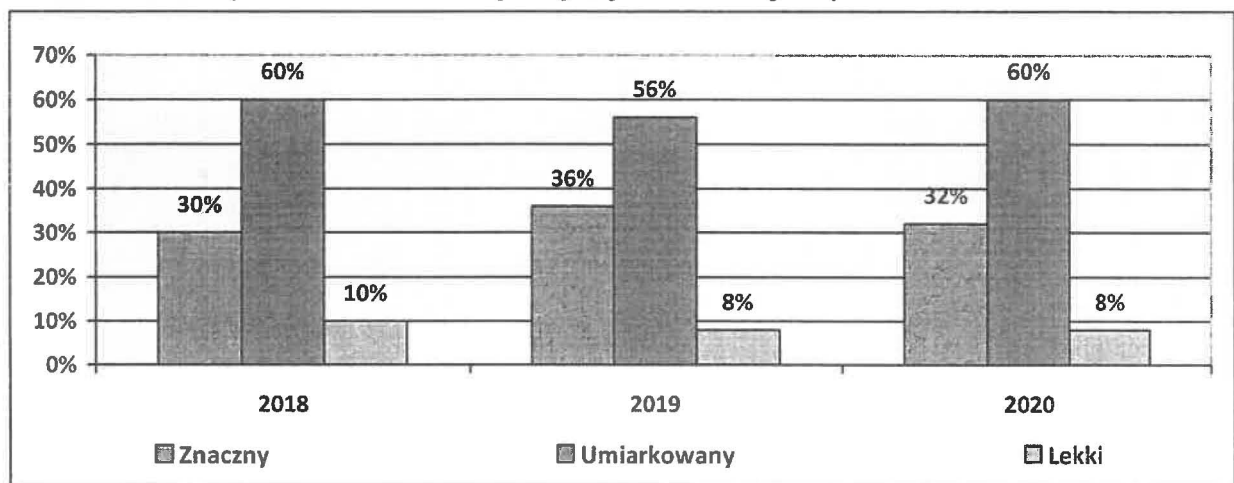
Na podstawie złożonych wniosków w analizowanym okresie wydanych zostało 3 551 orzeczeń odpowiednio o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, z czego w roku 2018 – 1 183, w roku 2019 – 1 271 i w roku 2020 – 1 097. Z niniejszego zestawienia wynika zatem, że rokrocznie wydawane jest ponad tysiąc orzeczeń dla mieszkańców powiatu grodziskiego stwierdzających niepełnosprawność. Strukturę orzeczeń wydanych w analizowanym okresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wyk. 17 Struktura wydanych orzeczeń o niepełnosprawności (dla dzieci do 16 roku życia)

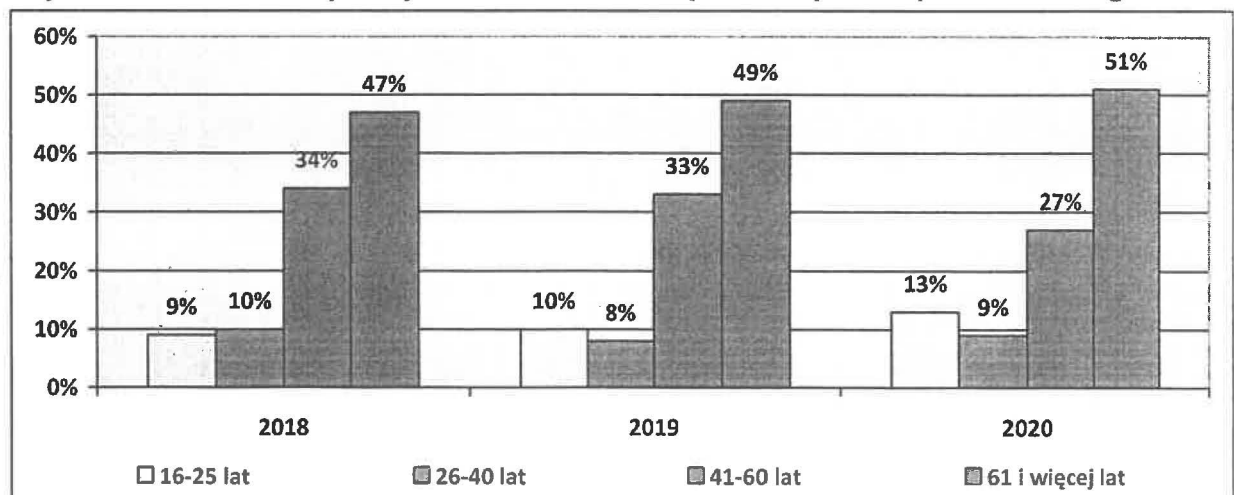
Źródło: Dane statystyczne PZON

Wyk. 18 Struktura wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności (orzeczenia osób powyżej 16 roku życia)

Źródło: Dane statystyczne PZON

Wyk. 19 Struktura wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wg. wieku

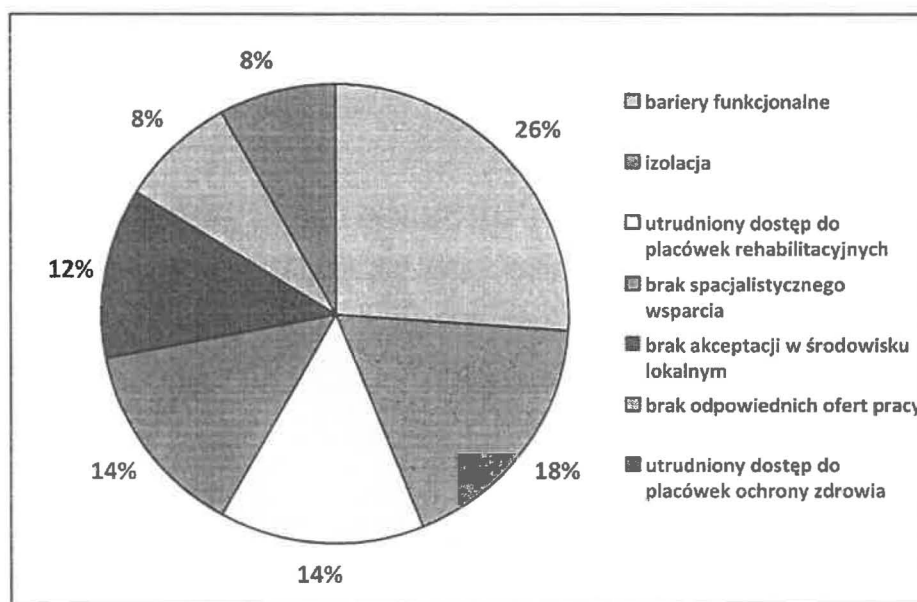

Źródło: Dane statystyczne PZON

Faktem jest, iż osoby niepełnosprawne w codziennym życiu borykają się z licznymi problemami związanymi z ich funkcjonowaniem w społeczeństwie. Uczestnicy ankiety przeprowadzonej na potrzeby niniejszej strategii wskazali, że najczęściej występującymi są bariery funkcjonalne, izolacja, utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych oraz brak specjalistycznego wsparcia. Poniżej przedstawione zostało szczegółowe zestawienie odpowiedzi otrzymanych w badaniu ankietowym.

Wyk.20 Najczęściej pojawiające się problemy społeczne osób niepełnosprawnych

Źródło: Opracowanie własne

Mając na uwadze fakt, że najczęstszymi problemami z jakimi spotykają się osoby niepełnosprawne są bariery funkcjonalne oraz izolacja koniecznym jest podejmowanie skutecznych działań systemowych łagodzących skutki niepełnosprawności. Oprócz świadczeń finansowych na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, udzielanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej, osoby niepełnosprawne wspierane są w formie świadczeń z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej określonych ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym i jest realizowana przede wszystkim poprzez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,

- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

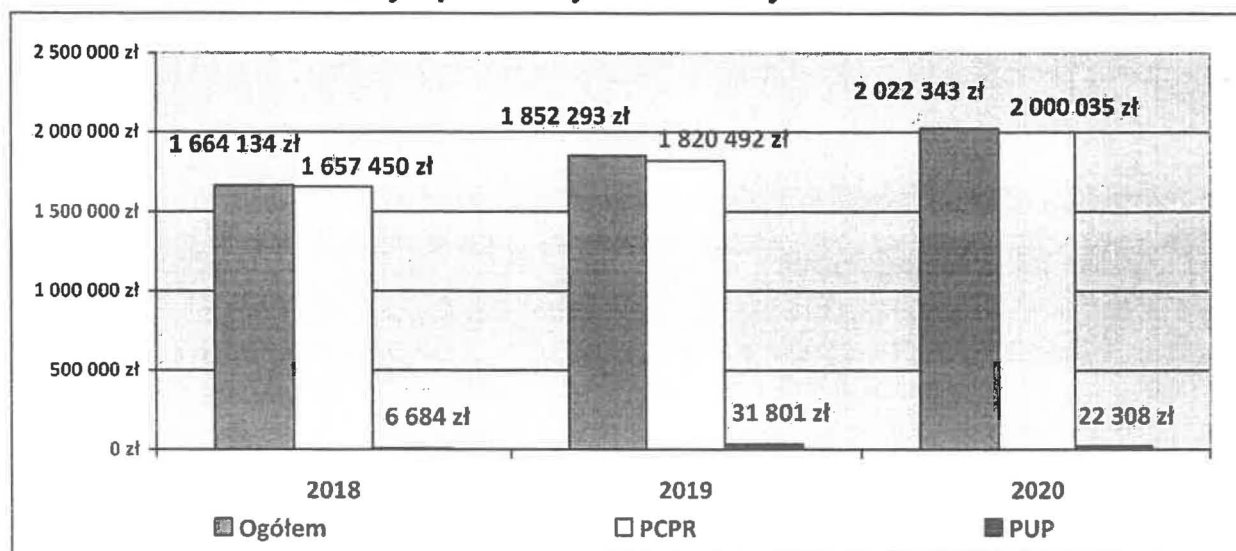
Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizują powiatowe centra pomocy rodzinie, natomiast w zakresie rehabilitacji zawodowej zadania realizowane są przez powiatowe urzędy pracy. Świadczenia związane z realizacją powyższych zadań udzielane są w formie dofinansowania, refundacji lub bezzwrotnej pomocy

W celu minimalizowania problemów mieszkańców związanych z niepełnosprawnością, zadaniem powiatowych władz samorządowych jest podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności; współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych; udzielanie dofinansowań do: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, finansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej. Ponadto udzielana jest jednorazowa pomoc finansowa na rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, finansowanie szkoleń, wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy, dofinansowanie adaptacji pomieszczeń, wyposażenia stanowisk pracy. Na realizację powyższych zadań powiat otrzymuje środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, ale także niektóre zadania współfinansuje ze środków własnych powiatu (np. działalność warsztatów terapii zajęciowej oraz w 2019 i 2020 roku likwidacja barier w komunikowaniu się, a także dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny w roku 2019).

Decyzje dotyczące podziału środków PFRON na konkretne zadania podejmowane są w porozumieniu z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych. Zestawienie środków finansowych wydatkowanych na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 21 Środki finansowe wydatkowane na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej

Źródło: Dane PCPR

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przeznaczyło otrzymane środki na dofinansowania: turnusów rehabilitacyjnych; likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych; organizację sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych; zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz na finansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej. Szczegółowy podział środków finansowych na poszczególne zadania w latach 2018-2020 przedstawione zostało w tabeli poniżej

Tab. 6 Struktura podziału środków finansowych rozdysponowanych na dofinansowania z zakresu rehabilitacji społecznej

Rodzaj wsparcia	2018 rok		2019 rok		2020 rok	
	Środki PFRON	Środki własne powiatu	Środki PFRON	Środki własne powiatu	Środki PFRON	Środki własne powiatu
Dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	175 623 zł	-	160 790 zł	-	175 750 zł	-
Dofinansowanie likwidacji barier funkcjonalnych tj. architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	103 928 zł	-	102 999 zł	30 600 zł	136 764 zł	35 532 zł
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	188 324 zł	-	210 533 zł	8 955 zł	252 802 zł	-
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	27 855 zł	-	79 450 zł	-	-	-
Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej	1 161 720 zł	129 080 zł	1 266 720 zł	140 747 zł	1 434 719 zł	159 414 zł
Ogółem	1 657 450 zł	129 080 zł	1 820 492 zł	180 302 zł	2 000 035 zł	194 946 zł

Źródło: Sprawozdania z działalności PCPR

Największym zainteresowaniem wśród form wsparcia osób niepełnosprawnych realizowanych w ramach rehabilitacji społecznej cieszą się turnusy rehabilitacyjne, gdyż jest to zorganizowana forma aktywnej rehabilitacji połączonej z wypoczynkiem. Celem turnusów jest poprawa psychofizycznej sprawności, rozwijanie umiejętności społecznych i czynny udział w zajęciach rehabilitacyjnych.

Osoba niepełnosprawna może ubiegać się również o dofinansowanie dla opiekuna jeżeli wniosek lekarski zawiera wyraźne wskazanie, co do konieczności pobytu takiej osoby. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób, kwoty oraz stopień zaspokojenia potrzeb w latach 2018-2020.

Tab. 7 Dofinansowania do udziału w turnusach rehabilitacyjnych

Rok	Liczba osób ubiegających się o dofinansowanie	Osoby, którym przyznano dofinansowanie oraz wysokość wykorzystanych środków		Stopień zaspokojenia potrzeb
		Liczba	Kwota	
2018	328	193	175 623,00 zł	58,84%
2019	342	163	160 790,00 zł	47,66%
2020	408	134	175 750,00 zł	32,84%
Razem	1 078	490	512 163,00 zł	45,45%

Źródło: Sprawozdania z działalności PCPR

Wykonanie zadania w latach 2018-2020 ukształtowało się na poziomie 45,45% w stosunku do potrzeb zgłaszanych przez osoby niepełnosprawne. Z zaprezentowanych danych wynika, że środki finansowe przeznaczone na to zadanie są zbyt małe.

Inną formą wsparcia w ramach rehabilitacji społecznej jest likwidacja barier funkcjonalnych tj. barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych. Bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku lub jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym. W ramach likwidacji barier architektonicznych osoby niepełnosprawne ubiegają się m.in. o przystosowanie łazienki, montaż uchwytów i pochwytów, zakup i montaż kabiny prysznicowej, wyrównanie poziomów podłóg, likwidację progów, ułożenie podłogi antypoślizgowej, poszerzenie drzwi, obniżenie szafek, wykonanie podjazdu dla wózka inwalidzkiego, utwardzenie terenu, wyposażenie bram i furtek w automaty itp.

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

W ramach likwidacji barier w komunikowaniu się, osoby niepełnosprawne ubiegają się m.in. o zakup: komputera, urządzeń peryferyjnych, maszyny Brajlowskiej, komunikatorów, telefonów i telefaksów, oprogramowania specjalistycznego, itp.

Barierę techniczną to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania, odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. W ramach likwidacji barier technicznych, osoby niepełnosprawne ubiegają się m.in. o zakup podnośników transportowo-kąpielowych, wózków toaletowych, krzeseł toaletowych, transporterów schodowych do wózka inwalidzkiego, szyn najazdowych do wózka inwalidzkiego, urządzeń AGD, itp.

Osoba niepełnosprawna może ubiegać się o dofinansowanie likwidacji barier funkcjonalnych do wysokości 95% kosztów przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Zobrazowanie liczby osób, kwoty oraz stopień zaspokojenia potrzeb w ramach likwidacji barier funkcjonalnych w latach 2018-2020 przedstawione zostało poniżej.

Tab. 8 Dofinansowania do likwidacji barier funkcjonalnych

Rok	Złożone wnioski		Zrealizowane wnioski		Stopień zaspokojenia potrzeb
	Liczba	Kwota	Liczba	Kwota	
2018	40	392 537,00 zł	26	103 928,00 zł	65,00%
2019	66	476 462,00 zł	26	133 599,00 zł	39,39%
2020	94	550 919,00 zł	42	172 296,14 zł	44,68%
Razem	200	1 419 918,00 zł	94	409 823,14 zł	47,00%

Źródło: Sprawozdania z działalności PCPR

Stopień zaspokojenia potrzeb w ramach likwidacji barier funkcjonalnych w latach 2018-2020 średnio ukształtował się na poziomie 47%. Analizując dane przedstawione powyżej stwierdzić należy, że środki finansowe przeznaczone na realizację zadania są bezspornie niewystarczające.

Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze to kolejna forma wsparcia niepełnosprawnych. O dofinansowanie mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, jeżeli przeciętny miesięczny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 50 % przeciętnego wynagrodzenia, na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 65 % przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

O dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności, a lekarz uzasadni potrzebę prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych przy użyciu tego sprzętu. Nie ma określonego katalogu sprzętów rehabilitacyjnych. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie może udzielić dofinansowania na sprzęt na wniosek osoby niepełnosprawnej poparty zaleceniami lekarza prowadzącego. Wysokość dofinansowania wynosi do 80% kosztów sprzętu, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Wysokość dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze wynosi:

- do 100 % udziału własnego osoby niepełnosprawnej w limicie ceny ustalonym na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli taki udział jest wymagany,
- do 150 % sumy kwoty limitu wyznaczonego przez ministra właściwego do spraw zdrowia oraz wymaganego udziału własnego osoby niepełnosprawnej w zakupie tych przedmiotów i środków, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

W ramach zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, osoby niepełnosprawne ubiegają się m.in. o zakup łóżek rehabilitacyjnych, materacy do ćwiczeń, rowerów trójkołowych, rotorów drabinek, itp., natomiast do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze m.in. do zakupu parapodium, wózków inwalidzkich, materacy przeciwoleżynowych, aparatów słuchowych, protez, naprawy sprzętu refundowanego częściowo z Narodowego Funduszu Zdrowia. Poniżej przedstawiona została struktura dofinansowań do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2018-2020.

Tab. 9 Dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Rok	Złożone wnioski		Zrealizowane wnioski		Stopień zaspokojenia potrzeb
	Liczba	Kwota	Liczba	Kwota	
2018	175	731 500,00 zł	113	216 179,00 zł	64,57%
2019	212	830 361,00 zł	121	219 488,00 zł	57,08%
2020	241	1 206 355,00 zł	108	252 802,00 zł	44,81%
Razem	628	2 768 216,00 zł	342	688 469,00 zł	54,46%

Źródło: Sprawozdania z działalności PCPR

Z wyżej przedstawionych danych wynika, iż zaspokojenie potrzeb niepełnosprawnych związanych z dofinansowywaniem do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny,

przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze realizowane jest na nieco wyższym poziomie od wcześniej omawianych, gdyż średni odsetek zaspokojenia potrzeb w latach 2018-2020 wyniósł 54,46%. Niestety jest to nieco więcej niż połowa spośród zgłaszanych wniosków, a zatem deficyt środków finansowych na to zadanie jest znaczący.

Odmiennym rodzajem wsparcia są dofinansowania do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. O środki finansowe Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w tym przypadku mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres, co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku, udokumentują zapewnienie odpowiednich do potrzeb osób niepełnosprawnych warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania oraz udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków Funduszu. Wysokość dofinansowania wynosi do 60% kosztów przedsięwzięcia. W ramach tego zadania podmioty organizują m.in. wycieczki, spotkania integracyjne, pikniki, spotkania okolicznościowe, wyjazdy do kina i teatru. Z uwagi na niewystarczające zaspokojenie potrzeb w realizacji wcześniej omawianych dofinansowań ten rodzaj wsparcia realizowany jest zgodnie z ustaleniami Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych co kilka lat.

Innego rodzaju zadaniem w zakresie rehabilitacji społecznej realizowanym przez powiat jest dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej. Na terenie powiatu grodzkiego działają dwa warsztaty terapii zajęciowej, które prowadzą rehabilitację dla 70 uczestników. Warsztat Terapii Zajęciowej w Milanówku obejmuje rehabilitacją 30 uczestników, natomiast WTZ w Grodzisku Mazowieckim prowadzi zajęcia dla 40 uczestników. Warsztaty terapii zajęciowej nie prowadzą działalności zarobkowej i są współfinansowane ze środków PFRON i środków własnych powiatu. Na realizację tego zadania w ciągu ostatnich trzech lat przeznaczono aż 71,75% ogółu środków przekazanych na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej.

Analizując powyższe dane stwierdzić można, że liczba złożonych wniosków w każdym roku jest wyższa niż liczba osób, które objęto wsparciem. Wynika to z faktu, że środki finansowe, które otrzymuje powiat z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych są niewystarczające, aby zrealizować wszystkie potrzeby

osób niepełnosprawnych. Mając to na względzie w roku 2019 i 2020 lokalny samorząd dofinansował realizację niektórych zadań także ze środków własnych.

W celu zaspokojenia potrzeb większej części niepełnosprawnej społeczności od czerwca 2012 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje program „Aktywny Samorząd” finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W ramach tego programu osoby niepełnosprawne mogą skorzystać w zależności od potrzeb z różnych form wsparcia określonych w Module I dotyczącym likwidacji barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową oraz w Module II odnoszącym się do pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Strukturę dofinansowań przyznanych w ramach programu „Aktywny Samorząd” w latach 2018-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tab. 10 Dofinansowania przyznane w ramach programu „Aktywny Samorząd”

Moduł	Rok 2018			Rok 2019			Rok 2020		
	Wnioski złożone	Wnioski rozpatrzone pozytywnie	Wyplacone środki	Wnioski złożone	Wnioski rozpatrzone pozytywnie	Wyplacone środki	Wnioski złożone	Wnioski rozpatrzone pozytywnie	Wyplacone środki
Moduł I	17	13	49 053,00 zł	20	20	92 608,00 zł	30	30	129 486,71 zł
Moduł II	46	39	91 810,00 zł	48	48	116 432,00 zł	35	35	112 162,00 zł
Ogółem	63	52	140 863,00 zł	68	68	209 040,00 zł	65	65	241 648,71 zł

Źródło: Sprawozdania z działalności PCPR

Jak wynika z przedstawionego zestawienia zdecydowanie więcej dofinansowań udzielanych jest w ramach Modułu II. Oznacza to, iż osoby niepełnosprawne chętnie podejmują naukę na wyższych uczelniach, dzięki czemu podnoszą swoje kwalifikacje zwiększając przy tym szansę wejścia na rynek pracy. Należy zatem przyjąć w prognozach na kolejne lata iż zwiększać się będzie zainteresowanie tego typu wsparciem, ale także zwiększać się będzie potrzeba stwarzania miejsc pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

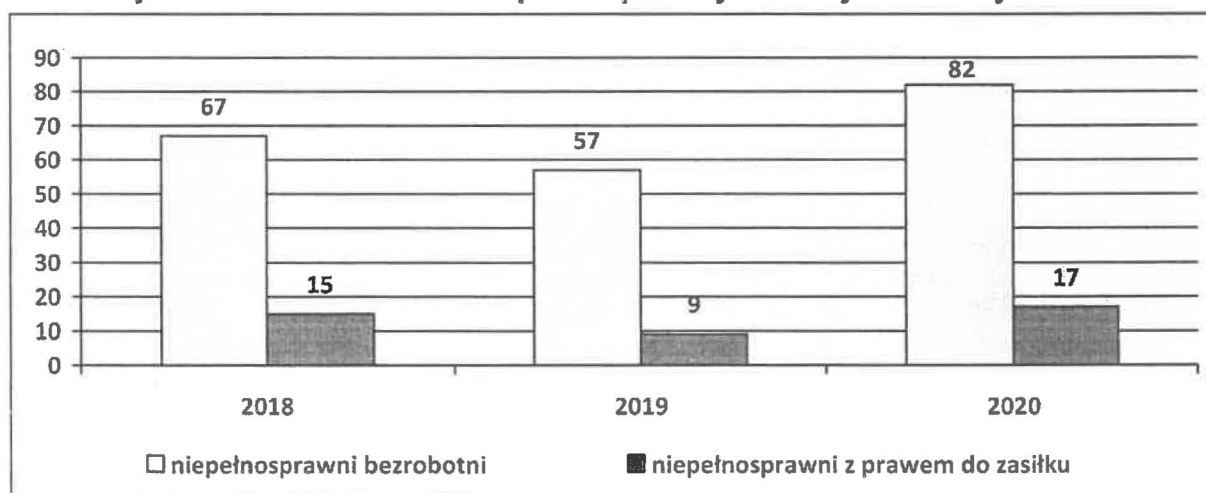
Mając na względzie potrzebę podnoszenia jakości życia osób niepełnosprawnych od roku 2020 powiat grodziski przystąpił do realizacji rządowego programu pn. „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” finansowanego ze środków Funduszu Solidarnościowego. Celem programu jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym w stopniu znacznym lub umiarkowanym wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Program cieszy się dużym zainteresowaniem osób niepełnosprawnych, które dzięki asystentom, mogą

liczyć na wsparcie np. w dotarciu w wybrane przez siebie miejsce, załatwieniu spraw urzędowych, nawiązaniu kontaktu/współpracy z różnego rodzaju instytucjami czy korzystaniu z dóbr kultury (tj. muzeum, teatr, kino, galerie sztuki, wystawy itp.) W roku 2020 tego rodzaju wsparciem objętych zostało 30 pełnoletnich osób niepełnosprawnych, w tym: 23 osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (z czego 3 osoby zrezygnowały z przyznanej im usługi i w ich miejsce wsparciem objęto kolejne 3 osoby z listy oczekujących) oraz 7 z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

W celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez ułatwienie tej grupie społecznej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego powiat grodziski realizuje zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej. Działaniami w przedmiotowym zakresie zajmuje się Powiatowy Urząd Pracy w Grodzisku Mazowieckim i skierowane są one do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy w latach 2018-2020 przedstawiona została na wykresie poniżej.

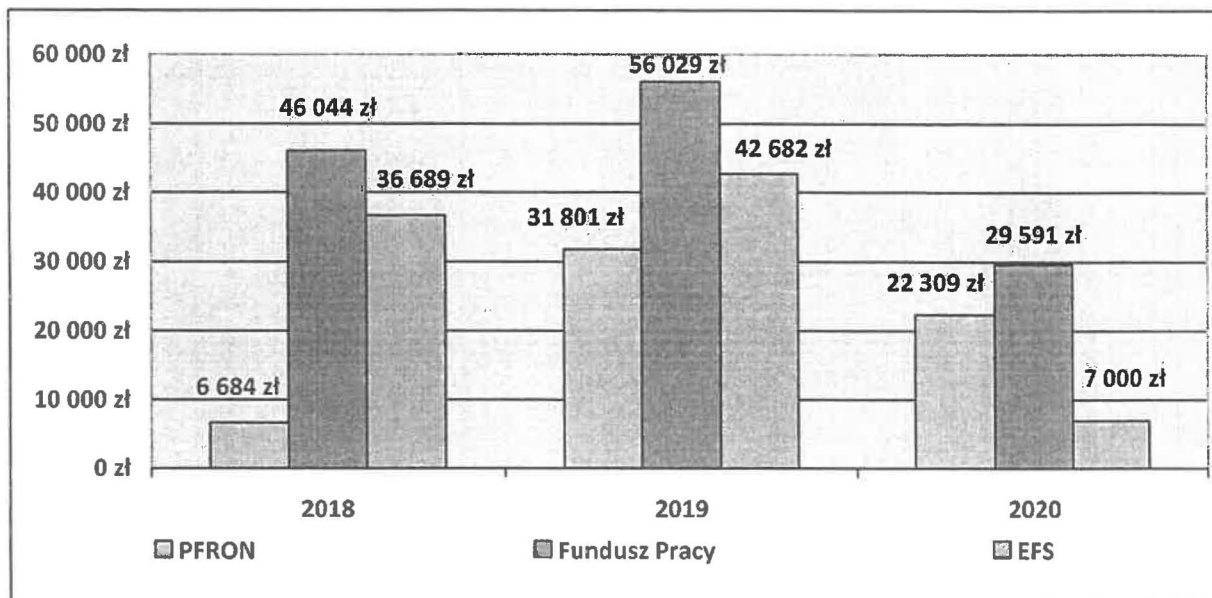
Wyk. 22 Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

W związku z potrzebą aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych Powiatowy Urząd Pracy otrzymuje na ten cel środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Funduszu Pracy, a także wnioskuje o środki z Europejskiego Funduszu Społecznego. Strukturę budżetu przeznaczanego na działania z zakresu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grodzisku Mazowieckim przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 23 Budżet przeznaczony na rehabilitację zawodową w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Maz.

W roku 2018 ze środków PFRON nie zaktywizowano żadnej osoby niepełnosprawnej, w roku 2019 tylko 2 osoby (1 osobę skierowano na szkolenie oraz 1 osobie przyznano jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej) i tak samo 2 w roku 2020 (analogicznie jak w roku poprzednim).

Ze środków Funduszu Pracy w 2018 roku zaktywizowanych zostało 10 bezrobotnych osób niepełnosprawnych, w roku 2019 także 10 osób, natomiast w roku 2020 zaledwie 4 osoby . Poniżej przedstawione zostało wyszczególnienie działań aktywizujących finansowanych ze środków Funduszu Pracy w latach 2018 – 2020.

Tab. 11 Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ze środków Funduszu Pracy w latach 2018 - 2020

Nazwa programu	Liczba osób otrzymujących wsparcie			RAZEM
	2018 rok	2019 rok	2020 rok	
Szkolenie	1	3	-	4
Staż	-	2	-	2
Prace interwencyjne	-	2	1	3
Roboty publiczne	1	2	-	3
Refundacja kosztów za osoby do 30 roku życia	1	-	-	1
Prace społecznie użyteczne	5	5	3	13
Studia podyplomowe	1	-	-	1
Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	1	-	-	1
Ogółem	10	10	4	24

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Maz.

W celu większego zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych związanych z działaniami podejmowanymi w zakresie rehabilitacji zawodowej powiat grodziski aplikuje także o środki finansowe pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego. Dzięki finansom otrzymanym z EFS w roku 2018 wsparcie otrzymało 8 bezrobotnych osób niepełnosprawnych, w 2019 wsparcia udzielono 10 takim osobom, natomiast w roku 2020 wsparcie otrzymały zaledwie 2 bezrobotne osoby niepełnosprawne. Struktura wsparcia udzielonego osobom niepełnosprawnym w związku z aktywizacją zawodową w ramach środków unijnych otrzymanych w latach 2018-2020 przedstawiona została w poniższej tabeli.

Tab. 12 Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ze środków EFS

Nazwa programu	Liczba osób otrzymujących wsparcie						RAZEM
	2018 rok		2019 rok		2020 rok		
	POWER	RPO	POWER	RPO	POWER	RPO	
Szkolenie	-	2	2	3	-	-	7
Staż	2	1	-	1	-	-	4
Prace interwencyjne	-	3	-	3	-	1	7
Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	-	-	-	1	-	-	1
Wyposażenie stanowiska pracy	-	-	-	-	-	1	1
OGÓŁEM	2	6	2	8	-	2	20

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Maz.

Analizując dane z ostatnich trzech lat dotyczące aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych stwierdzić należy, że w ostatnim czasie zdecydowanie zmalała liczba osób zainteresowanych tego rodzaju działaniami. Wynikać to może z faktu panującej w kraju od 2020 roku pandemii COVID-19, czego skutkiem było zamknięcie się na osoby z zewnątrz wielu instytucji, ale także ochroną samych osób niepełnosprawnych przed zarażeniem się koronawirusem SARS-CoV-2.

Z zaprezentowanych analiz wynika, że środki finansowe, którymi dysponuje powiat grodziski na zadania związane z rehabilitacją społeczną osób niepełnosprawnych są niewystarczające do potrzeb w tym zakresie. Odmiennie sytuacja wygląda w przypadku rehabilitacji zawodowej, gdzie z tego rodzaju wsparcia korzysta znikoma liczba osób niepełnosprawnych. Zatem lokalne działania strategiczne w zakresie wspierania osób dotkniętych niepełnosprawnością w kolejnych latach powinny skupiać się w większym stopniu na zaspokojeniu potrzeb wynikających z uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Choroby przewlekłe i niepełnosprawność to jedne z najczęstszych przyczyn korzystania ze wsparcia instytucji pomocy społecznej. Osoby niepełnosprawne oczekują od władz, społeczeństwa, ale również najbliższej rodziny skutecznego sposobu udzielania im pomocy, która zaspokajałaby ich podstawowe potrzeby życiowe. Pomoc i opiekę osobie chorej, niepełnosprawnej zazwyczaj świadczy rodzina. Czasami choroba dezorganizuje życie rodziny i wtedy potrzebne jest jej wsparcie socjalne i psychologiczne. W sytuacji kiedy rodziny nie ma lub kiedy rodzina nie może, a czasem nie chce opiekować się chorą osobą – niezbędne jest organizowanie opieki przez pomoc społeczną. Niejednokrotnie przewlekłość schorzeń jest wynikiem starzenia się, które zazwyczaj ogranicza samodzielność osób. Tendencje demograficzne wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa co może powodować wzrastanie liczby osób wymagających wsparcia. Przeciwdziałanie niniejszym problemom wymaga podejmowania działań profilaktycznych w szczególności w zakresie aktywizacji osób starszych i profilaktyki zdrowotnej oraz prowadzenia działań interdyscyplinarnych z zakresu pomocy społecznej i ochrony zdrowia. Niestety pandemia Covid-19 pogłębiła poczucie osamotnienia seniorów, a przy tym nasilił się problem z dostępem do opieki medycznej, szczególnie do lekarzy specjalistów.

W celu zapewniania równości szans osobom niesamodzielnym duże znaczenie ma podniesienie świadomości społecznej w zakresie rozumienia potrzeb osób niepełnosprawnych oraz schorowanych. W związku z tym należy propagować wiedzę w społeczeństwie na temat praw i potrzeb tej grupy osób. Ponadto należy dążyć do tego, aby nastąpiła zmiana wizerunku samych osób niepełnosprawnych poprzez umocnienie w nich prawdy, że mają pełne prawo do uczestnictwa w życiu społecznym przez prowadzenie działań mających na celu wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej. Efekty takie można osiągnąć poprzez znoszenie barier funkcjonalnych i utrudnień w dostępie do informacji oraz zwiększanie społecznego rozumienia i akceptacji osób niepełnosprawnych. Lokalna polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw. Aby sprostać powyższym wyzwaniom w powiecie grodziskim realizowany jest „Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych”.

3. Ubóstwo

Ubóstwo to stan w którym jednostce lub grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb określonych w danej społeczności jako niezbędne. Za podstawowe potrzeby uznawane są, poza wyżywieniem, takie potrzeby jak: ubranie, mieszkanie, ochrona zdrowia, uzyskanie wykształcenia, a także zaspokajanie sfer intelektualnych. Ubóstwo zatem jest brakiem dostatecznych środków materialnych do życia, to bieda i niedostatek. Najbardziej zagrożone ubóstwem są rodziny wielodzietne, niepełne, z osobami niepełnosprawnymi, a także osoby o niskim poziomie wykształcenia. Skutkiem pozostawania w ubóstwie jest często rozpad więzi rodzinnych, zaburzenia w pełnieniu ról społecznych, a więc zaburzenia w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny. Niejednokrotnie zjawisko to niesie za sobą falę przestępczości, a także innych zachowań nieakceptowanych społecznie.

Głównymi przyczynami istnienia ubóstwa są m.in.:

- bezrobocie,
- niski poziom wynagrodzenia za wykonywaną pracę,
- niski poziom wykształcenia,
- zła sytuacja ekonomiczna rodziny,
- problemy zdrowotne powiązane ze zwiększonym wydatkowaniem środków finansowych na opiekę specjalistyczną.

Trudno oddzielić od siebie przyczyny i konsekwencje ubóstwa, gdyż zjawisko to ma charakter przyczynowo – skutkowy, polegający na wzajemnym oddziaływaniu na siebie przyczyn i skutków naprzemiennie. Najczęściej jest ono zawinione i jest udziałem m.in. ludzi z tzw. marginesu społecznego, czyli alkoholików, narkomanów, osób, które nigdy nie pracowały, bo odznaczają się chroniczną niechęcią do pracy, itp. Jednakże może mieć także charakter niezawiniony, gdyż cierpią z jego powodu takie osoby jak: emeryci, renciści, osoby z rodzin niepełnych, a w dobie obecnych przemian gospodarczych do grupy tej dołączyła także rzesza bezrobotnych. Ubóstwo ma bardzo negatywny wymiar dla dzieci, które wychowują się w rodzinach dotkniętych tym zjawiskiem. Niskie dochody rodziców wpływają na los uczących się dzieci, gdyż w momencie, kiedy rodzicom brakuje środków materialnych na wspieranie edukacji dzieci, te zmuszone są do przerywania nauki. W konsekwencji ich kwalifikacje zawodowe będą niższe, a tym samym zmaleją ich realne szanse na rynku pracy.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej ubóstwo jest jednym z powodów udzielenia pomocy społecznej osobom i rodzinom. Ustawa nie definiuje wprawdzie kategorii ubóstwa, ale określa próg dochodowy na jedną osobę w gospodarstwie domowym, który uprawnia do korzystania ze świadczeń (stąd określenie „ubóstwo ustawowe”, definiowane przez ten próg). W roku 2020 dla osoby samotnie gospodarującej kryterium dochodowe wynosiło 701 zł, natomiast dla osoby w rodzinie była to kwota 528 zł. Kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań prognozy interwencji socjalnej. Badania tego progu dokonuje Instytut Pracy i Spraw Socjalnych.

Kwoty uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej są na poziomie niewiele wyższym od minimum egzystencjalnego będącego miarą skrajnego ubóstwa tj. zaspokojenia podstawowych potrzeb na minimalnym poziomie, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju człowieka, przy czym kryterium dla osoby w rodzinie jest nawet niższe od minimum egzystencji wyliczonego dla przeciętnej rodziny tj. gospodarstwa z dwojgiem dzieci na utrzymaniu. Jak podaje Instytut Pracy i Spraw Socjalnych minimum egzystencji za 2020 r. dla najbardziej typowej rodziny (rodzice plus dwójka dzieci) oszacowane zostało na 2 232,26 zł (558,06 zł na osobę). Koszyk minimum przeżycia dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym wyniósł 641,74 zł, a dla samotnego emeryta 609,65 zł. Są to kwoty zdecydowanie niższe od minimum socjalnego, określanego jako koszty utrzymania gospodarstw domowych na podstawie koszyka dóbr służących do zaspokojenia potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na niskim poziomie, będącego granicą wyznaczającą sferę niedostatku i ostrzegającego przed ubóstwem. Z danych IPiSS wynika, że w roku 2020 dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym minimum socjalne ukształtowało się na poziomie 1 265,94 zł, dla samotnego emeryta 1 246,49 zł. W rodzinie z dwójką dzieci na utrzymaniu minimum socjalne wynosiło 4 054,40 zł.

Ubóstwo jest w ostatnich latach drugim z głównych powodów przyznawania pomocy na terenie powiatu grodziskiego. W roku 2018 z powodu ubóstwa przyznana została pomoc 1 235 rodzinom, co stanowi 43,26% ogółu pomocy udzielonej w tym czasie, w roku 2019 – 1 057 rodzinom, tj. 38,87% ogółu udzielonej pomocy, a w roku 2020 – 993 rodzinom tj. 40,20% ogółu rodzin którym przyznano pomoc i wsparcie w danym okresie. Szczegółowa struktura pomocy udzielonej z powodu ubóstwa w poszczególnych gminach przedstawiona została poniżej.

Tab. 13 Pomoc udzielona rodzinom z powodu ubóstwa w podziale na gminy

Gmina	2018 rok	2019 rok	2020 rok
Grodzisk Mazowiecki	575	523	534
Milanówek	175	148	139
Podkowa Leśna	30	28	22
Jaktorów	267	162	123
Baranów	71	85	79
Żabia Wola	117	111	95

Źródło: Opracowanie własne na podst. danych otrzymanych z ops-ów

Ubóstwo w ustawie o pomocy społecznej traktowane jest głównie jako ubóstwo o charakterze finansowym, a kryterium nabycia uprawnień do świadczeń pomocy społecznej ma charakter dochodowy. W tabeli zawarte są dane rodzin, które otrzymały pomoc ze względu na spełnienie warunków zawartych w ustawie, jednakże bardzo dużą grupę stanowią osoby i rodziny, gdzie kryterium dochodowe przekracza nawet o kilka złotych próg uprawniający do przyznania świadczeń pieniężnych. Zauważyć należy także (zwłaszcza w aktywnej polityce społecznej), że oprócz klasycznego postrzegania omawianego zjawiska wyróżnić można jeszcze inne wymiary ubóstwa, takie jak ubóstwo mieszkaniowe, zdrowotne, edukacyjne i wiele innych, które stale zyskują na znaczeniu.

Ubóstwo jest przyczyną wielu niekorzystnych zjawisk. Nerozerwalnie łączy się z bezrobociem, trudnościami w wypełnianiu ról rodzicielskich, problemami osób niesamodzielnych, a także zjawiskiem przemocy. Przeciwdziałanie ubóstwu wymaga wdrażania nowych rozwiązań oraz wzmocnienia działań profilaktycznych i aktywizujących. W celu osiągnięcia pozytywnych rezultatów konieczna jest ścisła współpraca i wzajemnie integrująca się działalność instytucji z różnych sektorów na wszystkich płaszczyznach życia codziennego. Pozwoli to na aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych ubóstwem, a ponadto zapobiegać będzie wykluczeniu społecznemu osób dotkniętych tym problemem.

4. Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Integralną część społeczeństwa, a zarazem jego najmniejszą i podstawową komórkę stanowi rodzina. Jest ona najważniejszą grupą społeczną, w której człowiek przychodzi na świat, otrzymuje opiekę i wychowanie, rozwija się, uspołecznia się,

wchodzi w świat kultury i wartości ogólnoludzkich. Zachodzące w społeczeństwie przemiany i procesy oddziałują na przeobrażenia w rodzinie, ale także wpływają na dezorganizację życia rodzinnego, która bardzo często dotyczy zaburzeń w realizacji funkcji materialno – ekonomicznej rodziny (występujących w przypadku bezrobocia jednego lub obojga rodziców) bądź zjawisk patologicznych. Istotnym czynnikiem jest także osłabienie więzi pomiędzy członkami rodziny, zmiany w jej strukturze oraz niewłaściwa jakość opieki rodzicielskiej. Skutkiem jest między innymi bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, a te stanowią przesłankę umożliwiającą ubieganie się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej. Bardzo często problem ten współwystępuje z innymi przyczynami otrzymywania pomocy społecznej np. ubóstwem, przemocą w rodzinie, bezrobociem, potrzebą ochrony macierzyństwa, wielodzietnością, nadużywaniem alkoholu. Jednakże w wielu sytuacjach bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest skutkiem różnych trudności doświadczanych przez rodziny i ich członków.

W powiecie grodziskim zjawisko bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego znajduje się na czwartej pozycji pod względem liczby osób ubiegających się o pomoc i wsparcie z tego powodu. W roku 2018 z tej przyczyny przyznane zostało świadczenie dla 376 rodzin, w roku 2019 dla 453 rodzin, a w roku 2020 dla 415 rodzin. Niejednokrotnie rodzice pomimo udzielonego wsparcia nie są w stanie zapewnić należytej opieki swoim dzieciom. Rodziny korzystające z pomocy społecznej charakteryzują się bowiem zaburzoną strukturą w postaci nieformalnych związków, rozkładem pożycia małżeńskiego, częstymi zmianami partnerów, występuje w nich przemoc skierowana na partnera i dzieci. Zaburzona struktura rodziny niekorzystnie wpływa na sytuację dziecka, a przede wszystkim na więź z rodziną. W rodzinach zaburzonych brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, właściwych wzorców komunikacji. Rodziny te często żyją w takich społecznościach, które same nie miały właściwych wzorców. Wiele dzieci z tych rodzin pozostawionych jest samym sobie, większość czasu spędzają na podwórku, częściej pojawiają się problemy w szkole. Dzieci odrzucane przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe i popadają w konflikt z prawem. W sytuacji kiedy rodzice, z powodu szeroko rozumianej bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, nie są w stanie zapewnić należytej opieki swoim dzieciom zapewniana jest im opieka w instytucjach pieczy zastępczej. Działania w tym zakresie polegają na czasowym zapewnieniu dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym

opieki rodziców pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a także udzielaniu wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne przez wspieranie procesu usamodzielnienia.

Na terenie powiatu grodzkiego zadania w zakresie systemu pieczy zastępczej realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim wyznaczone Zarządzeniem Nr 48/2011 Starosty Grodzkiego z dnia 29 listopada 2011 roku na Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Powiecie Grodzkim.

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami, formami rodzinnej pieczy zastępczej są: rodzina zastępcza spokrewniona, rodzina zastępcza niezawodowa, rodzina zastępcza zawodowa oraz rodzinny dom dziecka. Podstawą umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej jest orzeczenie sądu, ale w przypadku pilnej konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Obowiązek opieki nad dzieckiem w pieczy zastępczej powstaje z dniem umieszczenia dziecka, a ustaje na podstawie postanowienia sądu rodzinnego, kiedy dziecko wraca do rodziny biologicznej lub z mocy prawa – z dniem osiągnięcia przez dziecko pełnoletniości (nie oznacza to jednak obowiązku opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej lub placówki, gdyż może w niej pozostać do czasu ukończenia szkoły).

Dzieci w pieczy zastępczej umieszczane są najczęściej z powodu bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, ale także z powodu uzależnienia rodziców, długotrwałej ciężkiej choroby, sieroctwa oraz przemocy w rodzinie. W pierwszej kolejności umieszczane są w rodzinnej pieczy zastępczej, jednakże w przypadku braku takiej możliwości trafiają także do instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rodzinie zastępczej przysługuje pomoc pieniężna na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w następującej wysokości:

- rodzinie spokrewnionej – 660,00 zł. miesięcznie,
- rodzinie niezawodowej i zawodowej – 1.000,00 zł. miesięcznie.

Świadczenie ulega zwiększeniu o 200,00 zł. miesięcznie w przypadku sprawowania opieki nad dzieckiem z orzeczoną niepełnosprawnością. Osoba, która osiągnęła pełnoletniość w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej objęta

zostaje pomocą finansową na usamodzielnienie lub zagospodarowanie i ewentualnie na kontynuowanie nauki.

Struktura pieczy zastępczej w powiecie grodziskim w latach 2018-2020 przedstawiona została w poniższej tabeli.

Tab. 14 Piecza zastępcza na terenie powiatu grodziskiego (stan na dzień 31.12)

Wyszczególnienie		2018	2019	2020
Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu grodziskiego		85	84	88
Liczba wychowanków w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu grodziskiego:		113	109	112
w tym:	liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu grodziskiego przebywających w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu grodziskiego	71	86	86
	liczba dzieci pochodzących z terenu innych powiatów przebywających w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu grodziskiego	42	45	40
Liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu grodziskiego przebywających w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie innych powiatów		37	23	26
Liczba wychowanków przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych:		58	53	49
w tym:	liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu grodziskiego przebywających w placówce opiek.-wych. funkcjonującej na zlecenie powiatu grodziskiego	13	13	14
	liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu grodziskiego przebywających w placówkach opiek.-wych. funkcjonujących poza terenem powiatu grodziskiego	45	40	57

Źródło: PCPR Grodzisk Maz.

W ciągu ostatnich trzech lat występowały zmiany w ilości rodzin zastępczych i tak:

- w roku 2018 rozwiązano 17 rodzin (dwanaście spokrewnionych, pięć niezawodowych) i powstało tyleż samo (jedenaście spokrewnionych, sześć niezawodowych),
- w roku 2019 rozwiązano 13 rodzin (siedem spokrewnionych, sześć niezawodowych), natomiast powstało 12 (osiem spokrewnionych, trzy niezawodowe, jedna zawodowa),
- w roku 2020 rozwiązano 15 rodzin (osiem spokrewnionych, dziewięć niezawodowych), a powstały 23 (piętnaście spokrewnionych, osiem niezawodowych).

Głównymi przyczynami rozwiązania rodzin zastępczych były opuszczenie rodziny i założenie własnego gospodarstwa domowego przez osoby pełnoletnie oraz zmiana formy pieczy zastępczej. Stosunkowo rzadko przyczyną rozwiązania rodziny zastępczej jest powrót dzieci po opiekę rodziców biologicznych, ale najrzadziej przysposobienie dziecka.

Strukturę rodzin zastępczych w latach 2018-2020 oraz liczbę dzieci przebywających w pieczy zastępczej wg stanu na dzień 31 grudnia obrazuje poniższa tabela.

Tab. 15 Struktura rodzin zastępczych w powiecie grodziskim

Typ rodziny	2018 rok		2019 rok		2020 rok	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Rodzina zastępcza spokrewniona z dzieckiem	53	65	54	63	59	68
Rodzina zastępcza niezawodowa	30	41	27	35	26	33
Rodzina zastępcza zawodowa	2	7	3	11	3	11
Ogółem	85	113	84	109	88	112

Źródło: PCPR Grodzisk Maz.

Jak wynika z przedstawionych wyżej danych w ostatnim roku wzrosła liczba rodzin zastępczych oraz umieszczonych w nich dzieci. Odmiennie jest w przypadku instytucjonalnej pieczy zastępczej, gdzie na przestrzeni ostatnich trzech lat spadła liczba tam małych dzieci. Jest to pozytywne zjawisko, gdyż najlepszym środowiskiem dla prawidłowego rozwoju dziecka jest rodzina. Niestety kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej jest ciągle zbyt mało.

Tab. 16 Wydatki na pieczę zastępczą

Rodzaj wydatków	2018	2019	2020
Pomoc finansowa przyznana dla rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu grodziskiego	2 258 898,10 zł	2 292 980,65 zł	2 266 693,69 zł
Pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i interwencyjnych	2 039 788,16 zł	2 654 367,00 zł	2 856 307,00 zł
Ogółem	4 298 686,26 zł	4 947 347,65 zł	5 123 000,69 zł

Źródło: PCPR Grodzisk Maz.

Pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej (zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej), którzy usamodzielniają się otrzymują pomoc finansową na kontynuację nauki, usamodzielnienie i na zagospodarowanie. Zestawienie świadczeń wypłaconych dla osób usamodzielnianych opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze przedstawione zostało w tabeli poniżej.

Tab. 17 Świadczenia wypłacone dla osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą

Rodzaj świadczenia	2018 rok		2019 rok		2020 rok	
	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota
kontynuacja nauki	37	141 132 zł	33	145 654 zł	35	141 813 zł
usamodzielnienie się	2	5 120 zł	3	18 819 zł	0	0 zł
zagospodarowanie	3	4 476 zł	3	4 731 zł	1	1 499 zł
Ogółem		150 728 zł		169 204 zł		143 312 zł

Źródło: PCPR Grodzisk Maz.

Pomimo wsparcia finansowego udzielanego usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej, bardzo istotnym problemem utrudniającym ich pełny start w dorosłym życiu jest brak mieszkań komunalnych, które dałyby możliwość wyjścia młodej osoby ze środowiska dotkniętego patologią.

Analizując problemy zgłaszane przez rodziny zastępcze przyjmujące pod opiekę małoletnich stwierdzić należy, że często do tej formy pieczy zastępczej trafiają dzieci pochodzące z rodzin o niskim statusie społecznym, dysfunkcyjnym, posiadające liczne deficyty rozwojowe oraz różnego rodzaju zaburzenia. Doświadczenia z domu rodzinnego zazwyczaj złe, pozostawiają efekty w postaci różnorodnych problemów, z jakimi muszą się zmierzyć zarówno rodzice jak i dzieci. Czynniki te w znacznym stopniu wpływają na występowanie trudności w funkcjonowaniu zarówno w rodzinie zastępczej jak i szkole, a także są przyczyną trudności w nauce. Dlatego tak ważne jest zapewnienie rodzinom zastępczym szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji a także warsztatów umiejętności wychowawczych.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynika nie tylko z problematycznych postaw i zachowań rodziców, ale także z problemów w postawach i zachowaniach dzieci. Zaburzenia zachowania, nierealizowanie obowiązku szkolnego (wagary, uciezki), stosowanie agresji i przemocy wobec rówieśników, przejawy demoralizacji w postaci picia alkoholu czy też odurzania się, popełnianie czynów zabronionych które są karalne takich jak np. rozboje, wandalizm, kradzieże, pobicia są podstawą do zastosowania środków wychowawczych w postaci umieszczenia małoletnich w placówkach resocjalizacyjnych (młodzieżowych ośrodkach wychowawczych) lub socjoterapeutycznych (młodzieżowych ośrodkach socjoterapii) - określa to postanowienie sądu.

Powiatowa polityka społeczna w zakresie problemu bezradności w sprawach opiekuńczo -wychowawczych realizowana jest w oparciu o opracowywany „Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Grodziskim”. Jednakże przeciwdziałanie zjawisku wymaga zwiększenia działań profilaktycznych

w szczególności w zakresie wsparcia rodziców/opiekunów w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Niezbędnym zatem jest prowadzenie lokalnej polityki rodzinnej ukierunkowanej na wzmocnienie zasobów rodziny i zapobiegającej powstawaniu dysfunkcji, gdyż każda forma działań pomocowych, usprawniających efektywność wychowania, edukacji i socjalizacji skierowanych do rodzin przyczynia się do zapewnienia im poczucia bezpieczeństwa i wsparcia.

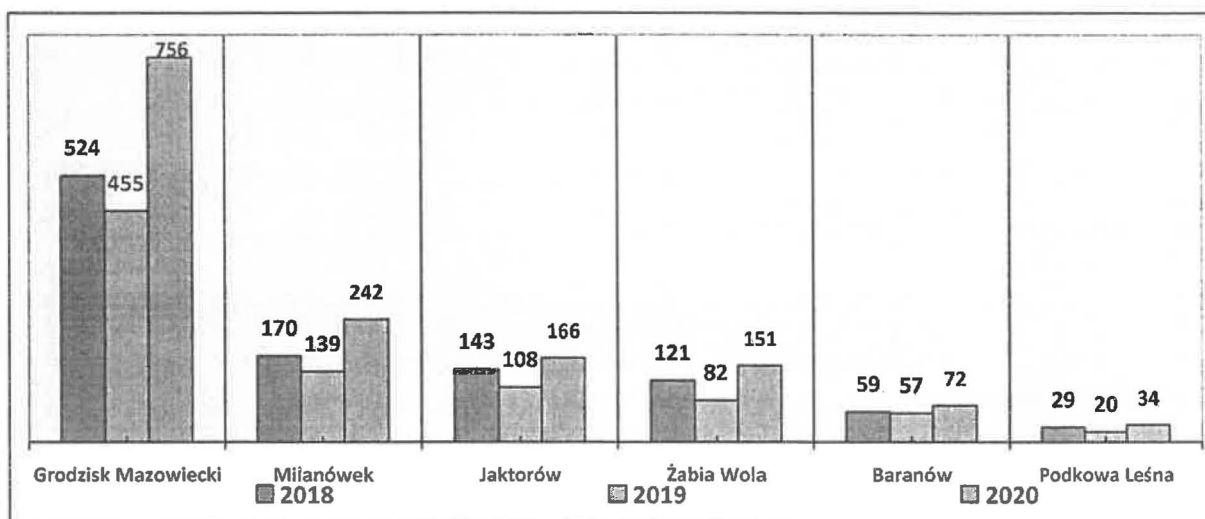
5. Bezrobocie

Terminem bezrobocie potocznie określa się sytuację osoby nie posiadającej pracy i poszukującej pracy zarobkowej. W doktrynie prawnej włącza się do tej definicji konieczność uzyskania statusu bezrobotnego poprzez rejestrację we właściwym urzędzie.

Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy za bezrobotnych uznaje się, osoby niezatrudnione i niewykonujące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli są to osoby niepełnosprawne - zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczące się w szkole z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub przystępujące do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub szkół wyższych, gdzie studiują w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujące zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Jest to tzw. bezrobocie rejestrowane.

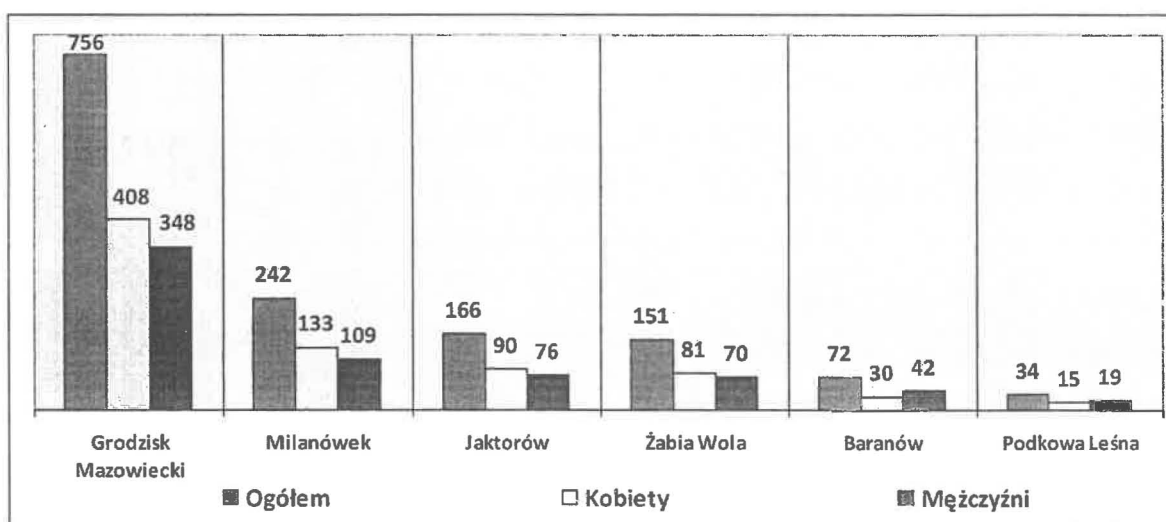
Według danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim, na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie grodziskim ulegała dynamicznym zmianom. Wg. stanu na dzień 31 grudnia, w roku 2018 ogółem zarejestrowanych było 1 046 bezrobotnych (w tym 609 kobiet i 437 mężczyzn), w roku 2019 liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne zmalała i wynosiła 861 (w tym 486 kobiet oraz 375 mężczyzn), a na koniec roku 2020 znacząco wzrosła do 1 421 osób (w tym 757 kobiet oraz 664 mężczyzn). Strukturę bezrobocia rejestrowanego w latach 2018-2020 w podziale na poszczególne gminy powiatu grodziskiego oraz w roku 2020 w podziale na płeć przedstawiają poniższe wykresy.

Wyk. 24 Bezrobocie rejestrowane w powiecie grodziskim

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Wyk. 25 Struktura bezrobocia rejestrowanego w 2020 r.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Jak widać na przedstawionych wykresach najczęściej bezrobotnych mieszkańców powiatu grodziskiego pochodzi z gminy Grodzisk Mazowiecki. Wynika to z faktu, iż jest to największa lokalnie gmina, o największej liczbie mieszkańców. Najmniej bezrobotnych mieszka natomiast w gminie Podkowa Leśna i analogicznie jest to najmniejsza gmina powiatu. Biorąc pod uwagę płeć bezrobotnych zarejestrowanych w PUP struktura jest mało zróżnicowana - liczba bezrobotnych kobiet i mężczyzn jest porównywalna.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych zdecydowaną większość stanowią osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy, wobec których należy podejmować działania wsparcia przy zastosowaniu dostępnych instrumentów rynku pracy. Zgodnie z art. 49

ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy są:

- bezrobotni do 30 roku życia,
- długotrwale bezrobotni (takie osoby, które przebywają w rejestrze osób bezrobotnych powiatowego urzędu pracy dłużej niż 12 miesięcy w przeciągu ostatnich dwóch lat),
- bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- bezrobotni niepełnosprawni
- poszukujący pracy niepozostający w zatrudnieniu lub niewykonujący innej pracy zarobkowej opiekunowie osoby niepełnosprawnej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

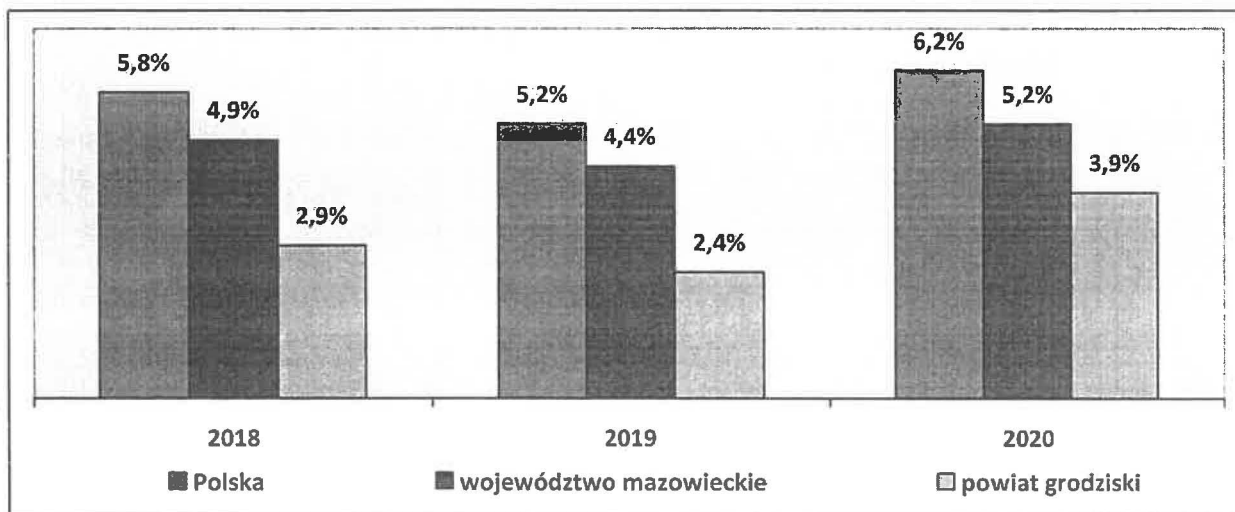
W powiecie grodziskim bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowią stosunkowo dużą grupę. Wiąże się to z koniecznością podejmowania intensywnych działań w celu pozyskania znacznych kwot dodatkowych środków finansowych na aktywizację lokalnego rynku pracy i przeciwdziałanie skutkom bezrobocia. Dla zobrazowania w roku 2018 takich osób było 852, co stanowiło około 81% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w roku 2019 w szczególnej sytuacji było 685 osób tj. 80% ogółu bezrobotnych, natomiast w roku 2020 grupa liczyła 1063 osoby, co daje 75% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP.

Znaczny odsetek wśród osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowią osoby długotrwale bezrobotne, przy czym ich liczba na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymuje się na porównywalnym poziomie (w roku 2018 było to 39%, a w roku 2019 i 2020 około 35%). Długotrwałe bezrobocie powoduje szybką degradację ekonomiczną jednostki i rodziny, a tym samym rozszerza strefę ubóstwa. Ponadto długotrwałe bezrobocie stwarza zagrożenie wykluczeniem społecznym rodzin, gdyż sprzyja izolacji społecznej, wywołuje poczucie krzywdy, jednocześnie powoduje dezaktualizację, albo wręcz utratę kwalifikacji zawodowych osoby bezrobotnej. Taka sytuacja często prowadzi do wzrostu zjawisk patologicznych, albowiem praca i integracja zawodowa stanowią najistotniejszy aspekt uczestnictwa ludzi w życiu społecznym.

Analizując problem bezrobocia podaje się zazwyczaj stopę bezrobocia, czyli procentowy udział liczby bezrobotnych do całkowitej liczby osób aktywnych

zawodowo. Stopa bezrobocia jest podstawowym miernikiem obrazującym sytuację na rynku pracy. Umożliwia porównanie skali bezrobocia w poszczególnych okresach czasu na tym samym obszarze jak i na innym, będącym szerszym punktem odniesienia do diagnozowanego, np. województwa, kraju. Porównanie stopy bezrobocia w powiecie grodziskim wg stanu na dzień 31 grudnia w latach 2018-2020 ze wskaźnikami odnoszącymi się do skali województwa oraz skali kraju przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 26 Zestawienie wskaźników bezrobocia w latach 2018-2020

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Z zaprezentowanego zestawienia wynika, że stopa bezrobocia w powiecie grodziskim jest znacznie mniejsza od stopy bezrobocia dla województwa mazowieckiego, a także od stopy bezrobocia dla całej Polski. Niemniej jednak zjawisko bezrobocia jest jednym z istotnych problemów społecznych zdiagnozowanych lokalnie. Wywołuje ono szereg negatywnych skutków na płaszczyźnie ekonomicznej, społecznej, a także psychologicznej. Problem bezrobocia występuje w wielu formach i wywołuje niepożądane zjawiska zarówno dla gospodarki jak i społeczeństwa w postaci poszerzania się biedy i rosnącego ubóstwa wśród mieszkańców.

W odniesieniu do pomocy społecznej za osobę bezrobotną, korzystającą z pomocy uznaje się osobę w wieku produkcyjnym, pozostającą poza rynkiem pracy, która niekoniecznie jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy. Bezrobocie jest jednym z głównych powodów ubiegania się o wsparcie i pomoc od instytucji pomocy społecznej. Jak wynika z informacji uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej w gminach powiatu grodziskiego z powodu bezrobocia w roku 2018 pomoc udzielona została 474 rodzinom, w roku 2019 wsparcia udzielono 405 rodzinom, a w roku 2020 o pomoc zwróciły się 384 rodziny. Jak zatem widać mamy w tym zakresie do czynienia z tendencją spadkową.

Brak zatrudnienia prowadzi do obniżenia się standardów życia osób i rodzin, co przyczynia się do zubożenia materialnego. Poprzez liczne problemy jakie bezrobocie niesie za sobą w różnych aspektach życia może prowadzić ono do ubóstwa (brak środków na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (bezrobotni rodzice nie są pozytywnym wzorcem dla dzieci), a nawet do rozpadu rodziny (konflikty w rodzinie, przemoc domowa). U rodzin długotrwale dotkniętych bezrobociem pojawia się również dziedziczenie statusu materialnego rodziny (bieda pokoleniowa). Skutki zauważa się we wszystkich sferach działania, postawach i zachowaniach osób bezrobotnych i ich rodzin.

6. Alkoholizm i narkomania

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia uzależnienie jest to psychiczny, a niekiedy fizyczny stan wynikający z interakcji między żywym organizmem a substancją, charakteryzujący się zmianami zachowania i innymi reakcjami, do których należy konieczność przyjmowania substancji w sposób ciągły lub okresowy, w celu doświadczenia jego wpływu na psychikę, a niekiedy aby uniknąć przykrych objawów towarzyszących brakowi substancji. Uzależnienie jest postępującym procesem chorobowym polegającym na zdominowaniu psychiki, a często również fizjologii człowieka przez pragnienie zażycia substancji psychoaktywnej bądź wykonania czynności uznanej za nagradzającą. Wraz z rozwojem choroby człowiek zaczyna potrzebować ich, aby funkcjonować na normalnym poziomie, zaś abstynencja powoduje znaczne cierpienie. Uzależnienie jest chorobą, która utrudnia prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Osoba uzależniona najczęściej nie zdaje sobie sprawy ze swojego nałogu, który przynosi wiele szkód. Wpływa to negatywnie na zdrowie psychiczne jak i fizyczne. Mechanizmy uzależnienia są podobne, zarówno na poziomie zdrowotnym jak i społeczno-kulturowym. Zjawiskiem charakterystycznym dla uzależnień jest ich negatywna percepcja społeczna.

Najbardziej powszechnym uzależnieniem jest uzależnienie od alkoholu. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi bezsprzecznie jeden z najpoważniejszych problemów. Alkoholizm to główne źródło niedostatku. Występuje najczęściej w rodzinach ubogich, dotkniętych niepowodzeniami życiowymi i bezrobociem. Zjawisko to nie zależy od płci, wieku, ani poziomu wykształcenia. Jego rozmiar i niszczycielskie

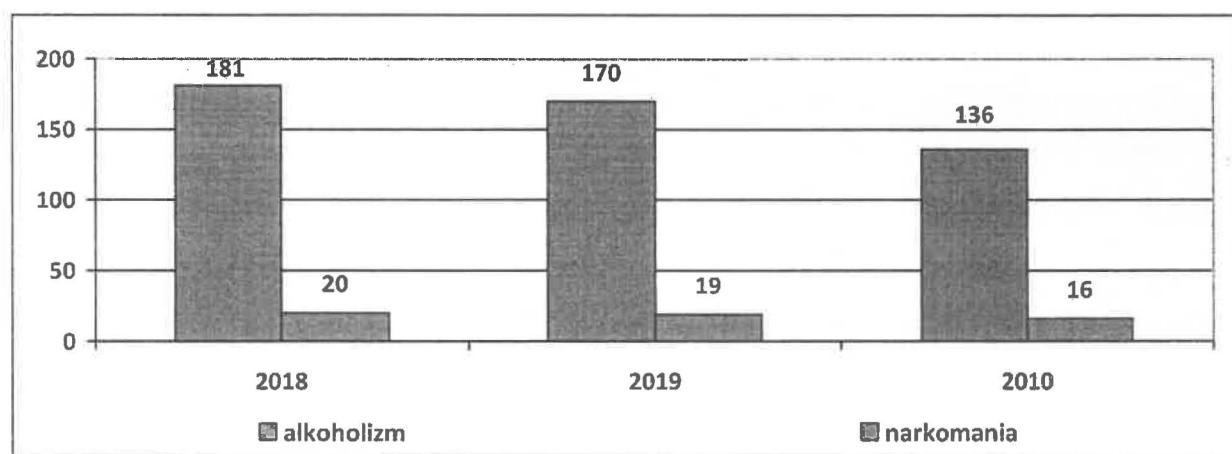
działanie daje się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej. Nadużywanie alkoholu współwystępuje z różnymi patologiami życia społecznego, np. z demoralizacją dzieci, zaburzeniami życia rodzinnego, problemami finansowymi, przemocą wobec bliskich czy problemami z prawem (bójki, rozboje, kradzieże itp.). Alkohol degraduje życie nie tylko osoby uzależnionej, ale także życie rodziny, bliskich, sąsiadów. Pomimo, że prasa, telewizja i różni specjaliści ostrzegają, mówiąc o zgubnych skutkach picia alkoholu z roku na rok systematycznie obniża się wiek inicjacji alkoholowej. Na izby wytrzeźwień trafiają coraz młodsze osoby. Coraz częściej po alkohol sięgają kobiety w ciąży. Nadużywanie alkoholu przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego, rodzi poważne problemy, jest przyczyną cierpienia dorosłych i dzieci. Osoba pijąca z biegiem czasu coraz silniej koncentruje się na alkoholu wycofując się z pełnienia ról życiowych, a czasem nawet przestaje interesować się swoimi bliskimi. Narastanie problemu alkoholowego skłania niepijących członków rodziny do szukania sposobów pozwalających im przetrwać w sytuacji permanentnego stresu, braku poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji, niemożności zaspokojenia elementarnych potrzeb psychologicznych, a czasami również biologicznych.

Innym rodzajem uzależnienia, którego zjawisko w ostatnich latach drastycznie nasila się jest narkomania. Słyszymy o niej najczęściej w kontekście patologii społecznej czy przestępczości, rzadziej myślimy o tym problemie w kategoriach choroby. Uzależnienie to objawia się między innymi, potrzebą przyjmowania, stale lub okresowo, substancji odurzającej. Osoba zażywająca narkotyki robi to w celu zmiany świadomości lub poprawy samopoczucia. Wpływa to na zmianę zachowań oraz pogorszenie funkcjonowania we wszystkich sferach życia. Większość osób uzależnionych zaczyna eksperymentować z narkotykami w młodym wieku, nie mając świadomości ryzyka i zagrożeń z tym związanych. Wraz z rozwojem uzależnienia następuje coraz większa koncentracja życia wokół zażywania – osoba uzależniona poświęca coraz więcej czasu, energii i środków na zdobywanie i zażywanie środka odurzającego. Następuje także wzrost tolerancji – konieczność zażywania większych dawek dla osiągnięcia efektu. Zwiększa to szkody wynikające z zażywania, ale nie powstrzymuje to osoby chorej od sięgania po narkotyk. Osoba uzależniona stopniowo traci kontrolę nad zażywaniem, które w krótkim prowadzi do poważnych zmian psychicznych pod postacią obniżenia uczuciowości wyższej, degradacji społecznej, zaburzeń krytycyzmu, osłabienia woli, kłamliwości. Uzależnienie od narkotyków przyczynia się również do problemów związanych z funkcjonowaniem

w społeczeństwie, wypycha człowieka z wcześniej ustalonych ról społecznych, powoduje zaniedbania w pełnieniu różnych obowiązków oraz uniemożliwia realizację wcześniej podjętych celów życiowych. Bardzo często staje się przyczyną wejścia na drogę przestępczą.

Alkoholizm i narkomania pociągają za sobą liczne, daleko idące skutki społeczne: dezorganizację rodziny, destrukcyjny wpływ na środowisko wychowawcze dzieci, zaniedbywanie pracy prowadzące do bezrobocia, zaburzenia stosunków międzyludzkich i przestępczość. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej alkoholizm i narkomania są przesłankami do uzyskania pomocy przez osoby i rodziny dotknięte tymi problemami. Zobrazowanie liczby rodzin, które z powyższych przyczyn korzystały ze wsparcia ośrodków pomocy w gminach powiatu grodziskiego w latach 2018-2020 przedstawia poniższy wykres.

Wyk. 27 Wsparcie udzielone z tytułu alkoholizmu i narkomanii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ops-ów

Osoby uzależnione oraz członkowie ich rodzin, zagrożeni negatywnymi skutkami występowania tego zjawiska, oprócz pomocy udzielanej przez lokalne ośrodki pomocy społecznej znajdujące się w poszczególnych gminach z terenu powiatu grodziskiego, mogą skorzystać z pomocy wyspecjalizowanej instytucji, jaką jest Poradnia Leczenia Uzależnień w Grodzisku Mazowieckim, której zakres świadczeń obejmuje m.in.:

- psychoterapię dla osób uzależnionych od alkoholu,
- psychoterapię dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych,
- psychoterapię dla osób żyjących w bliskim związku z osobą uzależnioną, tzn. osób współuzależnionych,

- psychoterapię dla dzieci i młodzieży eksperymentujących ze środkami psychoaktywnymi,
- pomoc osobom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych w celu znalezienia odpowiedniej placówki zajmującej się danym problemem, np. dla dzieci z rodzin alkoholowych, wykorzystywanych seksualnie, doznających przemocy,
- kierowanie pacjentów uzależnionych na leczenie stacjonarne do szpitali specjalistycznych.

Zestawienie obrazujące liczbę osób korzystających ze świadczeń Poradni w latach 2018-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tab. 18 Struktura pacjentów Poradni Leczenia Uzależnień w Grodzisku Maz.

Wyszczególnienie	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Osoby zarejestrowane - ogółem	369	405	301
Uzależnieni od alkoholu	207	225	169
Uzależnieni od narkotyków	54	78	54
Osoby współuzależnione	95	88	68
Uzależnieni od hazardu	13	14	10

Źródło: Poradnia Leczenia Uzależnień w Grodzisku Mazowieckim

Problem nadużywania alkoholu i środków psychotropowych przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany. Równolegle do uzależnień występują bowiem zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, postępujące ubóstwo i bezrobocie, upadek wartości rodzinnych oraz problemy wychowawcze i zdrowotne. Niejednokrotnie wszystko to koreluje ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Alkoholizm i narkomania są częstymi przyczynami interwencji sądu w sprawy opiekuńczo – wychowawcze. W świadomości społecznej uzależnienia te funkcjonują nie jako choroba, ale jako fanaberia, „głupota”, skaza moralna, a w najlepszym razie przypadłość, której ofiara jest sama sobie winna. Źródeł uzależnień upatruje się zatem w jednostce, w jej słabościach, a nie w uwarunkowaniach strukturalnych. W przeciwdziałaniu uzależnieniom istotną rolę odgrywają systematycznie podejmowane akcje o charakterze profilaktycznym, obejmujące między innymi edukację i informację skierowaną na świadome wybieranie zdrowego stylu życia (unikanie szkód zdrowotnych i społecznych związanych z używaniem środków psychoaktywnych).

7. Przemoc w rodzinie

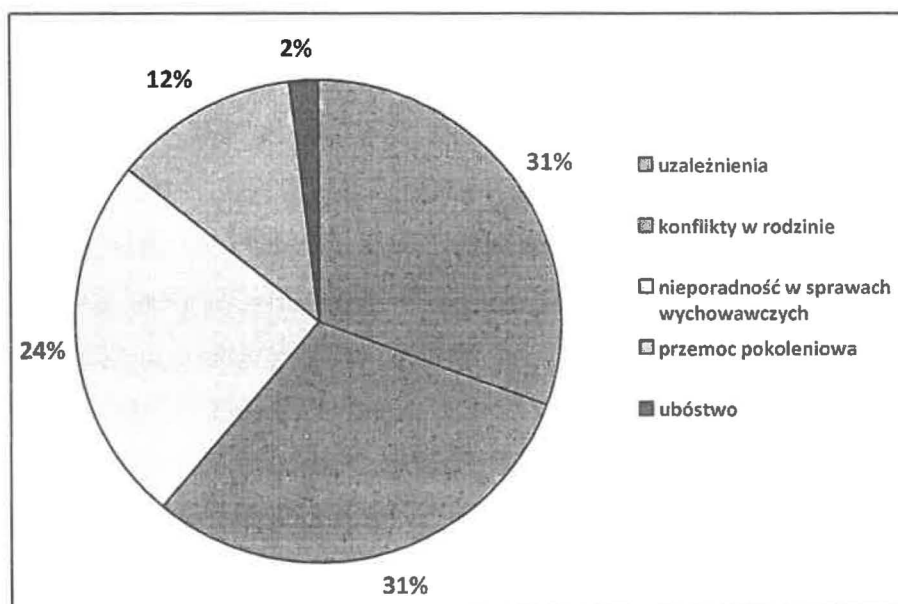
Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, a rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazują, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych nie tylko w powiecie grodziskim, ale w Polsce.

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Może ona przybierać formę przemocy fizycznej (popychanie, bicie, kopanie itp.), przemocy psychicznej (wyśmiewanie pochodzenia, poglądów, religii, narzucanie własnych poglądów, stała krytyka i ograniczanie), przemocy seksualnej (wymuszanie pożycia seksualnego), a także przemocy ekonomicznej (uniemożliwienie podjęcia zatrudnienia, odbieranie zarobionych pieniędzy).

Przemoc pojawia się w różnych relacjach i jest możliwa wszędzie, gdzie istnieje różnica sił. W przemocy domowej najbardziej istotna jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny. Na zjawisko przemocy w rodzinie można spojrzeć z różnych perspektyw - prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej. Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego odmiany określone są w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Perspektywa moralna pokazuje, że dokonywanie przemocy to krzywdzenie słabszego co jest moralnym złem. Sprawca powinien podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania. Dopuszczanie się przemocy jest zachowaniem nagannym i zasługującym na potępienie. Odnosząc się do przemocy domowej z perspektywy psychologicznej zwraca się uwagę na cierpienie i bezradność osób doznających przemocy. Psychologiczny punkt widzenia odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacje sterujące przemocą oraz złożone relacje między sprawcą a osobą doznającą przemocy. Ma to bardzo istotne znaczenie przy pomaganiu osobom doznającym przemocy, w wyzwalaniu się od przemocy i w naprawianiu szkód, jakie poczyniła w ich życiu. Patrząc na zjawisko przemocy domowej z perspektywy społecznej widać czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Jak wynika z badania ankietowego przeprowadzonego na potrzeby niniejszego opracowania wg. respondentów najczęstszą przyczyną przemocy domowej są uzależnienia, konflikty w rodzinie,

a także nieporadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Strukturę odpowiedzi wskazanych przez osoby biorące udział w ankiecie przedstawiono poniżej.

Wyk. 28 Przyczyny przemocy domowej

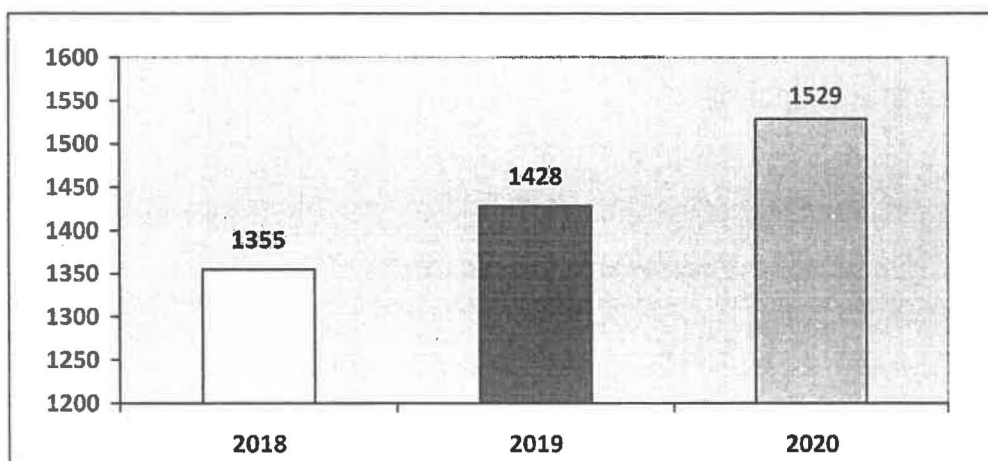

Źródło: Opracowanie własne

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem obecnym w społeczeństwie. Najczęściej identyfikowanymi ofiarami tej przemocy są kobiety i dzieci, jednakże coraz częściej dotyka ona także osób starszych i niepełnosprawnych. Fakt doznawania przemocy dokumentuje procedura „Niebieskiej Karty”, na podstawie której podejmuje się działania w zakresie zapewnienia wsparcia osobie doznającej przemocy oraz zatrzymujące stosowanie przemocy przez sprawcę. O uruchomienie procedury może prosić każda osoba doznająca przemocy w rodzinie, a także osoby mające wiedzę, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy. „Niebieskie Karty” stanowią ważne źródło informacji o rozmiarach zjawiska umożliwiające jego analizę.

Poniżej przedstawione zostały dane za lata 2018-2020, otrzymane z Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Mazowieckim, obrazujące ilość interwencji wynikających ze zgłoszenia przemocy domowej w rodzinach zamieszkujących na terenie powiatu grodziskiego .

Wyk. 29 Interwencje dotyczące przemocy domowej

Źródło: KPP w Grodzisku Mazowieckim

Jak wykazuje powyższe zestawienie skala interwencji podejmowanych w związku z przemocą ma tendencję wzrostową. W zdecydowanej liczbie przypadków sprawcami przemocy są mężczyźni, a ofiarami kobiety i dzieci.

Tab. 19 Struktura przemocy w rodzinie w roku 2020 wg danych Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Mazowieckim

Wyszczególnienie	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
Sprawcy przemocy domowej	89	10	79	-
Sprawcy pod wpływem alkoholu	47	3	44	-
Osoby pokrzywdzone w wyniku przemocy domowej	109	76	11	22

Źródło: KPP w Grodzisku Mazowieckim

Na skutek interwencji Policji, w związku ze zgłoszeniami przemocy domowej, w roku 2020 podjęto 85 czynności związanych z procedurą „Niebieskiej Karty” oraz zgłoszonych zostało 40 spraw.

Z powyższego wynika, że samo zjawisko przemocy w rodzinie jest trudne do zdiagnozowania ze względu na znaczną liczbę przestępstw „ukrywanych”. Z doświadczenia osób i organizacji zajmujących się przemocą wynika, że większość sytuacji przemocowych zachodzących wewnątrz rodziny w ogóle nie jest zgłaszanych. W szczególności dotyczy to dzieci – ofiar przemocy w rodzinie, które z reguły nie potrafią same prosić o pomoc, a czasem dochodzi do zagrożenia ich zdrowia, a nawet życia.

Procedurę „Niebieskiej Karty” prowadzą także ośrodki pomocy społecznej. Dane w przedmiotowym zakresie otrzymane z ops-ów z terenu powiatu grodziskiego przedstawia poniższa tabela.

Tab. 20 Problem przemocy w rodzinie w rozbiciu na poszczególne gminy

Gmina	Ilość podjętych czynności związanych procedurą „Niebieskiej Karty”			Ilość zgłoszonych spraw		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Podkowa Leśna	27	46	41	3	8	6
Jaktorów	20	26	12	22	26	12
Milanówek	89	112	94	15	17	12
Grodzisk Mazowiecki	200	260	61	58	59	61
Baranów	8	5	7	0	0	17
Żabia Wola	73	53	45	19	19	16
Ogółem	417	502	260	117	129	124

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z ops-ów

Po analizie danych otrzymanych z Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Mazowieckim oraz Ośrodków Pomocy Społecznej w Grodzisku Mazowieckim, Podkowie Leśnej, Milanówku, Baranowie, Jaktorowie oraz Żabiej Woli stwierdzić można, że zjawisko przemocy w rodzinie ma bardzo duży zasięg. Zauważyć należy przy tym, że ofiary przemocy często nie ujawniają istnienia tej patologii w swoim środowisku rodzinnym i z różnych powodów nie chcą się ujawniać i obciążać sprawców przemocy. Próba rozwiązania tego problemu wymaga zatem rzeczywistej współpracy przedstawicieli wielu obszarów życia społecznego. Najważniejszym i najbardziej istotnym krokiem na drodze do jego rozwiązania jest ujawnienie istnienia problemu i dostrzeżenie konieczności zajmowania się nim.

W przeciwdziałanie przemocy mogą angażować się znaczące siły społeczne i wywierać pozytywny wpływ na osoby uwikłane w przemoc poprzez konkretne działania takie jak: zawiadomienie odpowiednich służb, wsparcie osoby doznającej przemocy. Aby takie działania mogły zaistnieć potrzebna jest lokalnie konkretna wiedza i świadomość problemu. W tym celu Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim opracowało Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, który ma dotrzeć do ogółu społeczności lokalnej, w tym także do osób uwikłanych w przemoc. Jego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego.

Do zadań samorządu powiatowego należy zadanie udzielania specjalistycznej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, w tym m.in. realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy domowej. Zaprezentowane dane dotyczące zarówno ilości ofiar jak i sprawców przemocy w rodzinie świadczą o tym, iż problem przemocy domowej nie jest obcy w powiecie grodziskim, co z kolei wskazuje na potrzebę opracowywania i przeprowadzania oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Biorąc powyższe pod uwagę w 2020 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim opracowało Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2020-2025.

Rozdział VI. Analiza SWOT

1. Informacje ogólne

Analiza SWOT jest uniwersalnym narzędziem analizy strategicznej, stosowanym we wszystkich obszarach planowania. Jest to jedna z najpopularniejszych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji. Polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie, zjawisku, na cztery grupy czynników wpływających na planowane działania strategiczne. Zestawienie tych czynników uwzględnia następującą systematykę:

- **S** (Strengths) – mocne strony - wewnętrzne czynniki pozytywne tj. aspekty stanowiące atut, zaletę, które tworzą potencjał i pozytywny wizerunek powiatu
- **W** (Weaknesses) – słabe strony - wewnętrzne czynniki negatywne tj. aspekty stanowiące słabość, barierę, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój powiatu,
- **O** (Opportunities) – szanse - zewnętrzne czynniki pozytywne tj. takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne, rozwojowe społecznie efekty, szansę korzystnej zmiany,
- **T** (Threats) – zagrożenia - zewnętrzne czynniki negatywne tj. bariery, utrudnienia, sytuacje i procesy, które mogą tworzyć niekorzystne dla powiatu warunki rozwoju w jego otoczeniu, wszystko to co stwarza dla analizowanego obszaru niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celu, któremu służy analiza SWOT, czyli pomoże unikać zagrożeń, wykorzystywać szanse, wzmocniać słabe strony i opierać się na mocnych stronach.

2. Analiza strategiczna

Powiat grodziski dysponuje wewnętrznym potencjałem rozwojowym stanowiącym jego atuty sprzyjające rozwiązaniu problemów społecznych, jednakże wśród tego potencjału współistnieją czynniki mogące działać destabilizująco i hamująco na rozwój. Przeprowadzenie diagnozy dało możliwość zidentyfikowania najważniejszych lokalnie problemów społecznych dotyczących mieszkańców, które prowadzić mogą

do wykluczenia społecznego. Przedstawiony poniżej zbiór informacji o mocnych i słabych stronach powiatu grodzkiego w obszarze polityki społecznej, a także stojących przed nim szansach i zagrożeniach jest wypadkową wiedzy na temat zdiagnozowanych problemów społecznych oraz potrzeb ich rozwiązywania.

Tabela analizy

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dodatni przyrost naturalny 2. Migracja ludności spoza powiatu (zwiększenie potencjału ludności) 3. Rosnąca liczba mieszkań oddanych do użytku 4. Aktywizacja bezrobotnych 5. Dobrze rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej na szczeblu powiatowym i gminnym 6. Wykwalifikowana kadra pomocy społecznej stale podnosząca kwalifikacje 7. Duża aktywność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej. 8. Własna placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego spełniająca standardy Domu Dziecka 9. Domy Pomocy Społecznej o różnych profilach 10. Rozwój środowiskowych form wsparcia dla osób niepełnosprawnych 11. Funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej realizujący usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 12. Prowadzenie mieszkania chronionego 13. Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Starzenie się lokalnej społeczności. 2. Migracja ludności spoza powiatu (osłabienie więzi lokalnych). 3. Rosnąca stopa bezrobocia 4. Niewystarczająca oferta żłobków i przedszkoli publicznych 5. Brak stacjonarnych zakładów psychiatrycznej opieki zdrowotnej 6. Brak specjalistycznej opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży 7. Długi okres oczekiwania na wizyty do lekarzy specjalistów oraz zabiegi medyczne 8. Występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny – konflikty w rodzinie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, rozpad rodziny, uzależnienia, choroby 9. Brak rodziny zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego 10. Brak ponadgminnych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży 11. Brak zawodowej rodziny zastępczej specjalistycznej

<ul style="list-style-type: none"> 14. Promowanie rodzicielstwa zastępczego 15. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej 16. Cykliczne szkolenia dla rodzin zastępczych 17. Uporządkowany system wsparcia finansowego dla rodzin zastępczych 18. Likwidacja barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych u indywidualnych wnioskodawców 19. Realizacja programów wspierających osoby niepełnosprawne 20. Realizacja Programu współpracy Powiatu Grodziskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami 21. Współpraca pomiędzy instytucjami zajmującymi się problemami społecznymi 	<ul style="list-style-type: none"> 12. Brak mieszkań dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej 13. Brak bazy lokalowej do utworzenia Ośrodka Interwencji Kryzysowej 14. Brak bazy lokalowej do utworzenia domu dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży 15. Mała aktywizacja osób starszych w życiu społecznym 16. Brak dziennego domu pomocy społecznej 17. Niewystarczający poziom likwidacji barier w dostępie osób niepełnosprawnych do infrastruktury użyteczności publicznej 18. Słabo rozwinięty ruch spółdzielczy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> 1. Korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne Powiatu Grodziskiego 2. Bliskość Warszawy 3. Stabilny rozwój gospodarczy regionu 4. Dodatni przyrost naturalny 5. Ścisła współpraca z ośrodkami pomocy społecznej w gminach w realizacji zadań pomocy społecznej 6. Możliwość korzystania z pomocowych funduszy europejskich 7. Gotowość innych powiatów do przyjmowania dzieci z terenu Powiatu Grodziskiego do swoich placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Dominacja aglomeracji warszawskiej 2. Zróżnicowanie charakteru gmin powiatu 3. Bliskość stolicy i jej konkurencyjność w zakresie ofert pracy i edukacji 4. Wysoka stopa bezrobocia w kraju 5. Bariery architektoniczne uniemożliwiające niepełnosprawnym korzystanie z rynku pracy 6. Postępująca degradacja wartości rodziny

<ol style="list-style-type: none"> 8. Chęć współpracy gmin i sądu rodzinnego w zakresie opieki zastępczej 9. Możliwość pozyskania wolontariuszy 10. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych 11. Realizacja powiatowych programów na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 12. Likwidacja barier architektonicznych 13. Podjęcie działań w celu utworzenia w powiecie Ośrodka Interwencji Kryzysowej 14. Zwiększenie skuteczności działań systemu pomocy społecznej poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego 15. Aplikowanie o dodatkowe środki na realizację zadań 16. Realizacja programów osłonowych 17. Realizacja programów współfinansowanych z EFS. 	<ol style="list-style-type: none"> 7. Starzenie się społeczeństwa co rodzi konieczność rozszerzenia infrastruktury o placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i specjalistyczne 8. Wzrost liczby osób niepełnosprawnych w związku ze starzeniem się społeczeństwa 9. Niewystarczające środki PFRON na rehabilitację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych 10. Brak lokali komunalnych i socjalnych dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze 11. Brak kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej 12. Patologizacja środowisk młodzieżowych 13. Brak wpływu na proces usamodzielnienia wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych 14. Zbyt małe środki finansowe na pomoc społeczną 15. Niewystarczające środki na realizację zadań Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności 16. Niewystarczające środki PFRON na likwidację barier funkcjonalnych 17. Wprowadzanie nowych zadań z zakresu pomocy społecznej bez zabezpieczenia źródła finansowania
--	---

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie powiatu grodziskiego pozwoliła na zidentyfikowanie tych najbardziej dotkliwych i wymagających natychmiastowej interwencji, natomiast przedstawiona wyżej analiza posłużyła posegregowaniu posiadanych informacji. Dzięki takiemu działaniu udało się wskazać jakie są mocne strony tkwiące w powiecie grodziskim, które można wykorzystać do prowadzenia skutecznej polityki społecznej oraz z jakimi słabymi stronami należy się liczyć planując działania strategiczne. Ponadto wskazane zostały zagrożenia mogące utrudniać realizację wyznaczonych celów, a także szanse, dzięki którym osiągnięcie zakładanych rezultatów będzie możliwe.

Rozdział VII. Misja, wizja i cele strategiczne powiatu grodziskiego

1. Misja powiatu

W ramach prac nad Strategią określona została misja powiatu grodziskiego uwzględniająca kierunki działań wyznaczone w Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego oraz Strategii Rozwoju Powiatu Grodziskiego. W zakresie rozwiązywania problemów społecznych w latach 2011-2025 **misją powiatu grodziskiego jest zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków do rozwoju i godnego życia poprzez wzmacnianie systemu wsparcia osób i grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym, w celu zapobiegania powstawaniu dysfunkcji oraz zapewnienia warunków dla inkluzji społecznej i wzmacniania samodzielności osób i rodzin.**

2. Wizja powiatu

Wizja powiatu grodziskiego w zakresie polityki społecznej obejmuje prognozowany stan społeczności lokalnej oraz obszarów aktywności społecznej. W przewidywanej w Strategii perspektywie czasowej **powiat grodziski poprzez aktywną integrację oraz włączenie społeczne ma rozwinąć się, jako bezpieczna przestrzeń przyjazna dla mieszkańców i dająca poczucie dobrobytu oraz zadowolenia z poziomu życia.**

3. Cel główny

Głównym celem działań strategicznych jest doskonalenie systemu pomocy społecznej dla ukształtowania optymalnych warunków rozwoju i godnego życia oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu mieszkańców powiatu grodziskiego. Podejmowane działania prowadzić mają do wzmacniania samodzielności osób i rodzin, a także do pełnego i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

4. Cele Strategiczne

Cel strategiczny Nr 1 : Przeciwdziałanie bezrobociu i jego długotrwałym skutkom				
Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki	Źródła finansowania
1. Ograniczenie bezrobocia wśród młodzieży	1.1 Realizacja zadań ustawowych adresowanych do osób młodych	PUP	Liczba osób korzystających z usług i instrumentów rynku pracy Efektywność zatrudnieniowa	Budżet powiatu, środki Funduszu Pracy, środki unijne
2. Przeciwdziałanie długotrwałemu bezrobociu	2.1. Podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez pracy	PUP, ops-y, urzędy miast i gmin z terenu powiatu grodziskiego	Liczba zarejestrowanych osób Liczba opracowanych indywidualnych planów działania. Liczba porad indywidualnych i grupowych Liczba sfinansowanych studiów podyplomowych	
	2.2. Dostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do potrzeb rynku pracy		Liczba sfinansowanych szkoleń, staży i zatrudnienia wspieranego Efektywność zatrudnieniowa	
	2.3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu		Liczba osób skierowanych na programy	
3. Promocja i rozwój przedsiębiorczości	3.1. Promowanie samozatrudnienia	PUP	Liczba osób, które otrzymały fundusze na rozpoczęcie działalności gospodarczej	
	3.2. Wsparcie przedsiębiorców		Giełdy i targi pracy Liczba refundacji kosztów wyposażenia i wyposażenia stanowiska pracy Finansowanie zatrudnienia subsydiowanego	
4. Poprawa skuteczności działań na lokalnym rynku pracy	4.1. Promocja działań PUP	PUP, media	Liczba podjętych działań	
	4.2. Badanie lokalnego rynku pracy			
	4.3. Podnoszenie kompetencji pracowników PUP	PUP	Liczba szkoleń, warsztatów, konferencji, studiów podyplomowych	
	4.4. Pozyskiwanie środków finansowych		Wysokość środków finansowych na realizację programów	

Cel strategiczny Nr 2 : Wzmacnianie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną				
Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki	Źródła finansowania
1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej	1.1 Szkolenia dla rodzin zastępczych z terenu powiatu grodziskiego w zakresie występujących zagrożeń i problemów	PCPR	Ilość przeprowadzonych szkoleń Liczba przeszkolonych osób	Budżet powiatu, programy rządowe i pozarządowe, środki unijne
	1.2 Prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze		Ilość przeprowadzonych szkoleń Liczba przeszkolonych osób	
	1.3 Tworzenie rodzin zastępczych zawodowych		Liczba rodzin	
	1.4 Prowadzenie rodziny zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia rodzinnego		Liczba dzieci umieszczonych w pogotowiu rodzinnym	
	1.5 Zacieśnianie współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej		Liczba zorganizowanych spotkań	
	1.6 Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego		Rodzaj udzielonego wsparcia Liczba udzielonych porad	
2. Propagowanie rodzinnych form opieki zastępczej	2.1 Promowanie rodzicielstwa zastępczego ukierunkowane na pozyskiwanie nowych kandydatów na rodziny zastępcze	PCPR. OPS, organizacje pozarządowe, media	Częstotliwość działań promocyjnych Liczba nowych kandydatów na rodziny zastępcze	Budżet powiatu, programy rządowe i pozarządowe, środki unijne
	2.2 Obchody Dnia Rodzicielstwa Zastępczego		Liczba uczestników	
3. Prowadzenie instytucjonalnych form pieczy zastępczej	3.1 Prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z terenu powiatu grodziskiego	Powiat grodziski, PCPR	Liczba umieszczonych dzieci	Budżet powiatu
	3.2 Utworzenie kolejnej placówki opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z terenu powiatu grodziskiego		Liczba umieszczonych dzieci	
4. Wspieranie usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej	4.1 Pomoc w usamodzielnianiu wychowanków pieczy zastępczej	PCPR	Liczba osób, którym udzielono pomocy Rodzaj przyznanej pomocy	Budżet powiatu, środki unijne
	4.2 Prowadzenie mieszkania chronionego		Liczba osób przebywających w mieszkaniu chronionym	

Cel strategiczny Nr 3: Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych z terenu powiatu grodziskiego

Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki	Źródła finansowania
1. Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych	1.1 Zapewnienie dostępu zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	PCPR	Liczba udzielonych dofinansowań	PFRON, budżet powiatu, programy rządowe i pozarządowe, środki unijne
	1.2 Zapewnienie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez programy stażowe, kursy i warsztaty w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej	PUP	Liczba zaktywizowanych osób	
	1.3 Rozwój form wsparcia w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych	Powiat grodziski, PCPR, PUP	Liczba udzielonych dofinansowań	
2. Zapewnienie opieki i wsparcia osobom dotkniętym niepełnosprawnością	2.1 Monitorowanie zjawiska niepełnosprawności na lokalnym obszarze	PZON	Liczba rozpatrzonych wniosków	Budżet powiatu, budżet wojewody
	2.2 Prowadzenie domu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	Powiat grodziski, PCPR, organizacje pozarządowe	Liczba umieszczonych osób	Budżet powiatu, środki własne organizacji pozarządowych
	2.3 Wpieranie i rozwój form dziennego wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz zaburzeniami psychicznymi	Powiat grodziski, PCPR, organizacje pozarządowe	Liczba uczestników zajęć	PFRON, budżet powiatu, programy rządowe i pozarządowe, środki unijne
3. Uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób niepełnosprawnych	3.1 Promowanie działań integrujących osoby niepełnosprawne	Powiat grodziski PCPR, lokalne instytucje, organizacje pozarządowe, media	Liczba podjętych działań	PFRON, budżet powiatu, programy rządowe i pozarządowe, środki unijne

Cel strategiczny Nr 4 : Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji osób starszych				
Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki	Źródła finansowania
1. Zapewnienie osobom starszym opieki i wsparcia	1.1 Prowadzenie domu pomocy dla osób starszych	Powiat grodziski, PCPR,	Liczba umieszczonych osób	Budżet powiatu
	1.2 Rozwój form dziennego wsparcia dla osób starszych		Liczba uczestników zajęć	
2. Uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby seniorów	2.1 Promowanie działań integrujących seniorów z rodzinami oraz lokalną społecznością	DPS, Powiat grodziski, PCPR	Liczba podjętych działań	Budżet powiatu

Cel strategiczny Nr 5 : Przeciwdziałanie patologiom społecznym				
Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki	Źródła finansowania
1. Zapewnienie poradnictwa i pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej	1.1 Rozwój poradnictwa specjalistycznego dla mieszkańców powiatu grodziskiego	Powiat grodziski, PCPR	Liczba osób korzystających z porad i konsultacji	Budżet powiatu, budżet państwa
	1.2 Utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej	Powiat grodziski	Liczba osób korzystających ze wsparcia	
	1.3 Działania profilaktyczne nakierowane na zapobieganie patologiom społecznym	Powiat grodziski, PCPR, Poradnia Leczenia Uzależnień, lokalne instytucje, organizacje pozarządowe, media	Liczba i rodzaj podjętych działań	Budżet powiatu, programy rządowe i pozarządowe
2. Integracja ze środowiskiem osób zaburzonych i chorych psychicznie	2.1 Organizowanie spotkań integracyjnych z udziałem osób zaburzonych i chorych psychicznie	Powiat grodziski, PCPR, organizacje pozarządowe,	Liczba zorganizowanych spotkań	Budżet powiatu, programy rządowe i pozarządowe, środki unijne
	2.2 Zwiększenie świadomości w środowiskach lokalnych na temat ochrony zdrowia psychicznego – kampanie informacyjne w lokalnych mediach	Powiat grodziski, PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, organizacje pozarządowe, media	Liczba podjętych działań	

Cel strategiczny Nr 6 : Rozwój zasobów ludzkich

Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki	Źródła finansowania
1. Pozyskiwanie środków na podnoszenie kwalifikacji kadry oraz beneficjentów pomocy społecznej	1.1 Szkolenia i warsztaty dla osób zagrożonych patologiami i wykluczeniem społecznym	PCPR	Liczba kursów i warsztatów Liczba uczestników	Środki unijne budżet powiatu
	1.2 Szkolenie kadry pomocy społecznej z terenu powiatu grodziskiego	PCPR	Liczba przeprowadzonych szkoleń	Środki unijne budżet powiatu

Rozdział VIII. Realizacja strategii

1. Finansowanie

Źródłem finansowania działań zaplanowanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Grodziskiego na lata 2021–2025 będą:

1. budżet powiatu grodziskiego,
2. budżet państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych,
3. budżet państwa w ramach finansowania zadań zleconych,
4. Państwowy Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
5. Fundusz Pracy
6. fundusze europejskie, (szczególnie środki Europejskiego Funduszu Społecznego)
7. środki innych programów i grantów,
8. środki finansowe podmiotów III sektora, stanowiące wkład własny przy realizacji zadań publicznych.

Ze względu na długoterminowy okres obowiązywania dokumentu nie jest możliwe szczegółowe określenie wysokości środków planowanych na realizację poszczególnych celów zakładanych do realizacji. Przyczyną powyższego jest brak wieloletnich dokumentów finansowych określających planowane wydatki powiatu na bieżącą działalność.

2. Termin realizacji

Wyznaczone w Strategii cele oraz działania zaplanowane są długoterminowo i powiązane są z pięcioletnim okresem programowania - lata 2021-2025. Będą one sukcesywnie realizowane w miarę posiadanych środków finansowych, jak również pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej.

3. Monitoring i ewaluacja

Monitoring jest procesem ciągłym, odbywającym się przez cały okres wdrażania strategii. Jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji strategii z wcześniej wytyczonymi celami. Monitorowanie pozwala z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już podjętych działań, jak również na wprowadzenie ewentualnych korekt w tych działaniach. Zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne, trendy, potrzeby i oczekiwania społeczne, a także treści nadrzędnych dokumentów strategicznych lub wytyczne dotyczące źródeł dofinansowań zewnętrznych mogą spowodować konieczność zmian zapisów strategii w okresie jej obowiązywania. Poza obserwowanymi zmianami i trendami społeczno-gospodarczymi na kierunek i zakres dokonywanych aktualizacji wpływać mogą również opinie środowiska lokalnego uzyskiwane z użyciem procedur partycypacyjnych.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych podlegać będzie systematycznej ocenie realizowanych działań. W przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastania poszczególnych kwestii społecznych, wyznaczone kierunki działania podlegać będą modyfikacji.

Wdrażanie strategii monitorowane będzie na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań. Informacja na temat realizacji strategii oraz osiągniętych efektów za rok poprzedni przedstawiana będzie corocznie przez dyrektora PCPR do dnia 30 września każdego roku na posiedzeniu Rady Powiatu Grodziskiego.

Zakończenie

Organizacja systemu pomocy społecznej w powiecie grodziskim dostosowana jest do potrzeb społecznych. Strategia rozwiązywania problemów społecznych służyć ma harmonijnemu rozwojowi powiatu oraz poprawie jakości życia mieszkańców. Jednocześnie planowane działania zapobiegać mają wykluczeniu społecznemu i marginalizacji niektórych grup społecznych, a także mają być pomocne w przezwyciężeniu lokalnie występujących problemów społecznych. Zakładane cele strategii odnoszą się do zasadniczych obszarów polityki społecznej takich jak działania ukierunkowane na wsparcie rodziny - albowiem rodzina stanowi fundament każdego społeczeństwa i dotyczy wszystkich grup społecznych (rodzina z osobami niesamodzielnymi, w tym z dzieckiem, osobą starszą, osobą z niepełnosprawnością, rodzina, w której występuje problem uzależnienia, rodzina doświadczająca przemocy), oraz działania związane z przeciwdziałaniem powstawaniu zjawisk patologicznych. Będą one realizowane w zależności od posiadanych oraz pozyskanych środków finansowych. Zaznaczyć należy jednak, iż osiągnięcie oczekiwanych rezultatów zależy będzie, w dużej mierze, również od zaangażowania samych mieszkańców w chęć poprawy sytuacji życiowej, a także włączenia się w realizację wyznaczonych celów lokalnie działających instytucji oraz organizacji pozarządowych.

Wykaz rysunków

Rys. 1	Położenie powiatu grodziskiego w województwie mazowieckim	str. 10
Rys. 2	Położenie gmin w powiecie grodziskim	str. 11
Rys. 3	Infrastruktura transportowa	str. 13

Wykaz wykresów

Wyk. 1	Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD w roku 2020	str. 14
Wyk. 2	Ludność powiatu grodziskiego w podziale na gminy	str. 16
Wyk. 3	Ludność powiatu grodziskiego wg wieku i płci	str. 16
Wyk. 4	Struktura ludności wg grup wiekowych	str. 17
Wyk. 5	Ludność powiatu grodziskiego	str. 18
Wyk. 6	Pomoc i wsparcie udzielone przez ops-y	str. 20
Wyk. 7	Ludność wg grup edukacyjnych w roku 2020	str. 22
Wyk. 8	Bezrobotni w latach 2018-2020	str. 24
Wyk. 9	Finansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej	str. 32
Wyk. 10	Zestawienie porad w ramach poradnictwa specjalistycznego w latach 2018-2020	str. 35
Wyk. 11	Zestawienie porad udzielonych w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w latach 2018-2020	str. 37
Wyk. 12	Zakres działalności stowarzyszeń i fundacji w roku 2020	str. 38
Wyk. 13	Struktura problemów społecznych wg. ankietowanych	str. 41
Wyk. 14	Negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży	str. 42
Wyk. 15	Negatywne zjawiska odnoszące się do rodzin	str. 42
Wyk. 16	Negatywne zjawiska odnoszące się do osób starszych	str. 42
Wyk. 17	Struktura wydanych orzeczeń o niepełnosprawności (dla dzieci do 16 roku życia)	str. 47
Wyk. 18	Struktura wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności (orzeczenia osób powyżej 16 roku życia)	str. 47
Wyk. 19	Struktura wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wg. wieku	str. 47
Wyk. 20	Najczęściej pojawiające się problemy społeczne osób niepełnosprawnych	str. 48
Wyk. 21	Środki finansowe wydankowane na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej	str. 50
Wyk. 22	Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP	str. 56
Wyk. 23	Budżet przeznaczony na rehabilitację zawodową w latach 2018-2020	str. 57
Wyk. 24	Bezrobocie rejestrowane w powiecie grodziskim	str. 69
Wyk. 25	Struktura bezrobocia rejestrowanego w 2020 r.	str. 69
Wyk. 26	Zestawienie wskaźników bezrobocia w latach 2018-2020	str. 71
Wyk. 27	Wsparcie udzielone z tytułu alkoholizmu i narkomanii	str. 74
Wyk. 28	Przyczyny przemocy domowej	str. 77
Wyk. 29	Interwencje domowe	str. 78

Wykaz tabel

Tab. 1	Wykaz domów pomocy społecznej z terenu powiatu grodziskiego	str. 30
Tab. 2	Koszty funkcjonowania placówki	str. 33
Tab. 3	Zestawienie świadczeń przekazanych na podstawie decyzji administracyjnej	str. 40
Tab. 4	Zestawienie przyczyn ubiegania się o świadczenie z pomocy społecznej	str. 40
Tab. 5	Struktura wniosków rozpatrzonych przez PZON w latach 2018-2020	str. 46
Tab. 6	Struktura podziału środków finansowych rozdysponowanych na dofinansowania z zakresu rehabilitacji społecznej	str. 50
Tab. 7	Dofinansowania do udziału w turnusach rehabilitacyjnych	str. 51
Tab. 8	Dofinansowania do likwidacji barier funkcjonalnych	str. 52
Tab. 9	Dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	str. 53
Tab. 10	Dofinansowania przyznane w ramach programu „Aktywny Samorząd”	str. 55
Tab. 11	Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ze środków Funduszu Pracy w latach 2018 – 2020	str. 57
Tab. 12	Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ze środków EFS	str. 58
Tab. 13	Pomoc udzielona z powodu ubóstwa w podziale na gminy	str. 62
Tab. 14	Pieczą zastępczą na terenie powiatu grodziskiego (stan na dzień 31.12)	str. 65
Tab. 15	Struktura rodzin zastępczych w powiecie grodziskim	str. 66
Tab. 16	Wydatki na pieczę zastępczą	str. 66
Tab. 17	Świadczenia wypłacone dla osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą	str. 67
Tab. 18	Struktura pacjentów Poradni Leczenia Uzależnień w Grodzisku Maz.	str. 75
Tab. 19	Struktura przemocy w rodzinie w roku 2020 wg danych Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Mazowieckim	str. 78
Tab. 20	Problem przemocy w rodzinie w rozbiciu na poszczególne gminy	str. 79